

MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

LyMBUS 2020

Tartalom

- 9 NEUMANN TIBOR
Két levéltárjegyzék 1588-ból (Ismeretlen középkori oklevelek
újkori forrásokban)
- 47 CSAPÓ FANNI – KASZA PÉTER – MAJOROS MÁTÉ
„Álomszerű” haditerv Szapolyai János ellen
- 65 ORBÁN ÁRON
Hans Dernschwam két levele Johannes Oporinushoz
és Hieronymus Wolfhoz: a Zónarász-corvina
és a *Corpus Historiae Byzantinae* kiadástörténetének
fordulatai új megvilágításban
- 83 POSTA ANNA
Csengeri Pál neolatin encomiuma Várday Istvánhoz (1570)
- 95 KRUPPA TAMÁS
Egy pápai hadbiztos a magyarországi hadszíntéren.
Giacomo Serra jelentései az 1602–1603. évekből
- 149 BÓDAI DALMA
Thurzó György nádor temetésének előkészületei fia naplójában
- 163 HÁMORI NAGY ZSUZSANNA – MONOSTORI TIBOR
„Nélküle semmire, vele mindenre képesek vagyunk.”
Georg Hans von Peblis londoni értekezése Bethlen Gáborról
(1629)
- 181 HORVÁTH MÓNKA
Egy Rákóczi-familiáris, Fáy (IV.) István levelezése
1633–1639 között
- 215 SZABÓ ANDRÁS PÉTER
Evangelikus lelkészcsaládok emlékei
a tiszolci evangélikus levéltárban (1657–1719)

- 301 BUJTÁS LÁSZLÓ ZSIGMOND
Jacobus Tollius ismeretlen levele második magyarországi útjáról (1687)
- 317 NAGY KORNÉL
Andrea Santacroce bécsi apostoli nuncius 1698. évi kiadatlan levele az erdélyi örmény egyházi vizsály kivizsgálása ügyében
- 335 FAJT ANITA
Johann Bruckner nagyszebeni vonatkozású alkalmi költeményei
- 405 TÓTH FERENC
Egy lehetetlen küldetés iratai. A rodostói magyar emigráció utolsó magyarországi beavatkozási tervei az 1755–1757-es évekből
- 449 SOÓS ISTVÁN
Kollár Ádám Ferenc levelei Batthyány Ignác Salesiusnak (1763)
- 471 RAB IRÉN
Göttingeni intrikák. Miért nem lett Benkő József a Göttingeni Királyi Tudományos Társaság levelező tagja?
- 485 BÁNDI ANDRÁS
Két székelyzsombori lelkeszi nekrológ és egy önéletrajz (1792, 1799, 1838)
- 505 DEÁK ESZTER
Csokonai Vitéz Mihály levelei Széchényi Ferencnek és Széchényi Ferencnének. Az előkerült autográf tisztázatok
- 533 VADERNA GÁBOR
Szathmári Pap Zsigmond patrónust keres
- 541 LAJTAI L. LÁSZLÓ
Hunfalvy Pál két ünnepi beszéde a késmárki líceumból (1846)
- 567 ILLYÉS BOGLÁRKA
Két kultúra között – De Gerando Antonina levelei Alfred Dumesnilhez

- 621 CZEFERNER DÓRA
Adalékok a Feministák Egyesülete
nemzetközi beágyazottságához. Schwimmer Rózsa
hagyatékából
- 671 KATONA CSABA
Siker vagy kudarc? Egy nemesség megerősítésének krónikája
a 20. század elejéről
- 699 ORDASI ÁGNES
Egy fiume városatya útja a magyar nemességbe?
- 727 OROSZ LÁSZLÓ
„Célunk nem valamiféle könyörületes jótékonyági intézmény,
hanem egy kultúrpolitikai akció beindítása.” A „magyar
korona országaiból való német főiskolások egyesületének”
segélykérő felhívása a birodalmi német pángermán körökhöz
(1911, Bécs)
- 761 GILÁNYI MAGDOLNA
Böle Kornél OP prédikációs mutatókönyve
- 777 BERTALAN PÉTER
Csiszárik János – egy vatikáni diplomata naplója
- 807 RAPALI VIVIEN
Kedves Tanár Úr! Fényes Iván Kármán Tódorhoz írt levelei
(1936–1951)
- 831 DÉVAVÁRI ZOLTÁN
Nagy Iván (1904–1972) magyar országgyűlési képviselő,
emigráns magyar politikus iratai (1948–1949)
- 905 SERES ATTILA
A magyar forradalom és a litván egyetemisták
„politikai fertőtlenítése”. A Mikaliūnas-ügy a KGB vilniusi
archívumának dokumentumai tükrében, 1956–1957
- 943 PÁLINKÁS BARNABÁS
Konspirált könyvkiadás. Janics Kálmán levelei
Bíró Friderikának *A hontalanság évei* megjelenésével
kapcsolatban

- 969 JÓNÁS RÓBERT
„Pozsgay elvtárs magatartását (...) el kell marasztalni.”
Egy vizsgálat részletei és tanulságai
- 981 HÁZI BALÁZS – NAGYMIHÁLY ZOLTÁN
„...a magyarság több évszázados perét a nemzet javára
megnyerni”. Szemelvények Püski Sándor hagyatékából

Evangélikus lelkészcsaládok emlékei a tiszolci evangélikus levéltárban (1657–1719)¹

Már egy korábbi közleményünkben is felhívtuk a figyelmet arra a páratlan gazdagságra, amelyet Matthias Schuleknek (1747. július 28. Velicsna – 1815. június 27. Tiszolc), a tiszolci evangélikus egyházközség tudós lelkészének (1791–1815) iratgyűjteménye képvisel. Az általa Árva, Liptó és Kishont vármegye területén összeszedett anyagot ma is a kishonti Tiszolc (ma: Tisovec, SK) egyházközsége őrzi. Az iratokat Schulek a kor divatja szerint mesterséges, földrajzi és tematikai alapon kialakított mappákban helyezte el, és védelmük érdekében papírkeretbe foglalta őket. A mai szemmel nézve kissé összevissza gyűjtemény különös értékét az adja, hogy igen sok olyan 17. századi és 18. század eleji levelet tartalmaz, amelyet szlovák evangélikus lelkészek, rektorok írtak egymásnak, köztük saját rokonaiknak, a magyarországi társadalomnak egy olyan szeletét megvilágítva, amelyről viszonylag keveset tudunk. Hasonló jellegű missziliseket ebből a korszakból Magyarországon inkább csak nemesi családoktól ismerünk. A címzettek közül kiemelkedik Tobias Kromholtz nyitrazerdahelyi lelkész² (1627–1648) fiának, Johannes/Ján Kromholtz breznóbányai segédlelkésznek (1666–1669), majd rimakokovai lelkésznek (1669–1682) és kishonti esperesnek (1681–1682) személye,³ aki német ere-

¹ Jelen tanulmány a Lendület Családtörténeti Kutatócsoport keretében és támogatásával készült, írása közben a Szegedi Kis István Kutatói Ösztöndíjban részesültünk. Köszönettel tartozunk továbbá Juraj Matkónak, a Tiszolci Evangélikus Egyházközség felügyelőjének, hogy 2020 februárjában lehetővé tette számunkra gyűjteményük levéltárában a kutatást, illetve Ján Alácnak, a Gömör-Kishonti Múzeum (Rimaszombat) igazgatóhelyettesének és muzeológusának, aki több, Magyarországon elérhetetlen szakirodalmi tételt lefényképezett számunkra.

² PAULÍNÝ, 1891–1894, IV, 183; ELEM II/1., 555. A tiszolci levéltárban fennmaradt a patrónus Szerdahelyi család által 1627. május 13-án Nyitrazerdahelyen kiállított vocatiós levele is: AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 10. Nitriensia.

³ Johannes Kromholtz († 1682) Tobias Kromholtz nyitrazerdahelyi lelkész (1627–1648) és Susanna „Schafarovics” fia, (II.) Tobias Kromholtz († 1652. február 15.) nyitrazerdahelyi lelkész (1648–1652) öccse. Nyitrazerdahelyen, a Trencsén megyei Beckón, a Nyitra megyei Szenicén, végül ismét Trencsén megyében, Bánban tanult, majd 1652 és 1655 között biztosan Nyitradivéken volt rektor. Lelkészavatási önéletrajzában tanúsága szerint Joachim Kalinka bicsei superintendens 1655. május 10-én nyitrazerdahelyi lelkésznek ordinálta. (EOL OK, G III, 30, Joachim Kalinka/nr. 65.) 1656. február 9-én írta alá a nagytopolcsányi esperesség cikkelyeit. Ladislav Paulíný némileg bizonytalan adatai szerint 1657-ig vagy 1658-ig maradt ebben az állásban. Talán ezután szolgált néhány évig a Nyitra megyei Szádokon, ahogy arra 8. számú forrásunk utal. 1660-tól (valószínűleg 1666-ig) a Gömör megyei Csízen volt lelkész. („Diaconi ecclesiae evangelicae Brezno-Banyensis” AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 3; HOLKO, 1818, 33. A szakirodalom egy része Hizsnyót emlegeti, de ott ekkor Johannes Famelicius volt a lelkész.) 1666-tól 1669-ig breznóbányai segédlelkészként szolgált. Breznóbányai működésére Karol Rapoš, az egyházközség monográfusa 1666-ból ismeri az első levéltári adatot. (RAPOŠ, 1938, 33. A szerző szerint a magisztrátus

detű neve ellenére szintén szlovák anyanyelvű volt. A levelek egy másik jelentős csoportja idősebb Jonas Bartholomaeides klenóci lelkésznek (1687–1719), kishonti esperesnek (1709–1719), egy 19. századi irodalmi működéséről ismert egyházi dinasztia korai alakjának szól.

A két egyházi személy által kapott leveleket Schulek talán a rimakokovai és a klenóci parókián vagy a kishonti evangélikus esperesség levéltárában találta meg. Hamar világossá vált számunkra, hogy a nekik és néhány más kishontinak címzett levelekből össze lehet állítani egy meglehetősen koherens sorozatot, amely főleg családi eseményekre (keresztelőkre, menyegzőkre, temetésekre) szóló meghívólevelekből, emellett az alkalmazásukra vonatkozó forrásokból, a gyerekeik iskolázásával kapcsolatos latin, magyar, illetve szlovakizált cseh nyelvű iratokból, levelekből épül fel. Ki kellett viszont hagyunk a Jonas Bartholomaeides gyermekeinek iskolázására vonatkozó missziliseket, mert mennyiségüknél fogva szétfeszítették volna a jelen közlemény kereteit (ezeket egy másik írásban, önállóan tervezzük majd közreadni), és a 18. század elejének igen gazdag anyagából is csak válogatást tudtunk nyújtani.

Kezdetről gyanítani lehetett, hogy a jelenleg Tiszolcon őrzött levelek a Matthias Schulek által összegyűjtött iratanyagnak csak egy részét képviselik, mert a 18–19. század fordulója óta sok minden elveszett. Tudjuk viszont, hogy még a gyűjtemény kialakítása előtt, esetleg azzal egy időben, Ladislaus Bartholomaeides (1754–1825) a Gömör megyei Ochtina tudós evangélikus lelkésze (1783–1825),⁴ Jonas Bartholomaeides dédunokája, egy 470 oldalas kötetet állított össze a kishonti lelkészekre vonatkozó 17. századi és 18. század eleji levelek és iratok teljes szövegű másolataiból.⁵ Sajnos ez a kézirat most lappang, viszont Martin Lauček (1732–1802) szakolcai lelkész 1797-ben kölcsönkérte gömöri kollégájától, és a saját korábbi levelezését tartalmazó egyik kötet lap-

szertette volna Kromholtzot Breznóbányán marasztalni, amit az mutat, hogy építési telket is ajándékoztak neki.) 1669 és 1682 között a Kishont megyei Rimakokován működött lelkészként. 1669. szeptember 30-án rimakokovai lelkészként lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja. Johannes Buriustól is tudjuk, hogy 1674-ben nem jelent meg a pozsonyi vésztörvényszék előtt, és később is egyházközségében tudott maradni. (BURIUS, 1864, 175.) 1674. június 4-én már conseniorként írt körlevelet lelkésztársainak (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 17. Szkálnok), végül 1681 és 1683 között formálisan is betöltötte azt a kishonti esperesi tisztelet, amelyet valójában már korábban is ellátott. Élete végén Paulus Hunnius balogi lelkész özvegye volt a felesége, korábbi hitvesét (vagy hitveseit) nem ismerjük. Tudjuk, hogy volt egy 1669-ben Breznóbányán csecsemőként meghalt fia, illetve egy Conrad nevű, a felnőttkort valószínűleg megért sarja. Egyik leánya, Susanna Johannes Hrebenda rimakokovai rektor felesége lett, egy másik pedig Ján Slávik szerint Daniel Zakalecz rimabányai lelkészhez ment hozzá. A magyarországi művelődés történetében Philipp Kegel cseh nyelvre fordított elmélkedéseinek kiadójaként, illetve a „Jézus az én erős tornyom” („Ježíš jest má pevná věž”) című egyházi ének szerzőjeként ismert. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 59; FABÓ, 1865, 30, 189; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 183. (számos téves adattal); SLÁVIK, 1921, 352–353; RMSZ, 462; RIECKY, 2015, 134, 142; ELEM II/1., 554.

⁴ Ladislaus Bartholomaeides életéről: BARTHOLOMAEIDES, 1825, 54–91; MARTINKA, 1956; ZOVÁNYI, 1977, 53; DUDÁŠOVÁ, 2014, 43–52.

⁵ Johannes Ladislaus Bartholomaeides apjáról írott életrajzában azt állítja, hogy apjának körülbelül negyven negyedrét és nyolcadrét kéziratból álló gyűjteménye volt. BARTHOLOMAEIDES, 1825, 82.

széleire latin nyelvű kivonatokat készített az abban talált forrásokról.⁶ Az ismert eredeti iratoknak és a regesztáknak jelentős metszete is van, emellett számos olyan forrást is találunk köztük, amelyeket Tiszolcon már hiába keresünk. Bár nem adtuk fel a reményt, hogy Bartholomaeides kézírata valahonnan még előkerülhet, addig is hasznosnak ítéltük, ha Lauček jelenleg Turócszentmártonban őrzött kéziratából közöljük a témába vágó ismeretlen iratok regesztáit. 32 eredetiben fennmaradt forrásunk így további 14 levél tartalmi kivonatával is kiegészült.

Hogy a források teljes megértését lehetővé tegyünk, igen részletes életrajzi lábjegyzeteket készítettünk a bennük szereplő személyekhez. Az így nyert kép földrajzi gyújtópontja természetszerűleg Kishont megye, ahol a címzettek és a levélírók többsége működött, de jelentős súllyal szerepel a közeli, és Kishonttal erősen összefonódott Gömör is, és szép számmal akadnak Nyitra, Trencsén és Zólyom vármegyékkel kapcsolatos levelek is. Szereplőik nagyrészt szlovák vagy elszlovákosodott lelkészcsaládok sarjai, akik írásban a latin mellett második nyelvként a szlovakizált cseh nyelvet használták. Érdeemes megfigyelni, hogy milyen sokan származnak közülük a jelentős „értelmiségi túlermeléssel” bíró kicsiny Turóc megyéből. Kishont egyik különlegessége a sok turóci származék mellett az, hogy itt a „gyászévtized” alatt sem szűnt meg teljesen az evangélikus egyházi élet. Bár a lelkészi testvérület 1673 és 1678 között nem tartott ülést, számos lelkész és rektor az üldöztetés ellenére, az országban kivételes módon, folyamatosan szolgálati helyén tudott maradni, és Johann Kromholtz conseniorként sikeresen ellátta az esperesek szokásos egyházigazgatási feladatait. Éppen ezért keresett itt az 1670-es években, illetve később, a Rákóczi-szabadságharc legnehezebb esztendeiben annyi evangélikus egyházi személy menedéket. Nem véletlen, hogy Kishontban és Gömörben az újrászervezett katolicizmus később is csak nehezen tudta megvetni a lábát, és számos helyen a középkori plébániatemplom is evangélikus kézen maradt.

Az egyik olyan fontos téma, amihez ezek a levelek, iratok közelebb visznek, az evangélikus lelkészi, rektori rétegre jellemző endogámia, amely benyomásunk szerint a kishonti–gömöri régióban talán még a máshol szokásosnál is erősebb volt. A község lelkészének leányát elvevő helyi rektor, az esperes leányával összeházasodó lelkész, a lelkészözvegyet választó özvegy tiszteletes visszatérő motívumok. Ilyen körülmények között lassan mindenki mindenkinek a rokona lett, és ha házassági kapcsolat netán nem állt is fenn két egyházi személy családja között, a szinte kötelező keresztkomaság akkor is komoly kötőerőt jelentett. A házasságok segítségével megszőtt sűrű háló középontjában a 17–18. század fordulóján olyan nagy szlovák lelkészdinasztiákat találunk, mint a Bahil, a Bartholomaeides, a Bubenka és a Glosius klánok. Erejüket mutatja, hogy akár három vagy több nemzedékre meg tudták szerezni egy egyházközség irányítását,

⁶ „Excerpta ex collectione Bartholomeidesiana. Liber est in folio, varias litteras antiquas continens, per meum Davidem /fia, David Lauček által/ ab admodum reverendo domino Ladislao Bartholomeide pastore Ochtinensi mutuo acceptus et ad me anno 1797. die 19. augusti Szakoltzam adlatus. Constat foliis 470.” SNK LA C 1069, Epistolarum vol. III, 1. (A kötet a Lauček által az 1766 és 1770 között, még a Gömör megyei Felsősjó lelkészeként kapott levelek kivonatait tartalmazza, a 383 oldalas quarto kötet 1–216. oldalainak lapszélein találjuk Lauček Bartholomaeides kéziratáról készített regesztáit.)

ahogy azt például a Bubenkák tették a Gömör megyei Ochtinán vagy a Bartholomaeidesek a Kishont megyei Klenócon.

Ha pedig egy lelkész netán mégsem lelkészcsaládból választott párt, akkor jellemzően a helyi (városi, mezővárosi) elit tagjai közül. A 17. század végén a fentiekhez egy újabb jellegzetes típus is csatlakozott, az evangélikus nemesség tagjaival kötött házasságoké. Jó néhány lelkészcsalád maga is rendelkezett nemesi jogállással. Különösen érdekes ebben a tekintetben a Kromholtz család egy elmagyarosodott tagjának, David Kromholtz Nyitra megyei nemesnek 1672-ben írott magyar nyelvű levele, amelyben rokonát, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt arról győzködte, hogy anyagilag járuljon hozzá címereslevelük lemásolásához, mert ez értékes befektetés lehet a jövőbe. A gyászévztized után beszűkülő álláspiac valóban olyan kihívás elé állította az evangélikus lelkészcsaládokat, amelyből az egyik kiutat éppen a nemesi jogállásra való erősebb támaszkodás, illetve a lelkészgyerekek egy részének jogi-orvosi pályán való elhelyezkedése jelentette.

Akármilyen pályára léptek is azonban a lelkészgyerekek, a fiúk színvonalas iskolázását a családfők kiemelt fontosságú kérdésként kezelték. Jól mutatják ezt a Johannes Kromholtz fiának (vagy fiainak) tanulmányaival kapcsolatos levelek, különösen Juraj Láni korponai rektor izgalmas misszilisé, amely a gyermek rossz magaviselete mellett az atya elvárásairól is hűen tanúskodik. Az anyagból egyébként szépen kirajzolódik az a kiemelt szerep, amelyet a 17. század második harmadában a Zólyom megyei Breznóbánya, mint a legközelebbi városias település, egyben a szlovák nyelvű egyházi élet jelentős központja, a kishonti–gömöri evangélikus lelkészcsaládok iskolázásában játszott.

Az állásba kerülés azonban nem csupán a jó iskolázáson múlt, hanem a helyi egyház-községek patrónusaival fenntartott jó viszonyon is. A 17–18. századi Kishontban ezek a pártfogók jórészt a Kubínyi és Jánoky nemesi családok tagjai közül kerültek ki. Leveleinkből, például a klenóci lelkészi tisztt 1686. évi betöltésével kapcsolatos két misszilisből világosan látszik, hogy a patrónusok szerepe nem pusztán névleges volt: igen nagy gondot fordítottak a lelkészek és a rektorok kiválasztására, illetve a szokásos erkölcsi és szakmai elvárásokhoz igazodó működésükre is. Közleményünkben a 17–18. századi „kegyurak” állandó figyelméről tanúskodó sok levélből épp csak egy kis ízelítőt nyújtunk.

Reméljük, hogy válogatásunk hozzájárulhat ennek a különleges társadalmi jelenségnek, a kora újkori evangélikus lelkészcsaládnak jobb megismeréséhez, és egyúttal abban is segít, hogy a kishonti–gömöri régió ismét hangsúlyosabban megjelenhessen a magyar történettudomány földrajzilag egyre szűkebb térképén.

Források

1.

1657. január 27. Tiszolc

Georgius Marci tiszolci lelkész, a kishonti evangélikus esperesség seniora meghívja a pilai, rimabrezói, karaszói, rimabányai, szkalnoki, pokorági, cserencsényi, osgyáni, pongyeloki, rimakokovai és klenóci lelkészeket arra a lakodalomra, amelyet Severinus Severini a Jacobus Nigrini márkusfalvai lelkésznek eljegyzett lánya számára tart 1657. február 4-én Nyustyán. A körlevelet /utólag/ aláírták: Andreas Piscator rimabrezói, Georgius Institoris karaszói, Johannes Lani pokorági, Georgius Crispini /cserencsényi/, Kőszegi István osgyáni és Johannes Glosius pongyeloki lelkészek. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 29–30. (Bartholomaeides, 37–38.)

Martin Lauček latin regesztája: „Invitat Georgius Marcius⁷ ecclesiae Taxoviensis⁸ venerabilis contubernii Kis-Honthensis ex nutu Dei senior reverendos pastores Pylensem, Rimabrezoviensem, Kraskoviensem, Banensem, Szkalnitzensem, Pokoradiensem, Czerenczensem, Osgyanensem, Pondelociensem, Kokaviensem, Klenoczensem⁹ datis Taxoviae die 27. ianuarii 1657 litteris ad nuptias, quas Severinus Severini¹⁰ filiae suae

⁷ Georgius Marci/Martius 1628-ban és 1631-ben Johannes Duchon/Ján Duchoň rektor működése alatt a besztercebányai evangélikus gimnáziumban tanult. (RMNY (II.) 1415 és 1506.) Klanicza Márton megbízhatónak tűnő adata szerint 1639 és 1649 között a Gömör megyei Oláhpatak lelkészeként működött. (FABÓ, 1865, 46; MIKULIK, 1917, 55.) 1650. október 11-én tiszolci lelkészként lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja. 1650-től 1674-ig biztosan Tiszolcon szolgált, az 1653 és 1674 közötti két év-tizedben a kishonti esperesi tisztelet is betöltve. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 56; RMNY (IV.) 2849; RŮŽIČKA, 1946, 66–47; RIECKY, 2015, 139, 142.

⁸ Tiszolc/Taxovia (ma: Tisovec, SK) Kishont megye.

⁹ Pila/Rimafürész (ma: Rimavská Píla, SK), Rimabrezó (ma: Rimavské Brezovo, SK), Karaszko (ma: Kraskovo, SK), Pokorág (ma: Nižná/Vyšná Pokoradz, SK), Cserencsény (ma: Čerenciňany, SK), Osgyán (ma: Oždany, SK), Pongyelok (ma: Hrnčiarová Ves – Pondelok, SK), Rimakokova (ma: Kokava nad Rimavicou, SK), Klenóc (ma: Klenovec, SK). – Mind Kishont megyei település.

¹⁰ Severinus Severini 1637 és 1643 között biztosan pokorági evangélikus lelkész volt. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 53. „Severinus Severianus”; RIECKY, 2015, 140.) Alighanem közeli rokona (talán apja) az a Samuel Severinus, aki 1637. június 17-én nyustyai lelkészként és a kishonti evangélikus lelkészi testvérület senioraként szerepel. Severinus Severini a levél írásának idején nagy valószínűséggel Nyustyán szolgált lelkészként. Minden bizonnyal a fia az az azonos nevű, Kishont megyei születésűnek jelölt diák, aki 1669-ben a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályában tanult. (RMNY (IV.) 3561/nr. 17, 3568; RMSZ, 728.) Nagy valószínűséggel rokona volt az a Georgius Severini nyustyai lakos is, akinek fiát, (ifjabb) Georgius Severini hizsnyói rektort Bodó András gömöri szuperintendens 1706 végén a Gömör megyei Rozložsnya evangélikus lelkészének ordinálta. EOL OK, G I, 3–4, Bodó András/nr. 14.

reverendo Iacobo Nigrini¹¹ pastori Markusfalvensi¹² elocatae dominica Sexagesimae sive 4. februarii Nustae¹³ parabat, quibus subscripsere: Andreas Piscator¹⁴ Brezoviensis,

¹¹ Jacobus Nigrini valószínűleg a Szepességéből származott. Apja az a Jacobus Nigrini/Schwarz lehetett, aki 1613 és 1616 között a szepességi Pálmafalván, 1616 és 1624 között pedig Szepesolasziban szolgált lelkészként. HRADSKY, 1893, 298, 301. (Ifjabb) Jacobus Nigrini 1639. szeptember 1-jén még zeherjei lelkészként írta alá a kishonti evangélikus lelkészi testvérület cikkelyeit. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 54.) A Rimaszombat melletti, döntően magyar reformátusok által lakott Zeherjén (ma: Zecherovce, SK) a 17. század közepén evangélikus egyházközség működött. 1647. március 5-én már Szén Péter került a kis falu lelkészi állásába (Uo., 55.). Thomas Maior 18. századi nógrádi lelkészi archontológiája szerint Jacobus Nigrini 1645 és 1668 között a Nógrád megyei Poltár lelkészeként szolgált. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 160r.) Okolicsányi József azt írja, hogy előbb a Nógrád megyei Maskfalva lelkésze volt 1647-től, és csak utána ment át Poltárra, ami talán pontosabb adat. Igaz, ő a poltári működésre máshol 1662-es évszámot ad meg. (OKOLICSÁNYI, 2009, 172, 187.) Nigrini levelünk tanúsága szerint visszatért a Szepességbe, és 1657 elején már mindenképpen a Máriássy család birtokán, az Iglóhoz közeli Márkusfalván működött. Jacobus Nigrininek rokona lehetett az az Andreas Nigrini/Konček, aki 1631 és 1640 között Pongyelokon (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 53; RIECKY, 2015, 136.), 1641 és 1653 között pedig a Nógrád megyei Losonctamásiban szolgált lelkészként (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 168r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 167.), 1653. december 28-án viszont már pilai/rimafürészi lelkészként írta alá a kishonti evangélikus lelkészi testvérület cikkelyeit. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 57. – Ján Bienik pontatlanul 1641 és 1658 közé teszi Andreas Nigrini losonctamási működését. (BIENIK, 2010, 53.) Szintén rokon lehet az a Kishont megyei születésű Georgius Nigrini, aki 1669-ben a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályának diákja volt (RMNY (IV.) 3561/nr. 15, 3568.; RMSZ, 578.), és aki 1682-ben gyermekeivel együtt nemeslevelet kapott. FORGON, 1997, 489.

¹² Márkusfalva (ma: Markušovce, SK) Szepes megye.

¹³ Nyustya (ma: Hnúšťa, SK).

¹⁴ Andreas Piscator/Piscatoris/Rybár Vágújhelyen (Trencsén m.) született, az ottani iskola rektorának, Jonas Piscatorisnak fiaként. Tanulmányai után 1647-től Breznóbányán működött kántorként. (Egy valószínűleg itt írott alkalmi verse 1649-ből: RMNY (III.) 2288/nr. 14.) 1649-től (Thomas Maior 18. századi összeállítása szerint csak ebben az évben) a Nógrád megyei Dobrocson dolgozott lelkészként. (Okolicsányi József 1649-es évszámmal uhorszkai lelkészként is feltünteti, valószínűleg tévesen.) 1653. május 19-én rimabrezói lelkészként lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja. Forrásunk arról tanúskodik, hogy egészen 1657-ig a kishonti faluban maradt. 1657-től a Zólyom megyei Dubován, majd 1660 és 1665 között Rimakokován volt lelkész. – 1665-ben a kishonti lelkészi testvérület oratoraként is említik. 1659-ben, dubovai szolgálata alatt Paulus Nicolai libetbányai bíró leányát, Agnest vette feleségül. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 166r. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 57; SLÁVIK, 1921, 357; KUZMÍK, 1976, II, 584; RMSZ, 633; OKOLICSÁNYI, 2009, 129, 177; RMNY (III.) 3200.) Martin Riecky önmagának, és a kishonti testvérületi jegyzőkönyvnek is ellentmondva 1653 és 1669 közé helyezi Piscatoris rimakokovai szolgálatát. (RIECKY, 2015, 134.) Forrásunk tanúsága szerint téves Ján Sláviknak az az adata is, hogy Piscatoris 1654-től 1657-ig a Nógrád megyei Nagylibercse lelkésze lett volna, és az sem tűnik valószínűnek, amit Thomas Maior ír, hogy 1654–1655-ben töltötte be ezt a tisztséget, a Ján Bienik által nagylibercsei működésére megadott 1649–1663 évkör pedig egyértelmű tévedés.

(SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 181r.; BIENIK, 2010, 45.) Bizonyosan rokona volt Gabriel Piscatoris († 1659) zólyomlipcsei lelkész, zólyomi esperes (1641–1659), hiszen halála után ő lett árváinak gyámja. (SLÁVIK, 1921, 33–35, 577–579.) Talán rokona volt az a rajeci (Trencsén m.) születésű Georgius Piscatoris, aki Gömör megyében 1637-ben Bején, 1638-tól 1643-ig Derencsényben, 1643 és 1645 között Sajógömörön és 1645-től 1647-ig Ratkón szolgált lelkészként. 1647 és 1650 között Breznóbányán működött segédlelkészként, 1651-től pedig legalább 1659-ig a Zólyom megyei Pónik községben volt lelkész (SLÁVIK, 1921, 676–677; RAPOŠ, 1938, 28.), illetve az a Johannes Piscatoris, aki 1640 és 1645 között a csetneki evangélikus egyházközség élén állt. BARTHOLOMAEIDES, 1799, 141.

¹⁵ A mosóci (Turóc m.) születésű Georgius Institoris († 1690) 1649. október 19-én pokorágyi lelkészként lett a kishonti lelkési testvérület tagja. 1649-től 1653-ig Pokorágyon, 1653-tól 1668-ig pedig Karaszkon szolgált (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 56; RIECKY, 2015, 135, 140), majd a Nyitra megyei Berencsen volt lelkész, onnan idézték 1674-ben a pozsonyi rendkívüli törvényszék elé. A komáromi börtönben színlag megtört és katolizált. 1683-tól 1690-ig azonban ismét Berencsen szolgált lelkészként. (RÁCZ, 1899–1909, II, 75–76.) Talán Elias Institoris mosóci segédlelkész fia, Johannes Institorisnak († 1661), a későbbi selmeci és trencsényi rektornak, illetve Michael Institoris († 18. század eleje) mosóci rektornak (1661–1665) testvére volt. Michael és Johannes édesanyja Anna Stupavská volt. A családra: SNA Zay, Schmal: Syllabus, 39, 41–42; KLEIN, 1789, II, 259–271; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 93, 129–130, 20; KUZMÍK, 1976, I, 316.

¹⁶ Egy Johannes Láni nevű személy Klanicza Márton egészen biztosan pontatlan adata szerint Gömör megyében 1642-től 1646-ig Budikfalva, 1645-től [!] 1650-ig pedig Felsőhajó lelkésze volt. (FABÓ, 1865, 30, 42.) Ladislaus Bartholomaeides Johannes Láni felsőhajói működését 1670-nél szerepelteti: BARTHOLOMAEIDES, 1799, 129. Egyelőre nem tudjuk, hogy azonos-e a forrásunkban szereplő személlyel. Úgy tűnik, hogy nem, mert Mikulík József egy 1657. évi adatot idéz felsőhajói működéséről. (MIKULÍK, 1917, 84.) A forrásunkban szereplő, zólyomternyei születésű Johannes Láni 1656. május 16-án lett tagja a kishonti lelkési testvérületnek, Martin Riecky szerint 1656 és 1662 között szolgált pokorágyi evangélikus lelkészként. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 58; RIECKY, 2015, 140.) Thomas Maior 18. századi archontológiája szerint 1662 és 1684 között a Nógrád megyei Uhorszkan működött lelkészként, de valószínűbb, hogy csak 1662-től 1673-ig. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 161r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 144.) 1674-ben a protestáns prédikátorok elleni perben valóban uhorszkai lelkészként idézték a törvényszék elé. (S. VARGA, 2002, 228.) Okolicsányi József Andreas Schmalra hivatkozó adata szerint rabsága alatt katolizált, elhagyta az országot és Lipcsében halt meg, de ezek valószínűleg nem rá vonatkoznak, hanem arra az illavai születésű Johannes Lánira/Czabanra († 1682 körül, Lipcse), aki 1666 és 1671 között a Trencsén megyei Bolesó lelkésze volt. BURIUS, 1864, 165; RMNY (III.) 2443; ELEM II/2, 161; RÁCZ, 1899–1909, II, 26; DROBNÝ, 1929, 127–128; RMK III. 3156, 3199; RMSZ 476.

¹⁷ Georgius Crispini a Gömör megyei Szásza községben született, Johannes Crispini és Helena Heinzel házasságából. Szülőfalujában, majd a Bars megyei Geletneken, Győrött, a Zólyom megyei Úrvölgyön, végül pedig Korponán tanult. Tanulmányai végeztével a Hont megyei Palojtán működött rektorként, majd Radványban valamely nemesi sarj nevelője volt, végül körülbelül 1654 közepétől 1655 végéig a Kishont megyei Rimarhón töltötte be a rektori állást. 1656. január 30-án Martin Wagner ötvárosi szuperintendens cserencsényi lelkésznek ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Martin Wagner/nr. 125; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 142.) 1656. május 16-án cserencsényi evangélikus lelkészként lett tagja a kishonti lelkési testvérületnek, 1656 és 1666 között szolgált Cserencsényben. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 58; RIECKY, 2015, 131.

2.

1663. április 22. /Klenóc/

A ratkói születésű Michael Prihradny klenóci lelkésznek, a kishonti evangélikus esperesség jegyzőjének instrukciója és szegődménylevele az ifjú Georgius Andreae, leendő klenóci rektor számára. A kishonti esperesség cikkeire építve a következő elvárásokat fogalmazza meg vele szemben: 1. Legyen kegyes és tisztelje Istent. 2. Engedelmeskedjen feljebbvalójának, a lelkésznek. 3. A templomban legyen gondja az ének és az imádság megfelelő menetére. Gondoskodjon a reggeli, déli és esti harangozásról. Mindenkor tartson maga mellett négy-öt szegény, tandíj alól mentesített diákot, akiket a többiekkel együtt tanítson énekre, betűvetésre, tudományokra. 4. A rábízott dolgokban járjon el hűségesen, legyen szerény és alázatos. 5. Tartózkodjon a hangos perpatvaroktól, a kocsák látogatásától (különösen éjjelente), és kerülje a részegséget. Bármit cselekszik, Isten dicsőségét, maga és a hozzá közel állók épülését tartsa szem előtt. A következő bevételei lesznek: a lelkésztől 8 rimai köből abajdóc, a mindennapi kenyérre három (négyvékás) köből őszi búza, három köből tavaszi tönkebúza (siligo), két véka tavaszi búza, két véka árpa, két véka zab, 2 véka hajdina, azaz összesen 32 véka gabona. Ebéd a lelkészlakban vasárnap és ünnepnapokon. A perselypénzből harmadrész (kivéve az esketéseket és az úrvacsora előtti adakozást). A keresztapáktól

¹⁸ Kőszegi Gáspár István feltehetően valóban a dunántúli Kőszegről származott. Arra gyanakszunk, hogy talán azonos azzal a tanulmányai után teljesen eltűnő Kőszegi Nagy Istvánnal, aki 1640. augusztus 25. és 1643 között a königsbergi egyetemen tanult. (SZÖGI, 2011, nr. 1439; RMSZ, 456; ZOVÁNYI, 1977, 348; RMK III. 1573, 1579, 1606, 6235.) Pályája kezdetén Széchy Mária káplánja volt Murány várában, ám úrnőjének katolizálása miatt 1645 tavaszán távozni kényszerült. (MIKULÍK, 1917, 72.) Ezután előbb Sajógömörön volt lelkész (FABÓ, 1865, 22.), majd 1646-tól 1656-ig Rozsnyón magyar (segéd)lelkész. (Megerősítő adat 1654-ből: MIKULÍK, 1917, 74.) 1656. május 16-án osgyáni lelkészként lett a kishonti lelkészi testvérület tagja. 1655 és 1663 között szolgált osgyáni evangélikus lelkészként. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 58; RMNY (IV.) 2849; HOLKO, 1818, 33; RIECKY, 2015, 136. a személyt véletlenül egy Kőszegi Istvánra, illetve egy Gáspár Istvánra bontva fel.) Megerősíti a szakirodalmi adatot, hogy Kőszegi utóda, Semjéni Gergely 1664. március 27-én már osgyáni lelkészként nyert felvételt a testvérületbe. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 59. Rieckynél tévesen „György” keresztnévvel.) Kőszegi Gáspár István 1659-ben Lőcsén evangélikus elmélkedéseket, illetve egy bibliamagyarázatot jelentetett meg. (RMNY (IV.) 2848, 2849.) 1663-tól a Gömör megyei Felsőajón volt lelkész, majd Kassán magyar prédikátor, egészen 1673-ig, amikor az ellenreformáció miatt távozni kényszerült. (Megerősítő adat kassai magyar lelkészi működésére 1668-ból és 1669-ből: RMNY (IV.) 3426/nr. 4, 3520; S. VARGA, 2002, 227.) Zoványi Jenő mások által nem megerősített adata szerint 1680 és 1685 között ismét Osgyánban szolgált. ZOVÁNYI, 1977, 348.

¹⁹ Johannes Glosius 1653. december 28-án pongyeloki lelkészként lett tagja a kishonti lelkészi testvérületnek. 1653-tól egészen 1674-ig Pongyelokon szolgált. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 57; S. VARGA, 2002, 223; RIECKY, 2015, 136.) 1682 végétől, valószínűleg 1694-ig, a Gömör megyei Baradna lelképásztoraként működött. (RÁ CZ, 1899–1909, II, 56. – az életrajzba vegyítve több, ifjabb Johannes Glosiushoz kapcsolódó adatot is.; MIKULÍK, 1917, 100.) Felesége ifjabb Andreas Bubenka ochtinaí lelkész (1650–1684) középső leánya, Susanna Bubenka volt. Házasságukból született a közleményünkben szintén szereplő ifjabb Johannes Glosius. DUDÁŠOVÁ, 2014, 35.

fejenként egy dénár keresztelésenként. Az egyházközség minden tagjától hat dénár negyed-évi bér, amelyet maguk tartoznak beszedni. Ezenfelül a marha táplálására egy szekér széna. Temetésekkor az éneklés után kapott összeg és a perselypénz harmadrésze. A harangozás után minimum hat dénár. Szabad karácsonyi kántálás (rekordáció), ostyahordozás húsvétkor, pünkösdkor és Márton-napon. Balázs- és gergelyjárás. Az általa nem közügyben írott levelek után a levél megírását kérvényezőtól illő ellentételezés. A többiről az Úristen gondoskodik. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 7. Klenótz/

Anno ab incarnatione verbi 1663, die 22. aprilis ego, Michäel Prihradný²⁰ Ratkoviensis,²¹ minister ecclesiae Christi, quae colligitur verbo Dei et venerabilibus sacramentis in Klenocz vel Klenowec, et hoc tempore notarius sedis spiritualis fratrum Augustanum invariata confessionem amplectentium in districtu Kis-Hontensi immeritus, hasce observationes vel regulas utilissimas ac vigore articulorum nostrorum²² necessarias animo paterno proposui humanissimo et spectatae probitatis iuveni, viro domino Georgio Andreae²³ rectori nostro futuro et informatori iuventutis scholae nostrae

²⁰ Michael Prihradny („Pryhradni/Priehradny”) († 1682 körül) 1612-ben született a Gömör megyei Ratkón (Nyustyától keletre), a lipói származású Johannes Pryhradni ratkói rektor, későbbi sumjáci/semőcei (Gömör m.) lelkész (1632–1650 biztosan; MIKULÍK, 1917, 69, 79) és a beszercebányai Anna Hansleder fiaként. 1627-ig Ratkón tanult, majd Jolsván, egy évig Georgius Paulini, másfél évig pedig Andreas Maier rektorok működése alatt, végül 1630-tól Johannes Duchon/Ján Duchon tanítványaként Besztercebányán. 1634-ben Johannes Smrtník klenóci lelkész Samuel Barthosovicz beszercebányai szlovák lelkész ajánlása nyomán klenóci segédlelkésznek és egyben rektornak hívta, amely állásra Peter Zabler ötvárosi szuperintendens 1634. november 22-én ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Peter Zabler/nr. 140; FABÓ, 1865, 44.) 1652. november 15-én még mindig klenóci másodlelkész („pastor secundarius”) volt, és ilyen minőségben lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja – a bejegyzés talán a megújított artikulusokra való megismételt eskütételt jelzi. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 57.) Ahogy a testvérületi jegyzőkönyv bejegyzése mutatja, valószínűleg csak 1652 után léphetett elő az egyházközség rendes lelkészévé. Johannes Burius információja szerint a pozsonyi rendkívüli törvényszék elé megidézték, de nem jelent meg előtte, és nem is tudták parókiájáról eltávolítani. (BURIUS, 1864, 175; RÁCZ, 1899–1909, II, 160; S. VARGA, 2002, 231; RIECKY, 2015, 134.) 1663-ban klenóci tiszte mellett a kishonti lelkészi testvérület jegyzőjeként is említik. (RMNY (IV.) 3093.) 1682. május 27-én még klenóci lelkész volt, de az egyházközség egyik patrónusa, Kubinyi István szerint ekkor öregsege miatt már nem tudta rendszeresen ellátni a feladatait. Valószínűleg 1682 második felében halt meg. (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Rokona lehetett az a (gömör)rákosi születésű Matthias Prihradni, aki 1661-ben Selmecebányán egy filozófiai disputáció respondense volt. (RMNY (IV.) 2985A.) 1681-ben feltűnik Kromholtz levelezésében egy bizonyos Maria Prihradny, aki talán Michael más misszilikben emlegetett leánya volt. (1681. május 22. Nyustya. Ifjabb Kubinyi Mihály Johannes Kromholtz esperesnek. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Klanicza Márton Michael Prihradnyt két Gömör megyei településen, Ratkón (1647–1653) és Veszvèresen/Polmán (1644–1656) egyszerre tünteti fel lelkészként – minden bizonnyal mindkét esetben téves adatot közölve. (FABÓ, 1865, 25, 39.)

²¹ Ratkó (ma: Ratková, SK) Gömör megye, Nyustyától keleti irányban 10 kilométerre.

²² Prihradny itt nyilván a kishonti lelkészi testvérület (esperesség) 1637. évi cikkelyeire utal, amelyeket 1637. szeptember 2-án Hont vármegye bozói közgyűlése erősített meg. Ezek eredetijét a testvérület jegyzőkönyvébe beiktatva találjuk: ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 25–48. Ennek 12. fejezete foglalkozik az iskolákkal és rektorokkal: Uo., 38–39.

²³ Georgius Andreae († 1700) valamikor az 1630-as évek végén vagy az 1640-es évek elején született. Talán Johannes Andreae, a későbbi rimabrezói lelkész (1673–1683) rokona volt. Forrásunk tanúsága

Klenoczianae evocato, quas ubi expleturus, prouti bene speramus, habiturus commendationem condignam, a fraternitate nostra venerabili promotionem, atque sic tempore successivo gustabit bonos laborum suorum fructus et ex officio suo assequetur utilitatem et auream laetamque libertatem. etc.

1. Erga Deum omnipotentem omnia contuentem pietatem et religiosam devotionem.

2. Ministerio reverentiam debitam, et quod necessarium est, sit in omnibus convenientibus rebus atque officiis vocationis suae obtemperantissimus reverendo domino pastori suo et magistratui legitimo ac ordinario.

3. In templo sedulam attentionem, in cantu et precibus devotionem prudentemque adhibebit discretionem, pulsum matutinum, meridianum et vespertinum non negliget. Mendicantes quatuor vel quinque semper habebit, quos in cantu humaniorique literatura una cum aliis sibi commendatis pueris discendis artibus liberalioribus moribusque elegantioribus diligenter et fideliter instituet informabit, unde expectabit salarium.²⁴

4. In commissis rebus fidelitatem, in gestu modestiam et in conversationibus [v]eniam, in admonitionibus submissionem et mansuetudinem observabit.

5. A rixis clamoris et stentoreis abstinence et a tabernis praeser[tim] nocturno tempore separationem, ab ebrietate [pes]tifera remotionem, et in omnibus actionibus etc. spectet Dei gloriam, suam proximorumque aedificationem.

Proventus consignatos pro sustentatione sua sequentes habebit.

A reverendo domino pastore suo octo cubulos Rymavienses²⁵ mixtae seminaturae, pro pane quotidiano tres cubulos (cubulus continet quartalia vulgo čtvrtníky quatuor²⁶) frumenti autumnalis, tres cubulos siliginis vernalis, duo quartalia tritici vernalis, duo quartalia hordei, duo avenae et duo saracaenici frumenti²⁷ seu panici. Summa horum quartalium facit 32.

szert 1663 tavaszától a kishonti Klenóc rektoraként működött, és egy misszilisből azt is tudjuk, hogy ezt a tisztségét még 1681-ben is betöltötte, sőt 1700-ban klenóci rektorként hunyt el, 37 évi szolgálat után özvegyét és fiát hátrahagyva. (1681. szeptember 25. Rimakokova. Johannes Kromholtz kishonti senior Georgius Lowczany nyustyai lelkésznek. 1700. június 21. [] Johannes Rissii rimakokovai és Georgius Nicolaides nyustyai lelkészek a klenóci egyházközségnek. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Egy másik, idősebb Georgius Andreae 1655-ben a Trencsén megyei Ivánkafalva/Ivancsina iskolamestereként szerepel. REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 528.

²⁴ Az utolsó három szó egy kikapart szövegrész helyén.

²⁵ A rimai köböl ismeretlen száraz űrmérték. Mivel forrásunk négy véka terjedelműnek adja meg, egy véka pedig a korban általában húsz kiló körüli vagy kicsit nagyobb súlynak felelt meg, ezért valószínűleg 80–100 kilogramm körüli mennyiséget jelentett.

²⁶ A szó a margóról utólag beszúrva, majd tévedésből a zárójel után még egyszer leírva.

²⁷ A „saracaenicum frumentum” a Zedler-féle nagy lexikon szerint hajdinát (fagopyrum) jelent. <https://www.zedler-lexikon.de/> (A letöltés időpontja: 2020. szeptember 3.) Némileg zavarba ejtő, hogy Prihradni megfelelteti a „panicum”-nak, ami nem más, mint a köles. A különleges elnevezés („saracén gabona”) használata miatt úgy gondoljuk, hogy a forrásban inkább hajdináról van szó, mint kölesről. Itt jegyezzük meg, hogy forrásunknak a búzafélékre vonatkozó megnevezései is számos értelmezési problémát vetnek fel, amelyekket ugyan igyekeztünk a regesztában a legjobb tudásunk szerint megoldani, de így is maradtak kérdőjelek.

In parochia prandium diebus dominicis et festivis. Ex offertoriis tertiam partem (exceptis copulis et prioribus offertoriis illorum, qui accedunt ad Sacram Synaxim.) Item a baptismo compadres per denarium 1 singuli offerunt. Deinde a parochianis per denarios 6. angariam vulgo Katry, quemadmodum aliis, ita etiam vobis ipsismet tenebuntur exactores esse, manibusque exactam resignare. Adhaec pro alendo pecore in foeno unum plaustrum dari solitum est. Praeterea a funeribus tertia pars a cantu et ex offertoriis, a pulsu ad minimum denarios 6. Recordatio libera Nativitatis Christi, ostiatioque Paschae, Pentecostes, Martini. Blasiatium et Gregoriatum emittuntur pueri. Tandem, quando extra necessitatem publicam communitatis aliquibus litterae quaedam scribuntur, tenetur is, cui scribuntur, pro posse satisfacere. Reliqua necessaria Dominus providebit et benedicet pios et obedientes illisque animum apud auditores conciliabit. Idem qui supra manu propria

/Matthias Schulek kézírásos fejléce a főszöveg fölött:/ Anno 1663. 22. aprilis. Vocatoriales Georgii Andreae rectoris Klenóczensis

3.

1666. január 12. Kövi

Daniel Sinapius kövi evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz breznóbányai segédlelkészt Andreas Maier jolsvai evangélikus lelkész, gömöri esperes leányával, Catharinával 1666. január 31-én tartandó esküvőjére. Kéri, hogy a kövi lelkész lakhoz jöjjön, és onnan mennek át Jolsvára, majd térnek vissza dolguk végeztével Kövibe. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 6. Scholastica/

Vir plurimum reverende et clarissime domine frater in Christo et amice dilectissime. Post votum perennis felicitatis me totum ad officia pietatis promptissime compono.

Humanae corollarium felicitatis non immerito audit [!] societas matrimonialis status, ut qui in viridario voluptatis artificiosissima Creatoris manu sit constitutus, et quidem, ut esset adminiculum humanae propagationis et contrahentibus certa quaedam et fidelis accederet opitulatio, non possunt ergo atro notari carbone, quicunque nodum hunc arctissimum et artificiosissimum coniugalem capessunt. Hanc cum et ego ligam matrimonialem Deo sic disponente et utriusque partis amicis consentientibus inire decreverim, et quidem cum casta pudicaque virgine, Catharina, filia reverendi et

praeclarissimi viri, domini Andreae Majeri,²⁸ ecclesiae Alnoviensis²⁹ pastoris fidelissimi et venerabilis contubernii Gömeriensis senioris utilissimi, et quidem die ultima ian[uarii, qui] incidet in dominicam IV. post Epiphanias. Proinde vestram reverendam dominationem requirendam diligentissime volui, quatenus pro die praementionata hic in parochia Köviensi³⁰ comparere ac tandem Alnoviam commigrare rursusque rebus ibi confectis redire haud gravatim velit. Quod ego voluntatis vestrae reverendae dominationis studium paratus ero demereri pietatis officiis. Eandem dominationem vestram reverendam Deo commendans, bene valere cupio. Datum Kövini, die 12. ianuarii anno 1666.

Vestrae dominationis reverendae frater in Christo et servitor deditissimus: Daniel Sinapius³¹ ibidem pastor manu propria

²⁸ Andreas Maier/Mayer a Zólyom megyei, Besztercebányához közeli Badinban/Erdőbádonyban született. Hazai iskolázás után 1627-ben beiratkozott a lipcsei, majd 1628. március 22-én a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 1810, 4185.) Hazatérve körülbelül 1629-től jolsvai rektor. 1630-tól vagy 1631-től 1636-ig Rimaránhón, majd 1637-től 1645/1646-ig Klenócon működött lelkészként. Ezután a gazdag Gömör megyei mezőváros, Jolsva lelkészi állásába távozott, 1648. április 21. és 1654. április 21., illetve 1655 és 1669 között a gömöri esperesi tisztelet is betöltve. AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Peter Zabler/nr. 140. (Michael Pryhradni életrajza); FABRI, 1865, 11; MIKULIK, 1917, 72, 74; KUZMÍK, 1976, I, 449 (itt a rimaránhói és a klenóci lelkészi működés között egy elég valószínűtlen első jolsvai időszak, és egy téves, 1659-es halálozási évszám szerepel); REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 444; RMSZ, 527; RIECKY, 2015, 133; RMNY (IV.) 2736, 3156, 3290; RMK III. 2422; LEHOTSKÁ-ORLOVSKÝ, 1976, 428 (megerősítő adatok jolsvai lelkészi működésére az 1657 és 1667 közötti időszakból). Valószínűleg a fia, tehát Catharina Maier testvére volt az a jolsvai Thomas Maier, aki 1663-ban a bártfai evangélikus gimnázium legfelső osztályába járt (RMNY (IV.) 3074), és az a jolsvai Johannes Maier is, akit 1675-ben egy lipcsei nyomtatványban említettek hallgatóként, majd 1675. május 29-i beiratkozásától minimum 1677. augusztus 30-ig a wittenbergi egyetem diákja volt (SZÖGI, 2011, nr. 4730. tévesen egy azonos nevű modori diákra vonatkoztatva; RMK III. 2710, 2724, 2780, 2781, 2783, 2846, 2864, 6703), és 1676. szeptember 16-án egy, a magyar nép eredetéről szóló wittenbergi disputáció respondensként szerepelt. (RMK III. 2785.) Tanulmányai miatt biztosan nem ő az a Johannes Maier, aki 1675 novemberének elején exuláns lelkészek egy nagyobb csoportjával Sziléziába távozott. (BURIUS, 1864, 65. – itt származási jelző nélkül.) A szakirodalom azt írja, hogy Johannes Maier a peregrinációból hazatérve a Nógrád megyei Lónyabányán lett lelkész. (SBS, IV, 34; RMSZ, 509), de ennek a nógrádi esperességre vonatkozó munkákban nem látjuk nyomát.

²⁹ Jolsva/Jelschau/Alnovia (ma: Jelšava, SK) Gömör megyei mezőváros.

³⁰ Kövi (ma: Kamenňany, SK) Gömör megye.

³¹ Daniel Sinapius/Horčíčka († 1706 Lőcse) 1640. szeptember 3-án született a Turóc megyei Szucsányban a beckói Michael Sinapius († 1653. október 14.) hricsói (1624–1630), utóbb szucsányi (1630–1653) lelkésznek és Barbara Lyciusnak, Johannes Lycius dubnicai (Trencsén m.) lelkész (1628–1647) leányának házasságából. Apja 1640 és 1648, illetve 1649 és 1653 között a turóci esperesi tisztelet is betöltötte. (ŠKROVINA, 1929, 144.) Johannes Sinapius/Horčíčka († 1682. augusztus 4. Halle) szakolcai, galgóci, velicsnai, majd trencsényi lelkész (ELEM II/1, 972) és Helena Sinapius testvére. 1659. május 18-án iratkozott be a wittenbergi egyetemre (SZÖGI, 2011, nr. 4521), ahol 1661-ig tanult. (RMK III. 2087, 2126; RMNY (IV.) 3015/nr. 5.) 1661-től (a Gymnasiologia valószínűleg pontatlan adata szerint 1663-tól) a Gömör megyei Jolsván lett rektor. (REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 445; megerősítő adat 1664-ből: RMNY (IV.) 3156.) Levelünk tanúsága szerint 1666 elején (a szakirodalom szerint már 1665-től kezdve) a Gömör megyei Kövi evangélikus lelképásztora volt (FABÓ, 1865, 34), és elvette feleségül feljebbvalójának, Andreas Maier jolsvai lelkésznek és gömöri esperesnek leányát, Catharinát. 1666. október 17-én ő tartotta a gyászbeszédet a gömöri régió utolsó meghatározó evangélikus nagybirtokosának, osgyáni

/Címzés:/ Reverendo clarissimoque viro, domino Johanni Kromholcz, ecclesiae Briznensis³² diacono fidelissimo et gnarissimo etc. domino in Christo fratri et fautori honoratissimo

/Matthias Schulek kézírásos fejléce a főszöveg fölött:/ Anno 1666. 12. ianuarii reverendus Daniel Sinapius ad reverendum Johannem Kromholtz. Invitat eundam pro nuptiis suis cum Catharina reverendi Andreae Majeri filia.

4.

1667. szeptember 10. Garamszentandrás

Matthias Heinselius/Heintzelius garamszentandrási evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz breznóbányai segédlelkészt az elmúlt vasárnapon született leányának 1667. szeptember 11-én esedékes keresztelésére, és egyúttal, ha a címzettnek lehetősége nyílik erre, keresztelő papnak is felkéri. Heinseliusnak a kislány születése előtt halt meg egy kiskorú fia. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 3. Zoliensia/

Reverende admodum et clarissime domine compater!

Salutem, pacem et in officio sacro perpetuam prosperitatem vestrae reverendae dominationi precatus officiorum meorum alacrem spondeo promptitudinem.

Dominus Deus noster mirabilis nomine, mirabilis opere, clarissime domine compater, licet ab opere creationis cessaverit, siquidem illud intra sex dierum spatium ad omnipotentiam, sapientiam et bonitatem suam declarandam libere ex nihilo perfecit, tamen a rerum creaturarum conservatione ipsum recusasse minime statuendum est. In ipso enim vivimus, movemur et sumus. Immo, ipsius divina bonitas et sapientia semper aliquid novi in medio nostri molitur et efficit, sicut apud Esaiam fatetur iniquus: „Ecce ego facio nova”.³³ Ut non immerito pii cum Psalte exclamare coguntur:

Bakos Gábornak († 1666. június 5. Csetnek) holtteste fölött. (RMNY (IV.) 3290. Kiadása: BARTHOLOMAEIDES, 1799, 237–253.) 1667-től Liptóteplán, majd valamikor 1669 júliusa után (RMNY (IV.) 3569. „pastor Teplensis”) – Ján Slávik szerint 1670 elején – a Zólyom megyei Radványban lett lelkész. (SLÁVIK, 1921, 705–707; RMK III. 2538.) Innen 1673-ban az ellenreformáció miatt távozni kényszerült, és novemberben elhagyta az országot is. (1674-ben, már távollétében, a prédikátorok elleni per egyik kiemelt vádlottja volt.) 1673–1674 telét a sziléziai Briegben töltötte (BURIUS, 1864, 66, 127), ahonnan Boroszlóba (1676–1677 biztosan) ment át (RMK III. 2738, 2809), majd 1677 novemberétől a nagy-lengyelországi Bojanowóban vállalt rektori állást. (Megerősítő adatok bojanowói rektori működésére 1681-ből és 1682-ből: RMK III. 3116, 3189.) 1683-ban visszatért Radványba, de még 1683-ban Lőcsén lett szlovák lelkész és a gimnázium felügyelője. (Megerősítő adatok lőcsei állására az 1683 és 1686 közötti évekből: ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1419, 1435, 1452, 1470–1472.) Számos latin és szlovakizált cseh nyelvű evangélikus kegyességi munka, alkalmi nyomtatvány és üdvözlővers szerzője. KLEIN, 1873, 397–400; RÁCZ, 1899–1909, II, 181–183; DROBNÝ, 1929, 150–151; ZOVÁNYI, 1977, 546; SBS, V, 261–263; RMSZ, 736.

³² Breznóbánya/Briesen (ma: Brezno, SK) Zólyom megyei bányaváros.

³³ Ézsaiás, 43. rész 19. vers.

„Domine Deus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!”³⁴ Nobiscum quod facit Dominus [Deus], mirabile est in oculis nostris, dum flosculum nostrum, filium dilectissimum sapientem ante pilos praeter spem nostram nobis abstulerit, tamen post multas³⁵ lugubres lacrymas calicemque tristitiae [ani]morum, ecce iubar nobis resplendere fecit, dum nos immeritos praeterito die Iovis filiola bene[di]cere dignatus est, cuius nomen sit benedictum in secula, amen! Quia tamen surculus iste labe iniqui[tat]is contaminatus est, indiget regeneratione Spiritus Sancti mediante aqua iuxta ipsius salv[atoris] [d]ictionem ita habentem: „Nisi quis natus fuerit”³⁶ etc. Reverendam claritatem vestram, ut pro hacce filiola nostra, [quem la]vacro sacro, quod indicitur futuro die solis, qui incidet in dominicam 14. Trinitatis, 11. s[e]p[te]mbris hora 9 antemeridiana³⁷ confaciendum decrevimus, spondeat et respondeat simulque officium baptistae, si licuerit [...] excellentissimi, exequatur, ad diem et horam supra praefatam humaniter et humi[le] invitamus. Quod si vestra clarissima reverentia petitioni nostrae assurrexerit, nos ad [paria] officia³⁸ sinceritatis et compaternitatis sibi devinciet. Valeat in Domino.

Inter infinitas curas extradatum in Divo Andrea, die 10. septembris anni 67.

Pozdrawte [...]ycho Magistra

ἐ[ν] ἁγίῳ³⁹

Vestrae admodum reverendae claritatis compater officiosus, M. Matthias Heinselius⁴⁰
pro tempore ecclesiae Divi Andreensis pastor pauper manu propria

³⁴ Zsoltárok könyve, 8. rész 1. vers.

³⁵ A szó első betűje javítva „p”-ből.

³⁶ János evangéliuma, 3. rész 3. vers.

³⁷ Az utóbbi három szó a sor fölé beszárvá.

³⁸ A szó a sor fölé beszárvá.

³⁹ „szentségben/szentélyben” Köszönöm Bolonyai Gábornak a csonka szó megfejtésében nyújtott segítségét.

⁴⁰ A breznóbányai Matthias Heinselius nevét ő maga ebben a formában használta, de mások általában Heintzeliusnak írták. 1655. április 30-án az első (legmagasabb) osztály diákjaként egy logikai disputáció respondense volt a beszercebányai evangélikus gimnáziumban. (RMNY (III.) 2615.) A nyomtatványból kiderül, hogy ekkor éppen unokatestvére („patruelis”), Johannes Heintzelius magiszter volt az intézmény conrectora. (SLÁVIK, 1921, 290. 1655–1661 conrector, Slávik tévesen nevezi a testvérének: Uo., 629.) Matthias Heintzelius 1656. május 16-án beiratkozott az oderafrankfurti, majd 1657. szeptember 25-én a jénai egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 516, 1032.) A két időpont között vizont a brandenburgi Cölln an der Spree gimnáziumának tanulója volt, ahol 1656. december 17-én egy filozófiai disputáció respondensként szerepelt. (RMK III. 1958.) 1660 októberében még biztosan Jénában tartózkodott (RMK III. 2111), ahol a levelekben használt titulusa szerint magiszteri címet is szerzett. 1663. április 26-án azonban már breznóbányai rektorként elnökkölt egy tiszolci születésű diák, Petrus Rossiar filozófiai disputációján. (RMNY (IV.) 3093. – egy példánya Tiszolcon is megvan; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 251.) A kiadványhoz üdvözlőverset írt egy valószínűsíthető rokona, Martinus Heinselius volt trstenai (Árva m.) lelkész is. Matthias Heintzelius még 1665. június 16-án is breznóbányai rektorként szerepel. (RMNY (IV.) 3200.) Ahogy azt meghívónk is illusztrálja, 1666-tól az 1670-es évek üldöztetéséig (igazolhatóan 1671-ig) a Zólyom megyei (Garam)Szentandráson volt lelkész. (SLÁVIK, 1921, 358, 629; ZOVÁNYI, 1977, 248; RMSZ, 334.) 21. számú forrásunkból kiderül, hogy az 1670-es évek közepén a kishonti Klenócon élt, nem világos pontosan, hogy milyen minőségben.

/Címzés:/ Viro admodum reverendo et clarissimo domino Johanni Kromholtz pro tempore ecclesiae Brisnensis diacono ornatissimo etc. domino fautori, amico, fratri in Christo et compatri dum vivo et ipse dilectissimo
/Matthias Schulek jegyzete a főszöveg alatt:/ ic. Heinzely invitāt eundem pro baptisatione filiae suae.

5.

1667. október 19. Lopeji lelkészlak

A stubnyai születésű Matthaeus Schluchovini lopeji/zólyombrezói evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz breznóbányai segédlelkészt leányának, Justinának Daniel Zakalecz rimabrezói evangélikus lelkésszel 1667. október 30-án tartandó lakodalmára. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 35. (Bartholomaeides, 55–56.)

Martin Lauček regesztája: „Matthaeus Schluchovini⁴¹ Stubna-Thurotziensis pastor apud Lopeyenses datis in parochia Lopeyensi anno 1667/⁴² die 19. mensis octobris litteris invitāt reverendum dominum Johannem Kromholtz diaconum Briznobanensem ad nuptias filiae suae Iustinae reverendo viro Danieli Zakalecz⁴³ pastori ecclesiae Brezoviensis die 30. octobris seu dominica 21. post Trinitatis parandas.

⁴¹ A Turóc megyei Stubnyán született Matthaeus Schluchovinus 1646-ban a Zólyom megyei Radványban működött rektorként, majd 1647 és 1649 között Zólyomlipcsén segédlelkészként, végül 1649-től egészen az 1672/1673. évi üldöztetésig a Zólyom megyei Lopejen szolgált lelkészként. (SLÁVIK, 1921, 542.) Egyik fia, Johannes pályáját bozóki (Hont m.) rektorként kezdte, majd 1662-től 1668-ig a Hont megyei Középpalójtán, 1668-tól 1674-ig pedig a Nógrád megyei Kürtösön volt lelkész. A gyászévtized után, 1683-tól néhány éven át a Zólyom megyei Micsinyén, 1686–1687-ben biztosan a Nógrád megyei Ábel-lehotán, 1689-től 1705-ig a Komárom megyei Ácson, végül 1705-től 1709-ig a Turóc megyei Divéken szolgált. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 174r.; SLÁVIK, 1921, 596–597; BIENIK, 2000, 40; OKOLICSÁNYI, 2009, 101. – Maiornál és Bieniknél Andreas! A nagykürtösi működésről csak Ján Slávik tud.) Másik fia, a lopeji születésű Daniel Schluchovini/Schluchovinus 1667. március 9-től a Zólyom megyei Úrvölgy iskolájában tanult („Matricula studiosorum et alumnorum scholae Vallensis 1659–1673.” AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 3. Zoliensia), 1669-ben és 1671-ben pedig a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályának diákjaként szerepelt. (RMNY (IV.) 3561/nr. 23, 3568; ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1276; RMSZ 708.) Matthaeusnak valószínűleg felmenője vagy rokona a Zólyom megyei származású Martinus Schluchovinus († 1607. január 19. Turócszentmárton), aki Turócszentmártonban 1590-től 1595-ig rektorként, majd 1595 és 1602 között lelkészként szolgált. ŠKROVINA, 1929, 283–284, 298.

⁴² A hiányos évszám utolsó számjegyét a kettős formában (Trinitas számítással és modern módon is) megadott kelet segítségével lehetett pótolni.

⁴³ Daniel Zakalecz („Zakalcus”) 1658. április 25-én nyert felvételt a kishonti lelkészi testvérületbe. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 58.) Martin Riecky archontológiája szerint 1657 és 1672 között működött rimabrezói evangélikus lelkészként. RIECKY, 2015, 138. (Hibás „Zaskalicus” névalakkal.) Levelünk tanúsága szerint 1667-ben Matthaeus Schluchovinus lopeji lelkész leányát, Justinát vette feleségül. Daniel Zakalecz nyilvánvalóan közeli rokona, talán fia volt annak a csehországi Žernovból származó, menekült Michael Zakalecznek, akit Johannes Hodikius bicsei szuperintendens 1620. április 9-én Balassa Zsigmond udvari prédikátorának ordinált Kékkőre, de aki még ugyanabban az évben a szintén Nógrád megyei Turopoljére ment lelkésznek. Michael Zakalecz egészen 1635-ig Turopoljén

1668. január 28. Breznóbánya

Georgius Kazar a breznóbányai gimnázium segédtanára meghívja Johannes Kromholtz breznóbányai evangélikus segédlelkészt, feleségét és családját a hajadon Susannával, Gottefridus Stax breznóbányai polgár leányával 1668. február 5-én /Breznóbányán/ tartandó lakodalmára, egyben násznagynak is felkérve őt. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 62. Liptoviensia/

Plurimum reverende et clarissime vir, pater in Christo Jesu venerande, salutem et Dei copiosam benedictionem precatus, servitia humillima mea commendo.

Etsi coniugii pacta quidam prophani minus honesti excipiant, mens tamen casta in verbo Dei coniugium commendatum ubi invenit, acquiescit. Deus, casta mens in laudem coniugii, cum prima rerum molimina fundasset, inquit: „Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium similitudo sibi.” Electum Dei fas succinit: honorabile coniugium et torus immaculatus. Ideo sancti Dei viri plerique omnes hunc statum adamavere, in eo pie, iuste et sobrie vixero, huius testis est sacra pagella. Quare et ego ad exemplum filiorum Dei hunc statum non contemno, sed foedus pridem inchoatum cum honesta ac pudica virgine nomine Zuzana, generosi domini Gottefridi Stax⁴⁴ civis reipublicae Briznensis gnavissimi filia consumere propero. Quia vero hoc opus sacrum in praesentia coronae magnorum virorum affluentis peragi debet, eapropter per amorem Dei et iure nostrae christianitatis vestram reverendam claritatem, tanquam patrem meum aeternum venerandum obtestor, dignetur vestra reverenda claritas in tantum se dimittere, et non tantum pro-nubis hac in necessitate officium sustinere, sed etiam cum charissima domina contorali sua omnibusque domesticis solennitatem hanc nuptialem pro dominica Sexagesimae /indictam/, die vero 5. februarii praesentia sua condecorare, neogamos novos precibus Domino Deo consecrare, sicque in timore Dei dies solennitatis istius cum omnibus convivis traducere. Quam gratitudinem vestrae reverendae claritatis facturam minime dubito, quam etiam praepotentis Dei brachio tutandam ac benedicendam recommendo. Datum in gymnasio Briznensi, anno 1668. die 28. ianuarii.

Vestrae reverendae claritatis cliens humillimus: Georgius Kazar,⁴⁵ collega Briznensis Gymnasii ordinarius manu propria

szolgált (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 179r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 215. kevés és hibás adat; BIENIK, 2010, 12), és végül 1636 és 1650 között Tiszolcon működött evangélikus lelkészként, 1646 és 1650/1651 között a kishonti lelkészi testvérület seniori tisztét is betöltve. RIECKY, 2015, 139, 142; ZOVÁNYI, 1977, 315.

⁴⁴ Gottfried Stax 1665-ben, egy disputációs nyomtatvány ajánlásában breznóbányai polgármesterként („magister civium”) és a kalapkészítő céh atyamestereként szerepel. RMNY (III.) 3200. = (ČAPLOVIČ, I.) nr. 597. Stax foglalkozását is leírva.)

⁴⁵ Georgius Kazar/Caesar talán annak az Andreas Kazarnak volt a testvére, aki 1655 és 1660 között a Sáros megyei Darócon működött rektorként, majd Martin Wagner ötvárosi szuperintendens 1660. május 6-án

/Címzés:/ Plurimum reverendo et clarissimo viro, domino Johanni Kromholtz, ecclesiae Briznensis diacono fidelissimo etc. domino patri et fautori observando
 /Matthias Schulek fejlece az oldal tetején:/ Anno 1668. 28. ianuarii. Humanissimus Georgius Kazár ad reverendum Johannem Kromholtz
 /Gaspar Schulek regesztája az oldal alján:/ Invitat eundem pro nuptiis suis cum Susanna Stax celebrandis

7.

1668. április 24. Kisszeben

Paulus Regius kisszebeni rektor és szenátor tanúsítványa volt diákjuknak, a két éven át Kisszebenben tanuló klenóci (Kishont m.) Johannes Hrebendának szorgalmáról és jó magaviseletéről. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 13. Kishonthensia/

Lectori benevolo salutem et officia!

Ante annos duos ad nos appulit Iohannes Hrebenda⁴⁶ Klenocenus, tempusque illud in studiis sedulo urgendis ita collocavit, ut in eius industria facile acquiescemur. Cumque diligentiae in officio morum quoque probitatem adiunxerit comitem, facere non potui, quin hinc abituro, hoc vitae apud nos actae perhiberem testimonium. Singulos et

egy kis szepességi szlovák falu, Kolacskó evangélikus lelkészének ordinálta, és végül 1668 és 1674 között a Sáros megyei Tarkó lelkészeként szolgált. (HÖRK, 1885, 236, 263; S. VARGA, 2002, 226.) Ha feltevésünk helyes, akkor Georgius Kazár is az Árva megyei Alsókubinban született Georgius Kazár és Catharina Trnkocy házasságából. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Martin Wagner/nr. 157.) Matthias Schulek azonban úgy tudja, hogy ennek az idősebb Georgius Kazárnak az unokaöccse volt az alsókubini rektorként (1667 után) említett ifjabb Georgius Kazár. Nem tudjuk, hogy ő azonos-e a meghívóban szereplő személlyel. Az alsókubini rektor fia, Johannes Kazár valamikor a 18. század első harmadában a Liptó megyei Hibbe rektora volt. (ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 95; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 449, 527. – zavaros adatok.) A mi Georgius Kazarunk a fenti meghívó tanúsága szerint 1668 elején már a breznóbányai evangélikus gimnázium segédtanára volt, és Gottfried Stax volt breznóbányai polgármester leányát vette feleségül. 1669. május 24-én innen a Zólyom megyei Dobronya rektori állásába távozott. (SLÁVIK, 1921, 359, 410.) Valamikor az 1680–1690-es évek folyamán a Liptó megyei Okolicsnón, majd pedig a szintén Liptó megyei Szentpéteren működött rektorként. (ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 35; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 208.) Leánya, Anna Maria Kazár 1698. április 22-én hozzáment Johannes/Ján Burius besztercebányai rektorhoz. Az egyszerű besztercebányai polgárként említett Georgius Kazár ekkor már halott volt. ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1607, 1613.

⁴⁶ A klenóci születésű Johannes Hrebenda forrásunk tanúsága szerint 1666-tól 1668 tavaszáig a Sáros megyei Kisszebenben tanult. 1669-ben több kishonti földijével együtt a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályának diákja volt, Johannes Simonides rektor tanítványaként. (RMNY (IV.) 3561/nr. 9, 3568; RMSZ, 361.) 1671 októberében számos breznóbányai diáktársával együtt már az eperjesi kollégiumban/akadémiai gimnáziumban folytatott tanulmányokat. (17. számú forrás.) Végül 1675-ben rimakokovai rektorként szerepel, Johannes Kromholtz lelkész oldalán. (27. és 28. számú forrás.) Fiának, Tobias Hrebenda betleri lelkésznek (1705. december 10-től) ordinációs életrajzából kiderül, hogy anyja, Johannes Hrebenda felesége, Susanna Kromholtz volt, aki feltehetően nem más, mint Johannes Kromholtz rimakokovai lelkész leánya. EOL OK, G I, 3, Bodó András/nr. 10.

universos literarum patronos orans, velint hunc Hrebendam, quibus poterunt rationibus haud gravatim promovere, ut cursum institutum conficere facilius et locum aliquando suum tueri rectius possit. Quo ut ipsum officio sibi obligabunt, ita rem Deo facient imprimis gratam, nostrae quoque scholae officiis per occasionem remunerandam. Scribebam Cibinii, anno 1668. die 24. aprilis.

Paulus Regius⁴⁷ Cibiniensis,⁴⁸ scholae patriae rector et in republica senator manu propria /gyűrűs pecsét/

/Matthias Schulek fejléce az oldal tetején:/ „Anno 1660. 24. aprilis Johannis Hrebenda testimonium scholasticum a Paulo Regiorectore Cibiniensi datum”

8.

1669. június 16. Nyitrakoros

Nicolaus Rezik nyitrakorosi evangélikus lelkész Johannes Kromholtz breznóbányai segédlelkésznek, keresztkomájának. Sajnálja, hogy olyan régen látogatta meg őket, és hogy hanyagságuk vagy a levélvivők hibája folytán régóta nem váltottak levelet. Most alkalmas kézbesítőt talált a címzett számára „alig ismert” David Kromholtz személyében, ezért elhatározta, hogy röviden ír neki. Ők maguk viselhetően élnek Nyitra megyében, ám a török iga alatt, és jobb jövőben reménykednek. Az isteni gondviselés a címzettet kiszabadította az eldugott Szádokról, és biztonságosabb helyre vitte, ahol megbecsülik. Rezik esperesi hivatalánál fogva nemrég Szádokon járt, ahol a lelkész és a hívek közötti jogvitát kellett elrendeznie. A tárgyaláson jelen volt az egyházközség patrónusa, Gosztonyi Miklós, és fia, Pál. Miután a lelkész elődeinek sérelmei között Johannes Kromholtz panaszait is felhánytorgatta, Gosztonyi Miklós felkiáltott: „Bárcsak Johannes Kromholtz jelen lenne most!” Ebből kiderül, hogy Kromholtzt még most is nagyra becsülik a környéken. Hídvéghy Mihály arra a nemes elhatározásra jutott, hogy saját költségén kiküld két diákot a wittenbergi egyetemre, akiknek évi 60-60 tallér ösztöndíjat ad, ahogy azt 1669. június 8-án kelt levelé-

⁴⁷ Paulus Regius/Kráľ a Trencsén megyei Bellusról származó szlovák lelkészcsalád sarja. 1639. február 27-én született Kiszzebenben Stephanus Regius kisszebeni szlovák lelkész és az eperjesi Elisabetha Burg fiaként. 1655-ig Kiszzebenben, 1655 és 1657 között Bártfán, végül 1657-től 1659 elejéig Eperjesen tanult. 1659-ben a boroszlói Magdalenaum akadémiai gimnázium diákja lett, majd 1659. október 5-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 4516; RMSZ 664.) Érdekes, hogy ordinációs életrajzában itteni tanulmányainak kezdetét 1660-ra teszi. 1660 októberében még biztosan az egyetemen volt. (RMK III. 2125.) 1662-ben hazatért Kiszzebenbe, és egy évig anyja házában élt, magánemberként. 1663-tól hat évig és négy hónapig kisszebeni rektorként működött. 1669. június 15-én Michael Liefmann ötvárosi szuperintendens kisszebeni német segédlelkésznek (harmadlelkésznek) ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatorum, Michael Liefmann/nr. 22; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 274–275.) Még 1674-ben is Kiszzebenben szolgált, amikor a protestáns prédikátorok elleni eljárásban perbe fogták, de nem jelent meg a bíróság előtt. Távollétében halálra ítélték a megszentelt ostyá megtagadása miatt, majd utólag felmentették. 1679-ben Erdélybe bujdosott, további sorsa ismeretlen. KLEIN, 1873, 353–357; RÁ CZ, 1899–1909, II, 163–164; S. VARGA, 2002, 232.

⁴⁸ Kiszzeben/Szeben (Sabinov, SK) Sáros megyei szabad királyi város.

ben Reziknek leírta. Az egyik kedvezményezett éppen Rezik Johannes nevű fia lesz, akinek a másik ösztöndíjassal együtt minél hamarabb Hidvéghyhez kell mennie az Eperjesi Kollégiumból. Arra kéri a címzettet, hogy az e tárgyban írt levelet, amelyet David Kromholtz hozott, az első adandó alkalommal küldje tovább Eperjesre, fiának, és Elias Ladiver /eperjesi professzornak/. Kéri, hogy írjon választ erre a levelére. Több mint egy évig vigyázott Philipp Kegel Kromholtztól kapott munkájára, amely most „visszatér a Parnasszus hegyére.” /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 14. Eperjes, Sáros etc./

Admodum reverende et clarissime vir, domine frater in Christo et compater dilecte!

Salutem et accessiones omnium bonorum reverendae et clarissimae dominationi precor ex intimis praecordiis meis officiaue pietatis defero.

Multum temporis effluxit, dum nec mihi vestram reverendam et clarissimam dominationem videre vel legere aut meas inspicere licuit, idque vel negligentia ducti, vel tabellionum defectu factum. Ut autem pristinae nostrae necessitudinis incitamentum in me ostendam, licet manu iam tarda, tamen has perbreves volui dare, dum gerulum fidedignum habere possum, videlicet dominum compatrem Davidem Kromholtz, vix aliquando reverendae et clarissimae dominationi personam notam. Nos in zodiaco Nitriensi utique valemus, sub iugo Ottomanico tamen haeremus, speramus meliora (humanitus loquor), si non sequentur deteriora. O, Jehova, esto protector! Vestram reverendam claritatem divina potentia ex anfractibus Szadecensibus⁴⁹ liberavit, et in locum tutiorem transtulit, ubi gaudet suo honore. Non tam pridem interfui iuri pro exigentia officii senioralis in Szádek, quod celebratum est inter dominum reverendum⁵⁰ et incolas Szadecenses, cui etiam intererat ipse nobilissimus dominus patronus, Nicolaus Gostoni cum filio Paulo,⁵¹ posteaquam dominus reverendus querimonias nobis exprobrative suorum praedecessorum in Szádek manentium etiam vestrae clarissimae dominationis lacrymas et suspiria protulit, ad haec respondit nobilissimus dominus Nicolaus Gostoni cum suspirio elevata voce coram multis personis. „Utinam adesset dominus Johannes Kromholtz modo!” Hinc colligere poterit, vestrae reverendae claritatis adhuc est apud nos magna fama, esse homines, qui suae reverentiae bene favent

⁴⁹ Szádok (ma: Klátová Nová Ves/Tökésújfalú településrésze, SK) Nyitra megye.

⁵⁰ A szádoki evangélikus lelkész, akiről szó van, valószínűleg az 1666 és 1670 között működő Ján Vicianovič. PAULÍNÝ, 1891–1894, IV, 148.

⁵¹ Krencsi Gosztonyi Miklós és fia, Pál egy régi, nevét a Vas megyei Gasztony községről vevő, a 16. század második felében a Nyitra megyei Krencsen/Kerencsen is birtokot szerző nemesi család tagjai. Gosztonyi Miklósnak (1608–1671 Krencs), Nyitra vármegye követének (1666) nagybossányi és nagyugróczy Bosásnyi Erzsébettel kötött házasságából Szluha Márton adatai szerint két lány és öt fiú született. A legidősebb fiú volt az 1671-ben Nyitra vármegye perceptoraként említett Gosztonyi Pál, aki nagyapponyi Apponyi Annát vette feleségül. (SZLUHA, 2003–2015, I, 434, 438.) A breznóbányai Johannes Agnerus, egy eperjesi filozófiai vizsga respondense 1669-ben Gosztonyi Miklósnak mint Nyitra vármegye esküdt ülnökének („primarius assessor”) ajánlotta nyomtatásban megjelent disputációját. (RMNY (IV.) 3531.) A zsolnai Samuel Koczy Gosztonyi Pálnak és testvéreinek ajánlotta 1693-ban Zsolnán megjelent orvosi értekezését. ČAPLOVIČ, (II.) nr. 2557. (=RMK II. 1767.)

iuxta illud sapientis: „Cum hominis viae Deo plac/u/erint, etiam inimicos convertet in pacem.”⁵²

Ad haec nova bona et quidem singularia significo vestrae reverendae dominationi. Videlicet intentionem piam et sacram nobilissimi domini Michaelis Hidvéghi,⁵³ qui in animo constituit duos iuvenes emittere ad studia Wittebergensis⁵⁴ Academiae, uni et alteri pollicita est nobilissimus dominus annuatim⁵⁵ dare per 60 talleros, sicut in suis ad me datis 6. iunii specificavit. Quam tamen gratuitam promotionem filio meo, Johanni⁵⁶ benevole contulit, ut per me removetur eo citius ex Collegio Eperiensis,⁵⁷ et ad se emittatur cum altero pio et modesto. Huius igitur promotionis causa meas emitto Eperiesinum ad meum filium. Vestram itaque reverendam, clarissimam dominationem demissis precibus etiam atque etiam oratam rogatamque velim, dignabitur suam industriam adhibere singularem, et literas, quas dominus David praesentabit, quaque prima occasione habita legitima ad clarissimum dominum Eliam Ladiverum⁵⁸ et filium

⁵² „Cum placuerint Domino viae hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem.” Példabeszédek, 16. rész 7. vers.

⁵³ Pacolaji Hidvéghy Mihály, 1584-ben és 1612-ben királyi címermegújítást nyerő Nyitra vármegyei nemesi család tagja, Hidvéghy Menyhért és Hrusóczy Dorottya fia. Szluha Márton adatai szerint a vármegyei csapatok kapitányaként és ügyvédként is tevékeny volt. 1663-ban nádori nova donatiót nyert a Nyitra megyei Pacolajra. Felesége aranyadi Aranyady Judit volt. Ha születtek is házasságukból gyermekek, nem éltek még a felnőttkort. (SZLUHA, 2003–2015, I, 488.) Hidvéghy valóban támogatni kezdte az ifjú Johannes Rezík tanulmányait, hiszen ő az eperjesi főiskolán (akadémiai gimnáziumban) 1669. október 4-én megrendezett teológiai disputáció tételeit respondensként neki, mint tanulmányai nagyra-becsült patrónusának ajánlotta. RMNY (IV.) 3507.

⁵⁴ Wittenberg, D, Szászország.

⁵⁵ Utána áthúzza: „uni et alteri”.

⁵⁶ Johannes/Ján Rezík († 1710. augusztus 4. Eperjes) Nicolaus Rezík nyitrakorosi lelkész (1652–1672/1674) fia. Ha az intézményi beiratkozásainál megjelölt Nyitrakoros valóban a születési helye, akkor 1652 körül született, és szokatlanul fiatalon kezdte meg felsőbb tanulmányait. 1669 őszén az eperjesi főiskola (akadémiai gimnázium) diákjaként egy teológiai disputáció respondense. (RMNY (IV.) 3507.) 1670. május 25-én iratkozott be a wittenbergi egyetemre (SZÖGI, 2011, nr. 4668) és 1672 szeptemberében még ott tanult. (RMK III. 6633.) A szakirodalom szerint 1674 és 1683 között a nyugat-poroszországi Thorn híres akadémiai gimnáziumában működött tanárként, 1674-től mint collega, 1682-től mint professor extraordinarius. (LIPPISCH, 1735, 20; 1676 és 1678 közötti adatok itteni tartózkodására, tanári minőségének említése nélkül: RMK III. 2774, 2776, 2777, 2836, 2933.) 1684-ben Kassán lett rektor, 1685-ben e tisztség birtokosaként vette feleségül volt thorni tanártársának, a morva származású Venceslaus Johannidesnek hajadon leányát, Susannát. (RMK III. 6896.) 1686-tól 1687-ig az Eperjesi Evangélikus Kollégiumban működött a retorika, a költészettan és a történelem professzoraként. Miután Eperjest 1687-ben elhagyni kényszerült, visszatért Thornba, ahol 1689-től 1705-ig ismét az akadémiai gimnáziumban tanított (RMK III. 3643, 3756, 3757, 4015, 4050, 4212, 4426, 4521. stb.; SZÖGI, 2003, nr. 924), kezdetben mint rendkívüli professor, majd 1690 novemberében előlépett rendes professzorá. (RMK III. 3644.) Bár innen 1705 elején a késmárkiak meghívására tért haza, 1705 márciusától 1710-ig végül az újra megnyitott eperjesi kollégium professzoraként működött. (REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 297–298.) Két kéziratban maradt híres munka, a magyarországi evangélikus iskolák történetéről szóló „Gymnasiologia” és az 1687. évi eperjesi vésztörvénytörvényekről szóló „Theatrum Eperienne” szerzője. FABÓ, 1863, 352–353; RMSZ, 671; ZOVÁNYI, 1977, 510; SBS, V, 81–82.

⁵⁷ Eperjes/Eperiesch (ma: Prešov, SK) szabad királyi város Sáros megyében.

⁵⁸ Ifjabb Elias Ladiver (1633/1634. Zsolna – 1686. április 2. Eperjes), id. Elias Ladiver zsolnai lelkész (1639–1671) és Pataki Anna fia. 1646-ig Zsolnán, majd Lőcsén (1646), Pozsonyban (1646/1647–1650)

meum transmittere. Quod genus officii apud me filiumque meum alta mente repositum erit. Nec puto meum filium immemorem esse tantae gratitudinis. Iam tandem manum de tabula. In reliquo vestram multum reverendam et clarissimam dominationem cum charissimis domesticis, quos salutamus officiose, divinae tuitioni commendatam habeo feliciterque prosperari in Domino desidero. Datae in Koros 16. iunii anno 1669.

és Sárospatakon (1650–1651) tanult. (RŮŽIČKA, 1946, 15–27.) 1651. november 11-től a wittenbergi egyetemen folytatott felsőfokú tanulmányokat. 1652-ben Erfurtban is beiratkozott. (SZÖGI, 2011, nr. 187. és 4306; RMNY (III.) 2457B.) Ján Reziknek az ordinációs életrajzzal összecsengő információi szerint 1655-től Zsolnán (megerősítő adat 1655-ből és 1658-ból: RMNY (III.) 2609, (IV.) 2807), majd 1661-től Bártfán működött rektorként. (RMNY (IV.) 3017, 3073, 3137/nr. 3, 3157.) 1666-ban bártfai rektorként a kassai hitvita egyik főszereplője volt. (RMNY (IV.) 3285, 3331, 3341.) 1667 elején lelkésznek választották Liptóteleplára, amely posztra Joachim Kalinka bicsei szuperintendens 1667. február 10-én ordinálta is (EOL OK, G III, 36, Joachim Kalinka/nr. 111.), ám mintegy negyedével később már a frissen felállított eperjesi kollégium professzora lett. Miután innen 1672-ben elüldözték (1673-ban exulnak nevezi magát: ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1334), 1673. augusztus 13-tól 1674 februárjáig, meglehetősen zaklatott körülmények között Tiszolcon volt kiegészítő lelkész az idős és beteg Georgius Marci mellett és helyett, aki kishonti esperesi tisztét viszont valószínűleg megőrizte. (RŮŽIČKA, 1946, 65–67; RIECKY, 2015, 139.) 1674-től körülbelül 1676-ig a nyugat-poroszországi Thornban és Danzigban, a kelet-poroszországi Königsbergben, végül a lengyelországi Lesnában tartózkodott. (BURIUS, 1864, 106–107.) Azonos nevű, zsolnai születésű fia („nepos”) 1674 májusában a danzigi akadémiai gimnáziumba, majd 1675. március 13-án a königsbergi egyetemre is beiratkozott. (SZÖGI, 2003, 473, 1446.) Lesno után Erdélybe ment. Itteni működésében az első biztos pont az, hogy 1678 és 1681 novembere között Segesváron működött rektorként, 1682-től az eperjesi kollégium directora, teológiaprofesszora és könyvtárosa. 1684-ben a Liptó megyei Németlipcse kinevezett lelkészeként is emlegetik. (ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1410, 1426.) Első, a Koschel v. Roschel zsolnai családból származó feleségétől, akivel Zsolnán kötötte össze az életét, több gyermeke is született, tehát 1655 körül kellett összeházasodniuk. Megözvegyülve 1662. február 7-én elvette feleségül Salamon Grünwald, egy Königsbergben iskolázott bártfai polgár leányát, Annát. Újabb megözvegyülését követően 1683. február 24-én összeházasodott Samuel Czernak beszercebányai szlovák lelkész özvegyével, Helena Sinapiusszal, aki azonban 1684. február 8-án elhunyt. Ladiver aztán Rezik szerint még egyszer megnősült, elvéve a református lelkész negyedik leányát. Ifjabb Elias Ladiver igen jelentékeny teológiai és filozófiai munkássággal bírt. RŮŽIČKA, 1946 – viszonylag megbízható életrajz; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 292, 294–295; ZOVÁNYI, 1977, 360–361; SBS, III, 338–339; RMSZ, 469; ELEM II/2., 156. (sok hibával).

Vestrae reverendae, clarissimae dominationis sincerus frater et compater: Nicolaus Rezik,⁵⁹ minister ecclesiae Korosiensis⁶⁰

/Utóirat:/ S. Si tantum pristinae necessitudinis coniunctionisque scintilla aliqua viget, non parcat papyro et calamo, faciet rem apprime gratissimam mihi que futuro tempore reserviendam. Iterum etiam atque etiam valet. Vestri Kegeli⁶¹ asservator extiti plusquam integro anno, qui iam revocatum est ad montes Parnassi.

/Címzés:/ Multum reverendo, clarissimo atque praestantissimo viro, domino Johanni Kromholtz, diacono ecclesiae Briznensis fidissimo, domino fratri et compatri colendissimo

/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ „Anno 1669. 16. iunii reverendus Nicolaus Rezik ad reverendum Johannem Kromholtz”

9.

/1669–1674./ július 27. /Pongyelok/

Johannes Glosius pongyeloki evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt július 26-án született fiának, július 29-én délelőtt kilenckor tartandó keresztselésre, egyúttal felkérve őt keresztapának is. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 41–42. (Bartholomaeides, 77.)

Martin Lauček regesztája: „Reverendus Iohannes Glosius pro tempore ecclesiae Pondelociensis pastor eundem reverendum dominum Iohanem Kromholtz pastorem

⁵⁹ Nicolaus Rezik († 1672 vagy 1674) a Zólyom megyei Hajnikon született, Martinus Rezik és Dorothea Stien fiaként. A Bars megyei Oszlányban, a Trencsén megyei Bánban, a Nyitra megyei Bánban, végül a Trencsén megyei Várnán tanult. 1641 tavaszától hat és fél éven át turócszentmártoni evangélikus kántorként működött (Ladislav Paulíny turócszentilónai rektori működéséről is tud, de ezt az ordinációs életrajz nem erősíti meg). 1647. szeptember 27-én Zacharias Lani biccsei szuperintendens nyitratívéri segédlelkésznek („diaconus”) ordinálta (EOL OK, G III, 14, Zacharias Lani/nr. 19). 1648. február 8-án aláírta a bajmóci esperesség artikulusait. Nyitratívéréről ismeretlen időpontban a Bars megyei Brogyánba ment át lelkésznek. 1652-től egészen 1672-ig vagy 1674-ig a Nyitra megyei Nyitrakoros lelkészeként működött. 1652. május 23-tól a nagytapolcsányi esperesség dékánja, 1657. január 23-tól 1672-ig pedig seniora volt. Ladislav Paulíny működésének végére/halálára két különböző helyen két különböző adatot közöl. A pozsonyi rendkívüli törvényszékre megidézett lelkészek közt nem szerepel a neve. Még Turócszentmártonban nősült meg, feleségét Anna Palachnak, a Rezik-féle Gymnasiologia szlovák fordítása szerint viszont Susanna Patachnak hívták. (Talán az előbbi a helytálló.) FABÓ, 1865, 182; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 128, 130, 163–164; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 475; RMNY (IV.) 3507.

⁶⁰ Nyitrakoros (ma: Krušovce, SK).

⁶¹ Minden bizonnyal Philipp Kegel német evangélikus teológus először 1593-ban Hamburgban megjelent német nyelvű vallásos elmélkedéseiről („Zwölf geistliche Andachten” VD 16 K 593) van szó, amelynek a 16. század végén, a 17. század folyamán számos kiadása és fordítása megjelent. Zsolnán éppen 1669-ben látott napvilágot Adam Plintovič zsolnai rektor szlovákizált cseh nyelvű fordítása, amelynek második, 1677-ben Lőcsén megjelent kiadásához ráadául maga Johannes Kromholtz írt előszót – érdekes, hogy ez több évvel korábban, 1673. augusztus 8-án kelt. ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1365; RMNY 3621, App. 245.

Kokaviensem de dato 27. iulii invitat pro susceptore filio suo die 26. iulii nato et die 29. baptisando, circa 9. horam antemeridianam Pondelokini compariturum.”

10.

1670. január 27. Rimabánya

Andreas Bodovinus/Bodó András rimabányai lelkész meghívja Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt mint keresztkomáját, hogy legyen január 28-án megkeresztelendő fiának keresztapja. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 40. (Bartholomaeides, 63–64.)

Martin Lauček regesztája: „Andreas Bodovinus⁶² pastor Corona-Banensis⁶³ datis ex Banya 1670. die 27. ianuarii litteris Johannem Kromholtz pastorem Kokaviensem invitat quam compatrem ad officium paternitatis pro filio futuro die, seu die 28. ianuarii, baptisando contestandum.”

⁶² Andreas Bodovinus/Bodó András († 1708. március 10. Csetnek) 1636-ban született Turóc vármegye egyik kurialista községében, Bodófalván (ma: Bodovica, SK) nemesi családban, David Bodovinus és egy Jezerniczky-lány gyermekeként. (Az anyjára vonatkozó adat forrása: Andreas Schmal, mások egy bizonyos Susanna Valoviczot emlegetnek.) Fennmaradt levelei alapján, neve ellenére, inkább szlovák anyanyelvűnek tűnik. Ebből a családból származott már az a Michael Bodovinus is, aki 1586-ban Turócszentmária evangélikus lelkészeként szerepel, 1602 és 1607 között pedig Turócszentmárton lelkésze volt, valamint fia, Johannes Bodovinus, akit 1610-ben kiszucaújhelyi rektorként említenek. (SNA Zay, Schmal: Syllabus, 83–84; FABÓ, 1865, 265; ŠKROVINA, 1929, 248, 284.) Andreas Bodovinus először Mosócon és Turócszentmártonban tanult, 1655 elején viszont már az illavai evangélikus iskola (Trencsén m.) második (utolsó előtti) osztályának diákja volt. (RMNY (III.) 2609.) Talán öccse az a Gabriel Bodovinus/Bodovini, aki 1668-ban egy, a turócszentmihályi iskolában zajló vizsga respondenseként tűnik fel. (RMNY (IV.) 3497.) Andreas Bodovinus a szakirodalom szerint 1664 és 1666 között a kishonti Nyusztán működött rektorként. 1666. november 16-án cserencsényi lelkészként lett a kishonti evangélikus lelkész testvérület tagja. 1666 és 1669 között cserencsényi, 1669 és 1682 között pedig rimabányai lelkészként szolgált. Itt Georgius Marci tiszolci lelkész és kishonti esperes leányát, Catharinát vette feleségül, és amikor a murányi katonaság 1674-ben apósát Tiszolcra el távolította, ő nyújtott neki menedéket. Marci halála után pedig, mint a testvérület jegyzője, Johannes Kromholtz conseniorral együtt ő látta el az esperesi feladatokat. 1682 végén Rimabányáról Breznóbányára ment segédlelkésznek, ám innen végül tizenhárom hét után, 1683 elején a gazdag Gömör megyei mezőváros, Csetnek lelkészi állásába távozott, a közleményünkben szintén szereplő Szentkereszty János helyére. Itt egyik leánya, Catharina Bodovinus Elias Sartoris csetneki rektor férje lett. 1691. február 7-től a gömöri esperesi tisztelet is betöltötte. 1704. május 22-től 1708-ban bekövetkezett haláláig az első gömöri szuperintendens volt. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 59; BARTHOLOMAEIDES, 1799, 111–112, 142; FABÓ, 1861, 103–109; FABÓ, 1865, 11–12; KLEIN, 1873, 50–56; MIKULIK, 1917, 102, 116–122; SLÁVIK, 1921, 345–346; LEHOTSKÁ–ORLOVSKÝ, 1976, 383–384; ZOVÁNYI, 1977, 84; SBS, I, 275; RMSZ, 103; RIECKY, 2015, 131, 137.

⁶³ Koronabánya/Rimabánya (ma: Rimavská Baňa, SK) Kishont megye.

11.

1670. április 20. Besztercebánya

Helena Sinapius, David Láni szuperintendens özvegye meghívja Johannes Kromholtz rimakokovai evangélikus lelkészt Samuel Czernak besztercebányai szlovák lelkésszel tartandó lakodalmára, amelyet, miután ő maga május 3-án elindult Breznóbányáról, május 4-én Besztercebányán tartanak meg. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 40–41. (Bartholomaeides, 67–70.)

Martin Lauček regesztája: „Helena Sinapi,⁶⁴ relicta Davidis Lani⁶⁵ superintendentis datis Brizna 1670. die 20. aprilis ad reverendum Iohannem Kromholtz pastorem Kokaviensem litteris invitat eum ad suas nuptias, quas 3. maii Brizna exitura, Neosolique⁶⁶ cum Samuele Czernak⁶⁷ nationis Slavonicae pastore copulanda erat celebratura. [...]”

⁶⁴ Helena Sinapius/Horčíčka (1635. május 15. – 1684. február 8. Eperjes), Michael Sinapius szucsányi evangélikus lelkész, turóci esperes (1640–1648, 1649–1653) és a dubnicai Barbara Lycius leánya, Daniel és Johannes Sinapius testvére. Fiatalon Révay Szidónia udvarában nevelkedett. Tizenhat évesen lett David Láni privigyei lelkész felesége. Ahogy az meghívónkból is kiderül, David Láni 1669. évi halála után 1670. május 4-én hozzámment Samuel Czernak/Černak besztercebányai szlovák segédlelkészhez. A megnyező tiszteletére Michael Noscovius, a Szepes megyei Felka lelkésze, a XXIV városi evangélikus esperesség seniora, versekből álló alkalmi nyomtatványt jelentetett meg. (RMNY (IV.) 3657.) Helena Sinapius, miután 1673-ban ez a második férje is meghalt, Johannes Restarius besztercebányai szenátor felesége lett, akivel hat évig és tíz hónapig élt együtt. Végül 1683. február 24-én Eperjesen negyedszer is házasságra lépett: ifjabb Elias Ladiver eperjesi professzor felesége lett. (ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1410.) Azonban szűk egy évvel később meghalt. 1684. február 13-án temették el Eperjesen, temetésén Johannes Andricius eperjesi szlovák evangélikus lelkész beszélt, és az alkalomból az eperjesi kollégium diáksága is megjelentetett egy verses gyásznyomtatványt. ČAPLOVIČ, (I.) nr. 712, 1426. (=RMK II. 1544.) RŮŽIČKA, 1946, 105; KLEIN, 2015, 369.

⁶⁵ David Láni († 1669. április 20. Breznóbánya) a Turóc megyei Háj községben született 1618-ban Daniel Láni háji lelkész fiaként. Mosócon, Bánban, Biccén, Breznóbányán és Pozsonyban tanult. A szakirodalomban olykor feltűnő értesülésnek, az 1637-től Wittenbergben folytatott tanulmányokról, valószínűleg nincs alapja, az anyakönyvben sem szerepel. (A háború miatt nem is igen mentek ekkor magyarországi diákok Szászországba.) Tanulmányai után 1640-ig Illésházy György mellett volt nevelő. (RMNY (III.) 1858.) A szakirodalom szerint ezután Nyitra megyében Galgócon, majd 1643-tól Privigyén működött rektorként. (Privigyei alkalmazására megerősítő adat 1643-ból: RMNY (III.) 2033.) 1645 és 1647 között a Zólyom megyei Dobronyán, 1647-től 1652-ig pedig a Nyitra megyei Privigyén szolgált lelkészként (Ján Slávik tévesen írja, hogy 1648 és 1652 között Kassán volt segédlelkész), végül 1652-től 1669. április 29-én bekövetkezett haláláig Breznóbányán, 1656. március 1-jétől a bányai egyházkerület szuperintendensi tisztét is betöltve. 1669. május 5-én temették el Breznóbányán. RMNY (IV.) 3561, 3567; FABÓ, 1861, 34–37; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 236, 241; SLÁVIK, 1921, 341–344; RAPOŠ, 1938, 28–33 (tévesen korábbi besztercebányai lelkészi működést is feltételez); KUZMÍK, 1976, I, 388–389; ZOVÁNYI, 1977, 362; SBS, III, 352. (a lexikonokban sok téves adat).

⁶⁶ Besztercebánya/Neusohl/Neosolium (ma: Banská Bystrica, SK) Zólyom megyei bányaváros.

⁶⁷ Samuel Czernak/Černák († 1673) a Trencsén megyei Bobóton született 1619. január 1-jén Daniel Czernak köznemes és Sophia Apollini gyermekeként. 1625 és 1630 között Bobóton, 1630-tól a közeli Bánban, majd 1634-től 1640-ig Besztercebányán tanult. 1640. július 5-én beiratkozott a königsbergi egyetemre (SZÖGI, 2011, nr. 1427.), ahol az általa jegyzett disputációs nyomtatványok és alkalmi versek tanúsága szerint 1643-ig maradt. (RMK III. 1572, 1577, 1578, 1589, 1590, 1593, 1609, 6227.) Már

12.

1670. április 22. Besztercebánya

Samuel Czernak besztercebányai szlovák evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholcz rimakokovai (Kishont m.) evangélikus lelkészt David Láni özvegyével, az 1670. január 9-én Breznóbányán eljegyzett Helena Sinapiusszal május 4-én Besztercebányán tartandó menyegzőjére. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 3. Zoliensia/

Reverende et clarissimie domine fautor, amice et frater in Domino Jesu honorande et colende.

Salutem, et si quod ea melius a Triumphatore et Sospitatore Christo Jesu precatus, me totum commendo et recomendo.

Quod felix, faustum et fortunatum Deus esse iubeat, despondi mihi futuram vitae fortunatamque sociam, generosam, nobilem et virtutibus sui sexus ornatissimam matronam, dominam Helenam Sinapÿ, magni quondam et praecellentissimi viri domini Davidis Lani (titulus) derelictam viduam. Post solennitatem sponsaliorum legitimae Briznae die 9. ianuarii currentis anni in praesentia honoratorum et cordatorum utriusque status virorum celebratam restat adhuc ecclesiastica copulatio, benedictio, domiductio et festivitatis nuptialis adornatio. Huic solenniter bono cum Deo peragenda et instituenda, et quidem hic Novisolii praefigimus et definimus diem 4. mensis maii, qui incidet in dominicam Cantate. Quia autem talis festivitas in praesentia amicorum, consanguineorum, fautorum et aliorum honestorum et cordatorum virorum tanquam testium legitimi contractus coniugalis celebrari et peragi consuevit, vestrae quoque reverendae dominationis nitore et splendore eandem exornari et condecorari cupimus, desideramus. Tempore igitur et loco praefixis, ut haud gravatim vestra reverenda dominatio adsit, pro nobisque novis coniugibus pias preces et vota apud Dominum Deum interponat, et deinde hilariter fronte serena convivio, quod pro invitatis dominis hospitibus praeparabitur, intersit, hoc est, quod maiorem in modum a vestra reverenda dominatione flagito, posco, peto. Sicuti hoc certo vestram reverendam dominationem⁶⁸ facturam spero

Magyarországon tartózkodott, amikor üdvözlőverset írt egy 1643 szeptemberében tartott besztercebányai teológiai disputáció kiadásához. (RMNY (III.) 2015.) 1644 márciusától Besztercebányán működött conrectorként, állásba kerülése után szinte rögtön, 1644. április 15-én meg is nősült, tehát Helena Sinapiusszal 1670. május 4-én megkötött házassága már legalább a második volt. Első házasságából négy lánya és egy fia született. 1645-től 1673-ban bekövetkezett haláláig besztercebányai szlovák (segéd)lelkészként („Slavorum symmista”, máskor „pastor ecclesiae Slavonicae Novisoliensis”) működött. (RMNY (III.) 2191, 2267, 2288/nr. 1, 2615.) 1655. június 18-án fiával, ifjabb Samuel Czernakkal és „Murány Jánossal” együtt nemességet kapott, az armálist Zólyom vármegye közgyűlésén hirdették ki. (FORGON, 1997, 156.) A protestáns lelkészek felett ítélkező pozsonyi rendkívüli bíróság előtt halálos betegsége miatt személyesen már nem tudott megjelenni. BURIUS, 1864, 118; SLÁVIK, 1921, 246–247; KUZMÍK, 1976, I, 168–169; ZOVÁNYI, 1977, 126; SBS, I, 417; RMNY (III.) 3200. (neki szóló ajánlás) Érdekes, hogy testvére, Nicolaus 1677-ben a Zólyom megyei Szásziban/Szászpelsőcön katolikus plébánosként szolgált. BURIUS, 1864, 99.

⁶⁸ Utána áthúzva: „cum voto omnigenae”.

et mihi polliceor, ita me ad officia et pia studia vestrae reverendae dominationis cum voto omnigenae felicitatis semper et ubique Deo gratiam suam largiente et pensum vitae prorogante praestanda certissime obligo.

Dabam Novisolii, die 22. aprilis anno 1670.

Vestrae reverendae dignitatis studiosissimus: Samuel Czernak Slavorum Novisoliensium pastor manu propria

/Címzés:/ Viro reverendo et clarissimo domino Johanni Krumpholtz, ecclesiae Cocaviensis in comitatu Kishontensi pastori vigilantissimo etc. domino fautori et fratri in Domino Jesu colendo

/Matthias Schulek jegyzete a főszöveg alatt:/ Invitat eundem pro nuptiis suis cum vidua reverendi Davidis Láni celebrandis

13.

1671. január 22. /Pongyelok/

Johannes Glosius pongyeloki evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz /rimakokovai lelkészt/ leányának, a Peter Maretinszky rimabrezói lakossal eljegyzett Mariának 1671. február 1-jén tartandó lakodalmára. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 42. (Bartholomaeides, 81.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae reverendi Iohannis Glosii pastoris Pondelocensis ad reverendum dominum Iohannem Kromholtz de dato 22. ianuarii 1672, quibus eum invitat ad nuptias filiae suae, Mariae egregio et praestanti viro Petro Maretinszky,⁶⁹ incolae Rima-Brezoviensi elocatae die 1. februarii seu dominica Sexagesimae adparandas.”

14.

1671. február 1. Tiszolc

Georgius Marci tiszolci lelkész, a kishonti evangélikus esperesség seniora meghívja fiaként szeretett barátját, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt fiának, Samuel Marcinak Judittal, Fogas János csetneki nemes leányával 1671. február 8-án tartandó lakodalmára. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 44. (Bartholomaeides, 83.)

⁶⁹ A Maretinszky/Maritinszky család nemesi jogállással bírt azóta, hogy II. Ferdinánd 1630. május 6-án Maretinszky Bálintnak nemességet adományozott. Az armálist 1630-ban hirdették ki Gömör, 1640-ben Heves–Külső-Szolnok és 1716-ban Kishont vármegyében. (FORGON, 1997, 450–451.) Az 1754–1755. országos nemesi összeírás idején a Maretinszky család tagjai a Hont vármegyei nemesek között szerepeltek. KEMPELEN, 1911–1932, VII, 65.

Martin Lauček regesztája: „Litterae reverendi Georgii Marcii pastoris ecclesiae Taxoviensis et venerabilis contubernii Kis Hont immeriti senioris ad reverendum Iohannem Kromholtz pastorem Kokaviensem, fratrem, fautorem et amicum filii instar dilectum Tiszolczini die 1. februarii 1671 datae, quibus eum invitat ad nuptias filio suo Samueli Marcio et eidem desponsatae virgini Iudithae, egregii ac nobilis domini Iohannis Fogass⁷⁰ de Czetnek filiae, die 8. februarii seu dominica Quinquagesimae adparandas.”

15.

1671. március 3. Rimaráhó

Stephanus Fidicinis /rimaráhói evangélikus lelkész Johannes Kromholtz rimakokovai evangélikus lelkésznek, a kishonti evangélikus esperesség conseniorának/. Jelzi, hogy a rimaráhói rektor, Laurentius Bahil a nősülésről való hosszas gondolkodás után eljegyezte Szőgyéni Miklós leányát, a hajadon Katát. Az érdekeltek, illetve az egyházközség patrónusa, Jánoky Gáspár azt javasolták neki, hogy a háborús események és az egyházközség pártfogóinak hamarasan várható szétszóródása miatt ne halassza sokáig az eseményt, ezért azt március 8-án vasárnap szeretné megtartani. Mivel azonban a tervezett időpont a házasságkötések szempontjából tilalmas nagyböjti időszakba esik, Jánoky Gáspár kérését is tolmácsolva kéri, hogy engedélyezze a rektor számára a március 8-i menyegzőt. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 67. Correspondentia ad Krumholtz/

/Hiányzó megszólítás/

Post multas easqua varias deliberationes animi sui de contrahendo matrimonio dominus meus rector, Laurentius Bahil⁷¹ divina voluntate annuente, consensuque utriusque

⁷⁰ A Fogas család 1662. március 4-én nyert nemességet. 1668-ban már a csetneki armalista nemesek között szerepelnek. KEMPELEN 1911–1932, IV, 156; ILA, 1944–1976, II, 155.

⁷¹ Laurentius Bahil 1645-ben született a Zólyom megyei Bacúron, Johannes Bahil sztrégovai, polichnai és kiszellői/alsózellői rektor és Palásthy Éva fiaként. Esztergályon, Szécsényben, Radványban, Korponán és Füleken folytatott tanulmányai után Libercsey Mihály gácsi kapitány fiának nevelője volt. Később Besztercebányán tanult tovább. 1664–1665-ben füleki rektorként (ADAMOVIČ, 2010, 42), majd Ján Rezík adatai szerint 1670-től 1674-ig (de egy megszakítással valószínűleg egészen 1676-ig) a Jánoky Gáspár által alapított rimaráhói evangélikus nemesi iskola rektoraként működött. (REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 142, 184.) 1674-ben a kishonti rektorok képviseletében önként csatlakozott a kishonti lelkészeknek a pozsonyi rendkívüli törvényszékre menesztett küldöttségéhez, ahol fogságot is szenvedett. 1682 végétől a Gömör megyei Újvásáron/Ribniken szolgált lelkészként (MIKULIK, 1917, 100), majd 1685 és 1687 között (Klanicz Márton szerint már 1684-től) a szintén Gömör megyei Hizsnyón. (Egyes adatok szerint Sűvétén is megfordult, de valószínű, hogy fiával, Johannessel keverik.) Hizsnyói működése alatt ismét elfogták, és Nagyszombatba vitték. Miután onnan megszabadult, egy darabig bujkált, majd 1691-től a szintén Gömör vármegyei mezőváros, Ochtina lelkésze lett, és 1720/1721 folyamán bekövetkezett haláláig ebben az állásban maradt. Meghívónkban szereplő feleségétől, Szőgyéni Katától (a szakirodalomban „Szűcs Kata” néven) legalább egy fia, Johannes Bahil született. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 107–108; FABÓ, 1865, 30; 37, 41; RMSZ, 55; DUDÁŠOVÁ, 2014, 36–37.) A Wittenbergben iskolázott Johannes Bahil, miután a süvétei (Gömör m.) rektori posztról (1686–1706) az ellenreformáció miatt

partis accedente iam in futuram vitae sociam virginem honestam et pudicam Catharinam, generosi domini Nicolai Szügyen filiam sibi elegisse integrum est. Suasus autem illorum, quorum interest, necnon consilio generosi domini patroni Casparis Janokj⁷² dilationem temporis partim ab tumultum bellicum, partim propter dispersionem brevi tempore dominorum patronorum pati nequaquam vult, sed pro dominica proxime affutura Laetare laet[is] cum convivis consummationemque matrimonii intendit. Cum ergo tem[pus] quadragesimale aliquo ausu proprio et nota temeritate lege divina et humana prohibitum violare et prophanare haud contendit, sed recurrit ad admodum clarissimam vestram reverentiam stipatus petitione generosi domini patroni, Casparis Janokj, quatenus in hac re⁷³ suum favorem et amorem in ipsum declarare admodum clarissima dominatio vestra dignetur, ut praefixo die, supra praenominato, cum scitu et permissu actum nuptialem inchoare, tractare terminare posset. Quod et sperat admodum clarissimam vestram dominationem facturam, petitionemque istam ponderaturam. Quam divinis excubiis etc. Datum in Raho, die 3. martii anno 1671.

Admodum clarissimae vestrae reverentiae in Christo frater: Stephanus Fidicinis⁷⁴ [manu] propria

távozni kényszerült, 1707-től a szintén Gömör megyei Vizesrét lelkésze volt, végül süvétei lelkipásztori szolgálat után 1714 és 1723 között (alsó)szkálnoki lelkészként működött. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 67; FABÓ, 1863, 366; FABÓ, 1865, 36, 44; SBS, I, 100; RMSZ, 55; RIECKY, 2015, 135.) Laurentius Bahil másik, Georgius nevű fia († 1759. Pila) Ladislaus Bartholomaeides közlésével ellentétben már következő feleségétől, nemes kuntapolcai Czékuss Szusannától született, és hányatott életpályájának közepén 1724-től 1734-ig rimaráhói rektorként dogozott, majd 1734-től 1739-ig a kishonti Cserencsényben szolgált lelkészként. (EOL OK, G I, 28, Samuel Antoni/nr. 86; PAULÍNY, 1891–1894, III, 31; SBS, I, 100–101; RIECKY, 2015, 131.) Végül Johannes Bahil fia, az egyházi íróként ismert Matthias Bahil (1706. február 24. Süvéte – 1761. december 22. Parchwitz, Szilézia) 1730 és 1734 között a kishonti Cserencsényben volt lelkész. FABÓ, 1863, 365–428; ZOVÁNYI, 1977, 37–38; RIECKY, 2015, 131.

⁷² Nagyszuhai (IV.) Jánoky Gáspár (1609/1610–1692. április 25.) Abaúj vármegyei eredetű, a 17. században főleg Kishont és Gömör vármegyében birtokos nemesi család sarja, (III.) Jánoky Gáspár és suhai/ráhói Jákóffy Kata fia, Szentiványi Julianna férje (NAGY 1857–1868, V, 310–313; FORGON, 1997, 324–325.). Rimaráhói evangélikus földbirtokos, az ottani egyházközség és iskola patrónusa, a szakirodalom szerint egy ideig a kishonti esperességnek is világi felügyelője. Az iskolának az általa felújított rimaráhói kastélyban szorított helyet. Egy 1669. évi eperjesi filozófiai disputáció ajánlásából kiderül, hogy ő támogatta az eperjesi főiskola (akadémiai gimnázium) diákjának, a Zemplén megyei Bánócról származó Johannes Braxatorisnak a tanulmányait, aki később, 1676 körül Rimaráhn lett rektor. (Braxatoris ugyanis nem más, mint a 34. számú forrásunkban Johannes Banocziként szereplő rimaráhói iskolamester.) (RMNY (IV.) 3534.) Egy 1670. évi besztercebányai teológiai disputáció ajánlásában Jánoky ismét rimaráhói birtokosként, illetve Hont vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (RMNY (IV.) 3694.) 1692. június 15-i rimaráhói temetésén Elias Bubenka rimaráhói lelkész tartotta felette a gyászbeszédet. Ez a szöveg, valamint Johannes Braxatoris/Banoczi gyászversei 1692-ben Lőcsén, egy-egy önálló nyomtatvány formájában megjelentek. (ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1523, 1524.) Temetési zászlájának felirata szerint halálakor Hont, Nógrád, Gömör és Zólyom vármegyéknek is esküdt ülnöke volt.

⁷³ A szó a sor fölé utólag beszúrva.

⁷⁴ Stephanus Fidicinis 1641. október 23-án lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja. 1641 és 1644 között Pongyelokon, 1644 és 1660 között Rimabrezón (a szakirodalomban sok helyen tévesen a Gömör megyei Ratkó szerepel helyette), 1660 és 1674 között pedig Rimaráhn működött evangélikus lelkészként. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 54; S. VARGA, 2002, 223; RIECKY, 2015,

/Hiányzó címezésoldal/

/Matthias és Gaspar Schulek fejléce⁷⁵ az oldal tetején:/ Anno 1671. 3. martii reverendus dominus Stephanus Fidicinis ad dominum reverendum Johannem Kromholtz
/Gaspar Schulek regesztája az oldal alján:/ Hac littera [!] indicat rectorem Laurentium Bahil sibi domini Nicolai Hügyeni [!] filiam, nomine Catharinam desponsasse, atque ut nuptias dominica Laetare celebrare possit, indultum petere.

16.

1671. április 19. Breznóbánya

Johannes Simonides breznóbányai rektor meghívja Johannes Kromholtz /rimakokovai lelkész/ márciusban eljegyzett menyasszonyával, Catharinával, a néhai Gregor Mauner eperjesi polgár egyetlen hajadon leányával 1671. május 5-én tartandó menyegzőjére. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 47. (Bartholomaeides, 99.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae Iohannis Simonides,⁷⁶ rectoris Briznensis die 19. aprilis 1671 Brizna ad reverendum Iohannem Kromholtz datae, quibus eum invitat

133, 138. (Rimabrezói működésének végét 1677-re helyezve.) 1674-ben tagja volt annak a háromtagú küldöttségnek, amelyet a kishonti evangélikus egyházközségek a pozsonyi rendkívüli bíróság ülésére bocsátottak. (BARTHOLOMAEIDES, 1806–1808, 301.) Mivel nem írt alá reverzálist, elítélték, és végül komáromi fogsága alatt megtörve katolizált. (RÁCZ, 1899–1909, II, 45; DROBNÝ, 1929, 59. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 67. Correspondentia ad Kromholtz. 1674. november 10. [] Georgius Marcelli Johannes Kromholtznak, 1675. [] Johannes Kromholtz Jánoky Gáspárnak.) Valószínűleg rokona volt annak a Johannes Fidicinisnek, aki Nógrád megyében működött lelkészként, 1642 és 1647 között Kiszellőn, 1648–1649 körül Szécsényben, végül 1650 és 1663 között Alsósztrégován, 1655-től a nógrádi esperesi tisztet is betöltve (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 174r., 175r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 107, 109, 191; BIENIK, 2010, 26), illetve annak az egy nemzedékkel fiatalabb zólyomlipcsei (más forrás szerint lopeji) születésű Georgius Fidicinisnek, aki 1667-ben iratkozott be a lipcsei, 1668. augusztus 29-én pedig a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 1904, 4638; RMSZ, 247.) Nem tudjuk, hogy rokona volt-e annak a Nicolaus Fidicinisnek († 1625), aki 1622 és 1625 között a bajmóci evangélikus egyházkerület szuperintendense volt.

⁷⁵ A dátum Matthias Schulek írásával, a többi Gaspar Schulektől származik.

⁷⁶ Johannes/Ján Simonides († 1708. május 7. Besztercebánya) ismert evangélikus egyházi író, a magyar protestáns lelkészek üldöztetését megörökítő, saját naplófeljegyzéseire épülő „Galeria omnium sanctorum” szerzője. (A „Galeria” modern kiadása: FABÓ, 1865, 355–387. magyar fordítása: MAKKAJ, 1976, 143–165.) Szepesolasziban született Paulus Simonides szepesolaszi szlovák segédlelkész, későbbi szeptapolcai lelkész és Helena Hajdussicky fiaként. (Anyjára: 1683. február 27. [] Ján Simonides levele anyjának „matky me uprimneg”, Helena Hajdussickynak. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 3. Zoliensia.) Ilaván, Selmecbányán, Kőrmöcbányán és az eperjesi főiskolán (akadémiai gimnáziumban) tanult, ahol segédtanárként is igénybe vették. (Az 1667. évi wittenbergi beiratkozására vonatkozó értesülések tévesek!) 1669 és 1673 között breznóbányai rektorként működött. (RMNY (IV.) 3561, 3567, 3568, 3569, 3664, ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1276.) 1674 tavaszán a pozsonyi rendkívüli törvényszék elé idézték, és mivel nem írta alá a reverzálist, végül Ján Milochovský breznói lelkészhez hasonlóan gályarabságra ítélték. 1675 májusában, már Itáliában, sikerült elszöknie a nápolyi gályák felé haladó menetből. 1676. január 15-én mint menekült, beiratkozott a wittenbergi egyetemre (1680-ig itt vagy ennek közelében maradt), majd 1680. április 9-én a jénaira is. (SZÖGI, 2011, nr. 1193, 4760; RMK III. 2780, 2781, 2794, 3022, 3079, 7746.) Később

ad nuptias suas cum pia virgine Catharina, egregii ac circumspecti viri, domini Gregorii Mauner,⁷⁷ civis quondam Eperiensis unica filia sibi in martio desponsata, die 5. maii celebrandas.”

17.

1671. október 5. Eperjes

Matthias Teutschmidt eperjesi diák „atyjához”, Johannes Kromholtzhoz, amelyben a címzettet üdvözli Thomas Bartholomaeides is, és kéri, hogy őt, akit egyszer barátai sorába fogadott, ne törölje ki onnan. Ugyanezt teszi Johannes Brodt is, és vele együtt üdvözli /Johannes/ Hrebenda is. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 50. (Bartholomaeides, 105.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae Matthiae Teutschmidt⁷⁸ studiosi Eperiesiensis Eperiesino 5. octobri 1671. ad Iohannem Kromholtz patrem aeternum devenerandum datae, in quibus eundem dominum reverendum Iohannem Kromholtz salutem etiam Thomas Bartholomaeides, rogatque, ne se semel in catalogum amicorum receptum expungere velit. Idem facit Iohannes Brodt et simul cum eodem salutem quoque dominus Hrebenda.”

néhány éven át leginkább a sziléziai Boroszlóban tartózkodott. 1683-ban rövid ideig ismét breznóbányai rektor volt, 1683 és 1687 között a Zólyom megyei Radványban, majd 1690-től Garamszegen, 1700-tól pedig a Gömör megyei Balogpádáron lelkész, végül 1704-től haláláig beszercebányai szlovák lelkészként működött. RÁ CZ, 1899–1909, II, 181–183; SLÁVIK, 1921, 255–257, 359; DROBNÝ, 1929, 157–158; RAPOŠ, 1938, 37–38; REŽÍK-MATTHAEIDES, 1971, 252–253; ZOVÁNYI, 1977, 545; SBS, V, 260; RMSZ, 734.

⁷⁷ Gregorius Mauner nevét az 1538 és 1676 között vezetett eperjesi polgárkönyvben nem találjuk. Ján Sláviknál Machner/Machnyr névalakkal, és téves 1670-es évszámmal. SLÁVIK, 1921, 257.

⁷⁸ Matthias Teutschmidt („Deitschmid/Teutschmiedt/Teütscheschmiedt”) Breznóbányán született Daniel Teutschmidt és Mariana Mikoviny házasságából. Lelkészavatási önéletrajzában tanúsága szerint a Trenčsén megyei Vágbesztercén és Illaván, Szepesváralján, Besztercebányán, Pozsonyban és Eperjesen folytatott tanulmányokat. Két nyomtatványból azonban kiderül, hogy szülővárosában is tanult: 1669-ben a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályának diákja volt, ahogy a levelünkben szintén szereplő személyek: a „turóci” Thomas Bartholomaeides († 1683/1684) a Nyitra megyei Nagybossány későbbi rektora, Jonas Bartholomaeidesnek, a későbbi klenóci lelkésznek fiatalon meggyilkolt bátyja (BURIUS, 1864, 103; DROBNÝ, 1929, 79; BARTHOLOMAEIDES, 1825, 26), a breznóbányai Johannes Brodt (aki talán Jacobus Brodt „Brvor” breznóbányai bíró – RMNY (IV.) 3200. – fia) és a klenóci Johannes Hrebenda is. (RMNY (IV.) 3568.) Ugyanebben az évben mindannyian írtak verset a David Láni szuperintendens halálára megjelent lőcsei kiadványba is. (RMNY (IV.) 3561.) Láthatóan együtt mentek át Eperjésre. Teutschmidt az üldözések időszakában egy darabig a kishonti Nyustyán volt rektor, majd szülei, feltehetően Breznóbányán álló, házában élt. Innen Tiszolcra hívták rektornak, majd 1704. november 4-én Štefan Pilárik a Nógrád megyei Lónyabánya evangélikus lelkészének ordinálta. (EOL OK, G Ia, 4, Štefan Pilárik/nr. 21.) A szakirodalom szerint csak 1708-ig működött itt, amikor Johannes Hagara lépett a helyére. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 11r.; BIENIK, 2000, 50.) Gyanús, hogy az a „Buot János”, aki 1676 és 1690 között a Nógrád megyei Alsósztergályon volt rektor (OKOLICSÁNYI, 2009, 104), azonos a mi Johannes Brodtunkkal.

1671–1673. június. 23. Korpona

Georgius Láni, a korponai iskola rektora Johannes Kromholtz rimakokovai evangélikus lelkésznek. Nagy szomorúsággal olvasta levelét, amelyből Kromholtz fiának szerencsétlenségéről értesült. Nem tudja megerősíteni, hogy a hír igaz-e, de Isten fordítsa el ezt a csapást. Mindenesetre röviden szeretne neki beszámolni fia korponai viselt dolgairól. Pünkösöd előtt érkezett meg Korponára, hogy ott folytassa tanulmányait. Már amikor beírta az iskola anyakönyvébe, akkor is az volt a benyomása, hogy inkább a henyélésen, mint a szorgos munkálkodáson jár az esze. Emiatt meg is dorgálta. Az ünnepeket játékkal, tánccal, csavargással töltötte, és amikor a szokásoknak megfelelően szerdán egy kis beszédet kellett volna tartania, kiderült, hogy már távozott a városból. Két héttel később vasárnap ismét feltűnt Korponán, állítólag azzal a szándékkal, hogy tanuljon, ám mikor hétfőn meg kellett volna jelennie Láni előtt, híre jött, hogy egy csapatnyi léhűtő, bohóc, iskolakerülő diák, akik vele együtt érkeztek, ismét elcsábította az iskolából. Nem tudja, hogy most hol van és hova igyekszik. Diáktársaiknak állítólag azt mondták, hogy Győrbe vagy Csejtére akarnak menni. Kromholtzknak mint apának most az a dolga, hogy hazahívja és megfegyelmezzze, ne csupán szigorú szavakkal, de ütlegekkel is. És ezután, ha úgy látja jónak, egy levél kíséretében (hiszen ezen az egy levélen kívül egyetlenegy sem kapott eddig tőle) küldje újra Korponára, és ő megteszi majd mindazt, amire az adott helyzetben szükség lesz. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 19. Nagy-Honth/

Salutem optimam et animi perturbati lenitudinem atque solamen ex sincero cordis affectu!

Vir admodum reverende et clarissime!

Lectis tuis litteris non parum moeroris et tristitiae imis animi mei sensibus percepi ex infortunio, quod propter omnem expectationem filio tuo evenisse significas. An vero se res ita habeat, pro certo id asserere mihi minime integrum est. Deus tamen omen hoc numine avertat suo! Sed ut filii tuae reverendae dominationis apud nos gesta et facta scias, brevibus habe! Appulerat is ante ferias Pentecostales Carponam hic studia sua ulterius promoturus. Quem cum catalogo nostrorum discipulorum adscripsissem, plus otio quam studio eum navare operam mox ab initio deprehendi. Eam ob causam quoque a me obiurgatus, tandem finitis feriis (quas ludendo, discurrendo et choreas exercendo sed me⁷⁹ quidem inscio consumpserat) cum oratiuncula pro more solito cum coeteris scholasticis die Mercurii eidem declamanda fuisset, mox fama ad meas provenerat aures, Kromholtzium iam discessisse. Elapsis interea duabus septimanis audiivi eundem vicissim huc remeasse, et quidem studiorum suorum apud nos promovendorum causa.

⁷⁹ Javítva: „meo”-ból.

Sed quid fit? Cum ad diem Lunae (dies autem Solis erat, cum huc⁸⁰ advenisse dicitur) eum in conspectum meum progressum expectassem, audio Kromholzium rursus alio profectum esse, et quidem seductum a nonnullis nebulonibus, non tam studiosis, quam nequissimis scurris et scholarum carcinomatis [!], qui una cum ipso dicuntur huc tum temporis advenisse. Iam ubinam locorum nunc haereat, quasque oras petierit, me prorsus latet. Interim nostri recensent studiosi se audivisse ab iisdem, quod velint aut Laurinum aut Čžaytam se conferre. Tuum ergo erit, vir reverende, filio ad haec non connivere, sed ad se domum revocatum severioribus non solum verbis, sed et verberibus castigare, et si ita libuerit, datis ad me litteris (nullis etenim a te hactenus exceptis litteris, quibus impraesentiarum me invisere voluisti, perceperam) eum Carponam remittere. Quid facto hic tum opus fiet, ego minime sum intermissurus. Vale et me tuae reverendae dominationi recomdatum habe.

Dabam fugitiva erema, Carponae 9. Calendis Iulii

Vestrae reverendae dignitatis officiosissimus: Georgius Lani⁸¹ scholae Carponensis rector⁸² manu propria

/Címzés:/ Viro reverendo et clarissimo domino Johanni Kromholz, ecclesiae Christi apud Kukavienses pastori fidelissimo, fautori et amico meo maxime honorando

/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 167. 9. iulii. Clarissimus Georgius Láni ad reverendum Johannem Kromholtz

/Matthias Schulek regesztája az első oldal alján:/ Refert eidem filii sui vitia et excessus in schola Carponensi patratos, profugum esse, domum revocandum atque a patre corpiendum et castigandum.

⁸⁰ Javítva: „hinc”-ből.

⁸¹ Georgius/Juraj Láni (1646. május 30. Tepla, Trencsén m. – 1701. január 24. Lipcse, Németország) árva gyerek volt, nem lelkészcsaládból származott. A teplai, trencséni, szakolcai, szepesváraljai, kisszebeni és löcsei iskolákban végezte itthoni tanulmányait. 1667. április 2-án a wittenbergi, majd 1669 áprilisában a rostocki egyetemre iratkozott be. (SZÖGI, 2011, nr. 2278, 4625; RMK III. 2409, 2457.) 1671 és 1673 között korponai rektorként működött. A protestáns prédikátorok elleni 1674. évi per nyomán kilenc hónapig tartották fogva a Nyitra megyei Berencs várában, majd Schottwien érintésével gályarabságra vitték, de a Nápoly felé tartó menetből 1675. április 29-én elszökött. Száműzetése alatt ismét tanulmányokba kezdett, 1675-ben beiratkozott a lipcsei egyetemre, ahol még 1676 folyamán megszerezte előbb a baccalaureusi, majd a magiszteri fokozatot, 1682-ban ugyanitt teológiai licenciátusi fokozatot is szerzett. (SZÖGI, 2011, nr. 1937.) 1684-től a lipcsei Szent Miklós iskola (Nicolaischule) tanára lett. 1696-ban megromlott egészsége miatt visszavonult. Egyike volt a magyar protestáns emigráció legbefolyásosabb ideológusainak: 1675-től számos műben örökítette meg a magyarországi protestánsok elleni üldözést, elítélve reverzálist aláíró lelkésztársait. RÁCZ, 1899–1909, II, 110–114; SLÁVIK, 1921, 514 – sok hibás adattal; DROBNÝ, 1929, 158–159; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 258–259; ZOVÁNYI, 1977, 362; SBS, III, 353–354; RMSZ, 475; KOWALSKÁ, 2007, 59–61.

⁸² A rövidítés feloldását Matthias Schulek is megadja az aláírás alatt, piros betűkkel: „id est Scholae Carponensis Rector”.

1672. május 8. Jolsva

Matthias Fatzony/Fatzonius jolsvai rektor Johannes Krombolcz rimakokovai lelkésznek. Köszöni, hogy fiát éppen a jolsvai iskolába küldi tanulni. Mindent megtesz majd a fiú épüléséért. Holnap intézkedik számára kosztról és szállásról. Minden másban is kézzelfogható segítségét ígéri. / AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 6. Scholastica/

Salutem et divinam benedictionem!

Reverende perquam et clarissime domine, domine fautor mi optime ac optatissime.

Quod felix faustum fortunatumque iubeat evenire Deus!

Non possum, quin grata depraedicem mente divinam (quod haud obscure eminet) parentis amoribus inflammatissimi pro filio curam. Nec enim aliter natura vivum solet efformare aurum, praequam providentia Rerum Parentis intenta et formata, nec vitis fructificare, nisi ad stipitem arboremve religata. Nec ulla esui vel usui esse planta ante, quam rigationem et [fo]etationem experta. Hoc idem aequor reverendus et clarissimus domine pater arat, cum filium, plantam veluti in plantarium scholae nostrae cooptari orat. In consensum et concentum, imo ita effectum, cum Deo et die vota ibunt. Quicquid usquam ex usu et utilitate filii reverendae admodum et clarissimae dominationis vestrae bene feliciterque nati fore videro, lubenter id providero. Victus cura et hospitii crastino Deo volente die eum allevabo, caetera facto rectius quam dicto probaturus. Munus tam gratum, quam quod gratissimum accidit, quod beneficium ulcisci beneficio vel minimum officio decretissimum stat animo. In reliquo sospitali patris Illius curae commendatam ex animi puritia diu vivere reverendam claritatem vestram cum charissima parente. Captim in Alnovia 8. maii anno fatali 72.

Reverendae et clarissimae dominationis vestrae studiosissimus M/atthias/F/atzony/⁸³ rector scholae Alnoviensi

⁸³ Matthias Schulek piros ceruzás feloldása a rövidített aláírás alatt. „i. e. Matth. Fatzony. Rect. Alnou.”; Matthias Fatzony/Fatzonius 1635-ben született a Turóc megyei Pribócon Johannes Fatzony és Barbara Fabri gyermekeként. Zsolnán és Breznóbányán tanult, majd David Láni bányai szuperintendens (1656–1669) ajánlására 1662 körül a jolsvai evangélikus gimnáziumnak lett segédtanára (collega) és kórusvezetője, Daniel Sinapius rektor mellett. (Megerősítő adat 1664-ből: RMNY (IV.) 3156.) Miután Daniel Sinapius innen 1665-ben a Gömör megyei Kövi lelkészi állásába távozott, Fatzony lett a jolsvai rektor, és ebben az állásban maradt egészen az 1673. évi ellenreformációs intézkedésekig. 1673-ban apósának, Johannes Gassitius († 1677) berzevicei (Sáros m.) evangélikus lelkésznek (1667–1672 biztosan: HÖRK, 1885, 231–232) kisszebeni házában húzta meg magát. (Anna Gassitiust ismeretlen időpontban vette feleségül.) 1674-ben apósával együtt lefoglák. Ígéretet tett arra, hogy visszamegy Jolsvára, ahová megidéztek, de a rendelkezést kijátszva Kisszeben környéki nemeseknél rejtőzött el. 1681 után visszatért Kisszebenbe, ahol csaknem negyven éven át dolgozott a város jegyzőjeként, huzamosabb ideig a belső tanácsosi tisztséget is ellátva. Andreas Schmal értesülései szerint Kisszebennek „praetora” és országgyűlési követe is volt. Nagy érdemeket szerzett a kisszebeni szlovák evangélikus templom felépítésében. [1719.] február 18-án hunyt el 84 éves korában. SNA Zay, Schmal: Syllabus, 101–103.

/Címzés:/ Viro reverentia dignissimo iuxtimque eruditione clarissimo domino Johanni Kromholcz pro hac vice ministro Christi ad aram ecclesiae Kokaviensis longe commendatissimo etc. domino fautori dum vita erit colendissimo
/Matthias Schulek fejléce a főszöveg fölött:/ Anno 1672. 8. maii

20.

1672. június 19. Valaszka

David Kromholtz rokonának, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkésznek, a kishonti evangélikus esperesség conseniorának. Nemrég ért Valaszkára. Jó egészségben van, ahogy testvérei, Isaac és Matthias is. A nagybátyjuk, Jonas Kromholtz által szerzett címeres nemeslevélre hivatkozva, Berényi úr beszámolója nyomán öccsével, Isaackal együtt nemrég beíratkák magukat a Nyitra vármegyei nemesek névjegyzékébe. Johannes Kromholtz fiait is beíratta volna, de felvilágosították, hogy mivel nem Nyitra vármegyében laknak, erre nem jogosultak, viszont ha később más vármegyében megtelepednek, és bemutatják a kihirdetési jegyzettel ellátott armálist, bekerülhetnek majd az ottani jegyzékbe. Testvéreivel szeretné megszerezni a nemeslevelet, de úgy, hogy megtérítik néhai nagybátyjuk menyének az oklevéllel kapcsolatos költségeit. Megalkudtak húsz forintban, amelyből testvéreivel öt-öt forintot fizetnek ki, a maradék öt pedig Johannesre hárulna. Ha nem fizet, akkor a fennmaradó öt forintot is ők adják majd össze, de aztán ne panaszkodjanak majd a fiai, hogy kizárták őket a dologból. A nemesség védelmet jelent. Ha Johannes fiai világi pályára szándékoznak lépni, ez lenne számukra a legértékesebb örökség. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 3. Zoliensia/

Admodum reverende et clarissime domine frater mihi colendissime.

Servitiorum meorum paratissimam commendationem. Ezen az órában érkezvén ide Valaszkára, el nem múlathattam, hogy kegyelmedet ezen levelemmel ne látogassam, kérvén, maga is kegyelmed kedves házanépe egészségéről tudósítani ne nehezteljen, melyről hogy örvendetes hírt hallhassak, szívűből kívánom. Én az enyéimekkel kegyelmetek szolgálatjára tűrhető egészségben vagyok, az öcsém, Izsák is hasonlóképpen. Mátyás uramat régen nem látom, nem régen volt az öcsimnél, de az is jó egészségben vagyon. Amellett, édes uram bátyám, arról is akarám kegyelmednek értésére adnom, az minemű armális [!] kiszerzette volt szegény bátyánk, Kromholcz Jónás uram, azon armális mellett⁸⁴ engemet

⁸⁴ Jonas Kromholtz és testvérei: Samuel, Daniel és Sophia II. Ferdinánd 1631. január 24-én Bécsben kelt címeres nemeslevelével kaptak nemességet, amelyet 1631. április 8-án Trencsén vármegye, majd 1631. október 21-én Nyitra vármegye hirdetett ki. (Eredetije jelenleg a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában: R 64, 1. tétel, nr. 255.) A címerkép egy ágaskodó arany oroszlán, amely mancsaiban nyilat, illetve kardot tart, a sisakdísz pedig egy, a fiókáit saját vérével tápláló fehér pelikán. A levelünkben is említett nemességszerző, Jonas, Johannesnek és a levélíró Davidnak valószínűleg a nagybátyja volt. Tren-

öcsímmel Berini uram⁸⁵ önnagysága relatiójára inscribáltak in album et protocollum nobilium comitatus Nitriensis. Egyíbaránt kegyelmed fiait is inscribáltattam volna, de azt tanálták benne becsületes emberek, mivel hogy nem telepedtek meg Nyitra vármegyében, azért nem szükséges, hanem ennekutána valamely vármegyében azután meg telepednek, látván az armálisban publicatoriákat, az kegyelmed fiait mint régi nemes familiából való gyermekit beinscribálják. Ez úgy lévén, én érette vagyok az öcsémmel és bátyám Mátyás urammal, hogy kezünkhöz vehessük azon nemeslevelet, az mint laboráltuk [!] is az dologban, de ángyunk [!] refusionem expensarum, melyeket tött szegény bátyánk menyé.⁸⁶ Kegyelmed azért, édes bátyám uram, lássa, ha kedve volna kegyelmednek, ezen embertől küldje kegyelmed öt forintot bonae monetae, mivel in florenis 20 megalkudtunk, mint [!] a hárman per florenos 5 megadjuk. Ha pedig kegyelmed meg nem adja, ad florenos 20 supplebimus, de azután kegyelmed fiai reánk ne vessenek, hogy excludáltuk volna, mivel Isten tudja, ha szegény atyánk arra megadóstitotta volna magát, és ekkoráig prorogáltatott volna az adósság, magam megfizettem volna, tudván, minemő szép állapot az nemessék [!], hogy senki mód nélkül nem meri bántani. Azért kegyelmed arról gondolkodjék, hogy ha Isten éltet, az kegyelmed fiait [!] világi állapotra szándékozzanak, és ezt szörözzön kegyelmed nekik, ha egyib semmit sem hagy kegyelmed nekik. Coetera committo discretioni vestrae reverendae dominationis. Salutabit omnes dominos amicos, et de me bene sibi polliceant, si vixerim [...] his dominum Deo comm[en]dans. Valaszka⁸⁷ 19. iunii 1672.

Admodum reverendae dominationis vestrae servitor et frater servire paratissimus:
David Kromholtz manu propria

/Címzés:/ Admodum reverendo et clarissimo viro, domino Johanni Kromholcz, antistiti ecclesiae Cocaviensis et contubernii eiusdem conseniori dignissimo etc. domino et fratri colendissimo

/Matthias Schulek fejlece az első oldal margóján:/ Anno 1672. 19. iunii. Reverendus David Kromholtz ad reverendum Johannem Kromholtz

csén megyében még a 18. században is éltek a családnak tagjai. SZLUHA, 2003–2015, I, 711; Utána áthúzza: „B”.

⁸⁵ Alighanem a Nyitra megyében birtokos karancsberényi Berényi György báróról (1601. augusztus 21. Bodok – 1677. január/február, Bodok), Nyitra vármegye egykori alispánjáról (1639-től ismeretlen ideig) és kapitányáról (1643–1644) van szó, aki a kor egyik legismertebb magyarországi politikusának és diplomatájának számított, és 1656. február 24-én bárói címet is kapott a királytól. KOMÁROMY, 1885; SZLUHA, 2003, 117; RMNY (III.) 2449, (IV.) 3548.

⁸⁶ A szó a sor fölé utólag besúrvva.

⁸⁷ Valaszka David Kromholtz leveleinek Nyitra vármegyei vonatkozásai miatt valószínűleg a Nyitra megyei Valaszka/„Bélapataka” (ma: Valaská Bela, SK) lehet, és nem a Zólyom megyei Valaszka/„Garamolaszka” (ma: Valaská, SK).

Matthias Heinselius magiszter keresztkomájának, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkésznek, a kishonti evangélikus esperesség conseniorának. Saját példájuk is bizonyítja, hogy sok keserűség és nehézség között az Isten meg is örvendezteti az embert. Meghívja őt nemrég született leányának másnap délelőtt nyolc órákor tartandó keresztelésére, egyúttal felkeri őt keresztszülőnek. Mivel ahogy „atyját”, a parókiáról őt is kitették, ezért most Antol Paropčikovič házában laknak, és ott lesz a keresztelői ebéd is. Kéri, hogy már hét órákor jelenjen meg, mert a három napja Klenócon történt váratlan esemény kapcsán tanácskozniuk kell Kubínyi István jelenlétében. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 7. Klenótz/⁸⁸

Mug mili a utesseni pane kmotre,

Dobreho zdrowy, swaty pokog, ochranu pana Boha w. d. winssugice, sluzby me poniżene offerugem.

Mezi mnohe tetskosti a neresti, P. B. W. miessa nam y wecy radostne a potessitzdlne, aby chom timeže nassi kislosti a tetskosti ulewowali, a gakobi krotili. W sameg skussenosti to spatrugeme, kdi y uprosred⁸⁹ mnohich zarmutkow račyla nas Boska Welebnost spocitiweg luže manželstwi nasseho utessenu cerku požehnaty a ozdobiti. Kterasto nie gineho predowssim od nas newy hlidawa, gedine aby byla ku krstu swatemu prinessena, a do cyrkwy pane wsstepena. To abysme skutkem dokazali, wiwolily sme sebe zitregssi den hodinu 8. predpolednim, aby chom k ceremoniam swatim a cirkewnim je odewzdali. Aby chom pak pritelstwi nasse starodawne gakobj obnowjli, tehdi poniżene a pokorne prosim vestram clarissimam dominationem, aby neprohlidagice na tie wirocite a welike prace račyle se w tento den a hodinu predmenow[aneg] daty nagiti, sluzby a powinnosti kmotrskie wykonaty, ponewadž pak na ten čas oped spribytku ffarskeho, gak pan otec, tak y my won sme wipudeni, tehdi musime bydlety w pribitku opatrneho muza Antola Paropčikowica, w kterem mne take vestra clarissima dominatio bude hlidaty. Wym, že se vestra clarissima dominatio den uloženj pro nastawagice prace odporni bude zdaly, než učinil sem to pro slussne pričiny Ščastkj (1.) pro sswachomilost matka (2.) pro horky telow slobinecho smela (3) pro ten neočekawani casus, ktery se w cyrkwi Klenowskeg pred tremi dni stal, ponewadz panu otcu wssecky prace a sluzby w domu pane skrze. Pater negakeho zapowedeny, tehdi aby vestra clarissima dominatio pro occasione ista coram generoso domino Kubini Istwan,⁹⁰ coram domine patre et viris aliis clarissimis rozmluwani y consilia cteg mery mohla

⁸⁸ A levél írásához és értelmezéséhez nyújtott segítségért Diana Duchoňovánek, Libor Bernátnak és Štefan Hanuščinnek tartozunk köszönettel.

⁸⁹ Utána áthúzva: „Uprosted”.

⁹⁰ (III.) Kubínyi István († 1696 és 1699 között), (I.) Kubínyi Ferenc lipcsei követ és Rády Magdolna fia, klenóci (Kishont m.) és várgedei (Gömör m.) birtokos, kishonti alispán (1689–1690 biztosan). 1647-től vannak rá adatok. Első felesége benedekfalvai Kiszely Kata volt, a második pedig Szőgyényi Borbála

miri. Proto gak gest tak obwzlaszte clarissimum dominum pekne prosy, aby vestra clarissima dominatio in persona sua mature hora 7 comparowala. Werim, že vestra clarissima dominatio ne teto wssecky wecy prozbj meg zadosti verni. Na slibuge vestra clarissima dominatio uprimnost kmotrsku y gine powinnosti kmotrskeg naklonj. S tim vestram clarissimam dominationem Panu Bohu poručam, a dobre se miti y z pany kmotru a zditkamj z uprimnosti srdce meho zadem. Raptim hodie.

Vestrae clarissimae dominationis compater observandissimus: M. Matthias Heinselius

/Címzés:/ Kromholtz tunc temporic ecclesiae Kokaviensis antistiti vigilantissimo necnon venerabilis fraternitatis Kisch Hontensis conseniori industrio et gravissimo etc. domino fautori [.....] et compatri ob[servandissimo]

/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 167.. Clarissimus Matthias Heinselius ad reverendum Johannem Kromholtz

/Gaspar Schulek regesztája a hátoldalon:/ Pro baptismalibus recenter natae filiolar, uti etiam consiliis capiendis intuitu Klenoczensis ecclesiae invitat

22.

1673. december 11. Valaszka

David Kromholtz rokonának, Johannes Kromholtz-nak. Kéri, hogy jelen levélvivő útján adjon hírt magáról, mivel nem csak hallja, de szemeivel is látja, hogy milyen helyzetben vannak most az evangélikus egyháziak. Náluk /Nyitra vármegyében/ egyedül a nyitrakorosri esperesség tartott ki idáig, és remélték, hogy ez így is marad, ám a báni plébános végül egy csapat német katonával ezt az esperességet is elintézte, elfogva a nádlányi, bossányi és szádoki lelkészeket, akiket magával hurcolt Bánra, majd onnan Pozsonyba küldött. Még a nyitraszerdahelyi, a nyitrabajnai, a csermendi és a beleszi lelkészek helyükön vannak, de nagy félelemben. Erősen kételkedik abban, hogy a továbbiakban is megmaradhatnak szolgálati helyükön. Ő és családja jó egészségnek örvend. Kéri, hogy ő is tudósítsa családja egészségéről. Isaac jól van. Matthiast már évek óta nem látta. Ha azt válaszolja, hogy jól vannak, akkor az ünnepek után, miután visszajött Valaszkára, meglátogatja majd őket. Érdeklődik, hogy Conrad milyen pályára szeretne lépni. /Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 10. Nitriensia/

Admodum reverende domine et frater mihi colendissime, salutem et servitiorum meorum paratissimam commendationem.

Magno cum desiderio desideravi et desidero hucusque certior reddi de statu domini reverendi fratris, cum non solum audio, verum oculis video, in quo versetur status

(† 1713 és 1716 között), akit 1699-ben már özvegyként említenek. KUBÍNYI, 1906, 147–150, és VII. leszármazási tábla.

evangelicus, quare demisse rogo per praesentem tabellarium me certiore reddi haud dedignetur.

Apud nos praeter contubernium Korosiense⁹¹ nihil non violatum,⁹² sperabamus illud iam in suo flore permansurum. At quid factum, Banovicensis plebanus⁹³ aggressus cum nonnullis Germanis et hoc contubernium perpetravit comprehendens dominos reverendos, puta Nadlicemsem,⁹⁴ Bossanensem⁹⁵ et Szadacensem,⁹⁶ quod abducens Banovicium, inde Posonium misit, adhuc Szerdaheliensis,⁹⁷ Baynensis⁹⁸ Csermensis⁹⁹ et Beleszensis¹⁰⁰ maximo cum tremore extiterunt, utrum permaneant, dubius sum.

Ego cum meis ad servitia domini fratris bene valeo, vestri quomodo valeant, cupio scire. Isak etiam bene valet, Matthias ab aliquot annis non est mihi visus. Ubi rescivero de felici statu domini reverendi fratris, post ferias, ubi venero in Valaskam,¹⁰¹ non negligam visitare reverendum dominum fratrem. Salutabit omnes domesticos. Conradus quem statum assumere satagit, vellem scire. Cum his et dominum fratrem Domino Deo commendo. Dabam ex Valaszka 11. decembris 1673.

Vestrae reverendae dominationis frater servire paratus: D. K. /Matthias Schulek hibás feloldása:/ „id est Daniel Kromholtz”

/Címzés:/ Admodum reverendo viro, domino Johanni Kromholz (titulus) domino et fratri mihi colendissimo

/Matthias Schulek fejléce:/ Anno 1673. 11. decembris reverendus dominus Daniel Kromholtz ad reverendum Johannem Kromholtz

⁹¹ A Nyitra vármegye területén működő egyik, nevét Nyitrakoros (ma: Krušovce, SK) faluról vevő evangélikus esperesség – amelyet azonban általában inkább nagytapolcsányi esperesség néven említenek. PAULÍNY, 1891–1894, IV, 126–135.

⁹² Utána áthúzva: „erat”.

⁹³ Bán (ma: Bánovce nad Bebravou, SK) Trencsén megye. Egyházközségét már 1661-ben elfoglalta az ellenreformáció az evangélikusoktól, Zacharias Láni rektort és Johannes Bartholomaeides lelkészt elűzve. (FABÓ, 1865, 106, 111.) 1664-ben még Gedani Ferenc (Franciscus Gedanensis) a báni plébános. (VAGNER, 1896, 232.) Nem tudjuk, hogy 1673-ban is ő viselte-e ezt a tisztséget.

⁹⁴ Nádlány (ma: Nadlice, SK) Nyitra megye, lelkésze ekkor Zsarnócai András (1668–1673). FABÓ, 1865, 184, PAULÍNY, 1891–1894, IV, 165.

⁹⁵ Bossány (ma: Bošany, SK) Nyitra megye, lelkésze ekkor Stephanus Zarkocy/Zorkóczy/Turčan (1656–1673), aki 1672-től a nagytapolcsányi esperesi tiszteet is betöltötte. FABÓ, 1865, 174; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 128, 146.

⁹⁶ Szádok (ma: Sádek, SK, Tökésújfalú/Klátová Nová Ves településrésze) Nyitra megye. Lelkészeként Ladislav Paulíny erre az időszakra ugyanazt a Matthaes Rudinyt tünteti fel, akit Nyitraszerdahelynél, ami tévedés lehet. PAULÍNY, 1891–1894, IV, 149. Utána áthúzva: „adhuc”.

⁹⁷ Nyitraszerdahely (ma: Nitrianska Streda, SK) lelkésze ekkor Matthaes Rudiny (1670–1674). PAULÍNY, 1891–1894, IV, 183.

⁹⁸ Nyitrabajna (ma: Bojná, SK), lelkésze ekkor Philippus Johannides (1669–1674). FABÓ, 1865, 156; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 144–145.

⁹⁹ Csermend (ma: Čermany, SK) Nyitra megye, lelkésze ekkor Johannes/Ján Roháč (1666–1674). FABÓ, 1865, 176; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 152.

¹⁰⁰ Belesz (ma: Blesovce, SK) Nyitra megye, lelkésze ekkor Martinus Sculteti (1668–1674). FABÓ, 1865, 173; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 140.

¹⁰¹ Valaszka/Bélapataka (ma: Valaská Bela, SK) Nyitra megye. Az utóbbi két szó a sor fölé beszúrva.

23.

1674. január 29. Rimabánya

Bodó András meghívja Johannes Kromholtz „esperest” (conseniort) sógora, /Georgius/ Fassko /cserencsényi evangélikus lelkész/ január 27-én született leányának január 31-én Cserencsényben esedékes keresztelésére. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 70. (Bartholomaeides, 142.)

Martin Lauček regesztája: „List pána dwogictégo Ondrege Bodo z Bodowie w Bani 1674. die 29. ianuarii psaný k panu esspristowi Janowi Kromholtz, kterym geg invitege ku kr/s/tu dcerčky pana Fasska¹⁰² swego swagra 27. narozené, který se gi 31. ianuarii w Čerenčanoch měl prislanžiti.”

24.

1674. október 22. Rimabánya

Georgius Marci örökösei meghívják Johannes Kromholtz /rimakokovai lelkészt és/ conseniort az október 21-én hajnali háromkor elhunyt Georgius Marci október 23-án reggel nyolckor tartandó temetésére, és felkérlik, hogy annak keretében, a templomban vagy máshol, tartson prédikációt. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 70. (Bartholomaeides, 145.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae posteritatis Marcianae Corona Banya die 22. octobris 1674 ad reverendum dominum Iohannem Kromholtz conseniorem datae, quibus eidem significant reverendum virum Georgium Marcium die 21. octobris hora 3. matutina beate obiisse, eumque orant, ut die 23. octobris hora 8. matutina pro exsequiis comparere et eas sermone sacro in templo vel alibi perficiendo ornare velit.”

¹⁰² Georgius Fassko/Faško valószínűleg az ismert breznóbányai lelkészcsaládból származik, amely a 17. századtól nemességgel is bírt. (KUZMÍK, 1976, I, 219–220; FORGON, 1997, 222–223; RMNY (III.) 2288, 2344, 2397, (IV.) 3208/nr. 2, 3451/nr. 15.) 1667. február 6-tól a Gömör vármegyei Ochtinán működött rektorként. Ugyanezen a napon elvette feleségül Georgius Marci tiszolci lelkész és kishonti esperes leányát, Mariát. Nem sokkal később azonban távozott Ochtináról, ahol 1668-tól már Petróczy György volt a rektor. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 320; DUDÁŠOVÁ, 2014, 91.) Házassága révén sógorságba került Andreas Bodovinusszal, ez ad arra is magyarázatot, hogy miért Bodovinus küldte ki a meghívót Fassko lányának keresztelésére. 1670. február 18-án cserencsényi lelkészként (Andreas Bodovinus utódaként) nyert felvételt a kishonti evangélikus lelkészi testvérületbe. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 59.) 1670 és 1678 között szolgált Cserencsényben. (RIECKY, 2015, 131.) Klaniczka Márton szerint 1683 és 1685 között a Gömör megyei Polomkán volt lelkész. FABÓ, 1865, 39.

25.

1675. január 20. előtt, Nyustya

Nicolaus Sculteti /valószínűleg menekült egyházi személy/ meghívja rokonát, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt, feleségét és családját fiának, Johannesnek a tiszolci Johannes Fabri hajadon leányával, Susannával 1675. január 20-án tartandó esküvőjére és lakodalmára. Kéri, hogy a fenti napon délelőtt tízkor jelenjenek meg pilai házánál. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 56. Nyustya/

Reverende admodum et clarissime domine affinis longe desideratissime, Deum fortem adiutorem in tribulationibus, quae invenerunt nos nimis et tandem aliquando felicem tragediae motae apostrophem!

Coniugii sacramentum esse omnium liberum, iis, qui uruntur (maxime) etiam necessarium, Deus Optimus Maximus in libro Scripturae saepe numero concionatur. Et Paulus, tantus apostolus adeo quidem aestimabat institutum hoc divinum, ut non modo thorum immaculatum publicis litteris, et item magnum mysterium renunciaret, sed et castos coniuges sanctas esse adderet. Haec ubi apud animum suum diligentius recolisset, filius meus Johannes mens illa universi, Deus inspiravit ex alto mentem et animum coniugii ipsi quoque ineundi, neque inspiravit tantum, sed et digito omniscientiae demonstravit et legitime desponsavit Taxoviae pudicam ac honestam virginem, Zuzannam, viri amplissimi Johannis Fabri filiam in futuram vitae et fortunarum sociam, adeo quidem, ut dies copulae sacrae et solennitatis nuptialis parte ab utraque dictus sit 20. ianuarii, qui incidet in dominicam/secundam/ post Epiphanias. Cum vero actus iste sacer pro laudatissima sanctae ecclesiae consuetudine praesentiam personarum honoratissimarum postulet, maxime reverendam et clarissimam dignitatem vestram, tanquam dominum affinem amantissimum iuxta cum dilecta vitae socia et universis domesticis suis humillime ro[go] et oro, dignentur se mihi die praescripta gratiose impend[ere], hic Nustae circa 10. antemeridianam in aedibus nostris comparere, pro [r]ebus sacris conatus pios promovere et tandem convivio nuptiali interesse. Quod ego beneficium, quibuscunque dabitur modis ac mediis, referre pro virili enitar. Spero reverendam et clarissimam dominationem vestram locum daturam humillimae huic instantiae meae. Quam in reliquo gratiae Dei Optimi Maximi commendo cum charissimis domesticis. Dabam cursim Nustae anno 1675. etc.

[Reverendae et admodum clarissimae dignitati [af]finis servire paratissimus: Nicolaus Schulteti¹⁰³

¹⁰³ Nicolaus Sculteti sejtésünk szerint nem a Zólyom vármegyei gyökerű, Gömör vármegyében birtokos alsólehotai Skultéty család tagja (FORGON, 1997, 579–580), hanem egy nemesi jogállással nem bíró rektor vagy evangélikus lelkész. Talán rokona annak az ochtinai Petrus Scultetinak, aki 1628. május 12-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre (SZÖGI, 2011, nr. 4188.) és/vagy annak a Martinus Scultetinek, aki 1668 és 1674 között a Nyitra megyei Belesz lelképásztora volt. FABÓ, 1865, 173; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 140; S. VARGA, 2002, 233.

/Címzés:/ Reverentia dignissimo orthodoxiaque clarissimo, domino Johanni Kromholcz hac vice ministro Christi ad ecclesiam Kokaviensem longe vigilantissimo et almae fraternitatis Kis Hontensis dignissimo conseniori, domino affini mihi facile honorando

/Matthias Schulek fejléce az oldal tetején:/ Anno 1675. Nicolaus Sculteti ad reverendum dominum Johannem Kromholtz¹⁰⁴

/Gaspar Schulek regesztája a hátoldalon:/ Nicolaus Sculteti invitat dominum reverendum Johannem Kromholtz pro nuptiis filii sui virginem Susannam Fabri ducentis

26.

1675. január 5. /Rimakokova/

Johannes Kromholtz /rimakokovai/ lelkész meghívja keresztkomáit, a rimabányai és cserencsényi lelkészeket, illetve „testvéreit”, a rimabrezói és klenóci lelkészeket leányának, Catharinának és ifjú jegyesének, Matthias Nigrinus nyustyai lakos fiának, Andreas Nigrinus szabónak 1675. január 13-án tartandó lakodalmára. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 90. (Bartholomaeides, 177.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae reverendi Iohannis Kromholtz, quibus invitabat anno 1675 die 5. ianuarii Banensem, Cserentsenensem compates, Brezoviensem et Klenotzenssem fratres et viros ad nuptias filiae suae, Catharinae heri iuveni Andreae Nigrino, artis sartoriae perito et Matthiae Nigrini coincolae Hnustensis filio elocatae dominica I. post Epiphantias, quae incidit in diem 13. ianuarii, parandas.”

27.

1675. február 1. /Rimabánya/

Bodó András /rimabányai lelkész/ meghívja keresztkomáját, Johannes Kromholtz /rimakokovai lelkészt/ és Johannes Hrebenda /rimakokovai/ rektort és feleségeiket aznap hajnalban született leányának 1675. február 5-én tartandó keresztelőjére, egyúttal felkéri őket, hogy legyenek a gyermek keresztszülei. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 98. (Bartholomaeides, 199.)

„Litterae reverendi Andreae de Bodofalva ad reverendum Johannem Kromholtz compatrem suum ex Banya die 1. februarii 1675. datae, quibus eum et rectorem eius cum uxoribus eorum in compates et commatres suae filiae die 1. februarii in ipsa aurora natae et die 5. februarii seu futuro die martis baptisandae invitavit.”

¹⁰⁴ Az évszám kivételével Gaspar Schulek írása.

28.

1675. október 27. /Rimabánya/

Bodó András rimabányai evangélikus lelkész meghívja Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt és conseniort /a néhai/ Georgius Marci /esperes/ nagyobbik lányának, Evának Balogh Mihállyal, nedeci Balogh István trencsényi porkoláb fiával 1675. november 3-án tartandó lakodalmára. Meghívja keresztkomáját, Johannes Hrebenda rimakokovai rektort és feleségét is. Őt nemcsak az ünnepi asztalhoz várják, hanem a kórus vezénylesére is. Mint a /néhai/ Georgius Marci által két leánya mellé kijelölt gyám jár el az ügyben.¹⁰⁵ SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 92. (Bartholomaeides, 183.)

„Litterae reverendi Andreae Bodó pastoris Banensis ad Iohannem Kromholtz pastorem Kokaviensem et conseniorem 1675. die 27. octobris datae, quibus eum invitat ad nuptias Evae, maioris natu plurimum reverendi Georgii Marci filiae generosi Michaeli Balogh, generosi Stephani Balogh de Negyecze,¹⁰⁶ antiquae in inclyto comitatu Trenchyniensi arcis castellani filio desponsatae, die 3. novembris adparandas. Invitat etiam humanissimum Johannem Hrebendam, rectorem Kokaviensem, compatrem, cum sua coniuge non tantum ad mensam, sed etiam ad chorum musicum dirigendum. Fecit id, qua/m/ pater, duabus filiabus a laudato reverendo Georgio Marci ordinatus et constitutus.”

29.

1680. április 1. Szikálnok

Georgius Marcelli /szikálnoki lelkész/ keresztkomájának, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkésznek, a kishonti evangélikus esperesség conseniorának. Tudatja, hogy /elődje/ Johannes Czengler, az idős szikálnoki evangélikus lelkész aznap 12 óra tájban elhunyt. Kéri, hogy a lelkészi testvérületből rendeljen ki bizonyos személyeket, akik prédikálnak az elhunyt teste felett a ház udvarán, illetve a templomban. Ugyan az ő dolga lenne ezt megtenni, de rokoni kötelessége most másfajta feladatot ró ki rá. /Georgius/ Fassko /cserencsényi lelkész/ üdvözlí és vele együtt minden jót kíván neki. Fassko megkérte Marcellit, hogy mondjon helyette prédikációt a testvérület „zászlóvivőjének” lakodalmán, amelyet szerdán nyolc órakor tartanak meg. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 17. Szikálnok/

¹⁰⁵ Bodó a gyámi tisztséget annak köszönhetette, hogy ő volt a férje Marci egyik idősebb leányának, Catharinának.

¹⁰⁶ Előnevét a Trencsén megyei Nedecről (ma: Nededza, SK) vevő nemesi család tagja. Nem biztos, hogy ez a család eredeti előneve. Balogh István mint a trencsényi vár porkolábjá, minden bizonnyal a birtokos Illésházy család familiárisa volt.

Venerande et clarissime domine consenior, Christi crucem, trucem cum obligatione officiorum.

Noster patriarcha Johannes Czenglerius,¹⁰⁷ postquam multos numerasset dies tristitiae in hac lacrymarum valle dominicam Laetare aeternum celebraturus ad beatas supernae Hierusalem sedes circa horam 12. 1. aprilis migravit, consequenterque uti posteris suis, sic etiam venerandae fraternitati, nil nisi exuvias corporis sui honestae terrae mandandas reliquit. Quod quia veluti emerito Jesu Christi militi maxime necessarium, et venerandae fraternitati honestum esse censetur, eapropter filialiter recurro ad venerandum et clarissimum dominum conseniorem, velit pro suo maturo iudicio subordinare e medio fraternitatis aliquas personas, qui hoc officii genus subire, et sicut in area, sic etiam in aede sacra sermone sacra iusta exequialia persolvere non gravarentur. Mei quidem officii esset sacrum hoc debitum huic seniculo persolvere, sed quia vinculum affinitatis aliud debitae officiositatis genus praestare cogit, ideo etiam ab aliis eximi per reverendum et clarissimum dominum conseniorem humiliter rogo. Quem iam lateri Iesu Christi inclusum diu feliciterque valere percupio. Dabam propere ex Skalnik, die 1. aprilis anno 1680.

Vestrae venerandae et clarissimae dignitatis frater, vicinus et compater integerrimus:
G/eorgius/ M/arcelli/¹⁰⁸ manu propria

¹⁰⁷ Johannes Czengler 1645. november 21-én szkálnoki lelkészként nyert felvételt a kishonti evangélikus lelkészi testvérületbe, és levelünk, illetve a jegyzőkönyv alapján úgy tűnik, hogy egészen 1680. április 1-jén bekövetkezett haláláig a Rimaszombathoz közeli faluban maradt, ám 1674 nyarától valószínűleg már nem ő volt a lelkész, mert öregsége miatt nem tudta teendőit ellátni, és gyűlekezete fellázadt ellene. (1674. június 4. Rimakokova. Johannes Kromholtz körlevele a kishonti esperesség lelkészeinek. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 17. Szkálnok.) Gyakorlatilag már ekkor a helyébe lépett – kezdetben valószínűleg segédlelkészként – az a Georgius Marcelli, akit az ülések elmaradása miatt formálisan csak 1678. február 22-én vettek fel a testvérületbe, akkor már mint rendes szkálnoki lelkészt. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 55, 60.

¹⁰⁸ Georgius Marcelli/Marczek/Marček († 1686 Klenóc) a szakirodalom szerint Turócszentmártonban született. 1664-ben a lőcsei evangélikus gimnázium diákjaként írt köszöntő verset Hiob Zabler lőcsei lelkész lakodalmára. (RMNY (IV.) 3162.) Otto Škrovina értesülése, miszerint 1663-tól a Turóc megyei Szucsányban volt rektor, illetve kevéssel később káplán, valójában rokonára, a szintén turócszentmártoni születésű Martinus Marczekekre vonatkozik. (SNA Zay, Schmal: Syllabus, 138.) Több adata is ingatagnak tűnik. Egy helyütt azt írja, hogy Georgius Marcelli 1665-től 1674-ig Turócszentmárián működött segédlelkészként. (ŠKROVINA, 1929, 148. A turóci lelkészi testvérület cikkelyeit viszont csak 1668. január 26-án írta alá, ami az iménti információnak ellentmondani látszik. Uo., 250.) Annyi bizonyos, hogy Turócszentmárián született meg Susanna Simkowitzcal kötött házasságából Samuel Marcelli, akit Bodó András 1704-ben a Gömör megyei Sűvéte evangélikus lelkészének ordinált. (EOL OK, G I, 1, Bodó András/nr. 1; SNA Zay, Schmal: Syllabus, 137–138; FABÓ, 1865, 44.) Škrovina máshol azt írja, hogy Georgius Marcellit 1669-ben Szucsányra hívták, később pedig Turócszentmártonban lett segédlelkész. (ŠKROVINA, 1929, 291.) Georgius Marcelli 1674-ben már nem Turócsban, hanem a kishonti Szkálnokon tartózkodott, ahol mint az idős Johannes Czengler segítője („collaborator”) vitába keveredett főnökével. (1674. [] Georgius Marcelli levele Johannes Krumholtznak. AECZT M. Schulek gyűjt., nr. 19. Nagy-Honth.) 1678. február 22-én szkálnoki lelkészként vették fel a kishonti evangélikus lelkészi testvérületbe. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 61.) 1678 elejétől 1683 végéig működött szkálnoki evangélikus lelkészként, 1684. április 16-án már itteni utódja, Samuel Michaelides

Post scriptum. Pan Ffasko pozdrawuge a zada ponewadž ma teprwu pri sobe zadostiweho bratra zastawnika abyho strani kazani obkročila, kteri spolu semnu W. D. Ch. wsseho dobrego zada a winssuge. W stredy circa horam 8. chceme ho chraniti pre tito casi zbureno

/Címzés:/ Venerando et clarissimo viro, domino Johanni Krumpholtz, ecclesiae Kokaviensis ministro fidelissimo, necnon venerabili fraternitati comitatus Kis-Hontensis conseniori meritissimo, domino in Christo Iesu patri, fratri et compatri aestimato

/Matthias és Gaspar Schulek fejléce az oldal tetején:/¹⁰⁹ Anno 1680. 1. aprilis.

/Gaspar Schulek regesztája az oldal alján:/ Indicat dominum reverendum Johannem Czenglerium, seniculum decessisse, aequae, ut aliquem occasione exequiarum cum sermone dicendo ordinaret, rogat.

30.

1680. április 28. Csetnek

Szentkereszty János, az első hitvesének halála után özvegy sorba került csetneki lelkész meghívja Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt, kishonti evangélikus esperest és az egész kishonti lelkészi testvérületet, illetve feleségeiket a néhai Johannes Famelicus háznyóói lelkész özvegyével, Rachellel 1680. május 5-én déli 12 órakor Csetneken tartandó esküvőjére és az azt követő szerény ebédre. Ugyanakkor kerül sor legidősebb fiának, Jánosnak és Catharina Paulininak, a néhai Paulini lelkész leányának menyegzőjére is. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 6. Scholastica/

Multum reverende atque clarissime vir, domine fautor in Domino frater ac consenior reverenter suspiciende!

Salutem, pacem omnigenamque benedictionem corporis ac animae trophaeis Christi Domini ordinatione pactam cordintimo multum reverendae dominationi vestrae uti et toti venerando contubernio apprecor, officiaque pietatis semper paratissima devote commendo.

teszi le az esküt a testvérület törvényeire. (Uo. 62.) Marcelli ezután 1685 tavaszáig a Nógrád megyei Losonctamásiban működött, ahol a nógrádi esperesi tisztséget is viselte (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 168r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 167), majd 1685. május 14-én már klenóci lelkészként írta be nevét a kishonti protokollumba (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 62), és Georgius Paulinitől az esperesi tiszteletet is átvette, de kevesebb mint egy évvel később, 1686 tavaszán valamilyen betegségben idejekorán elhunyt. Ahogy az 33. számú forrásunkból kiderül, 1686. április 8-án már halott volt. Talán rokona az a turóci születésű Georgius Marczek, aki 1677-ben a kassai jezsuita egyetem diákjai között szerepel. ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1371.

¹⁰⁹ A dátum Matthias Schulek írásával, a többi pedig Gaspar Schulek betűivel.

Non est hominis via eius, nec viri eius est, ut ambulet et dirigat gressus suos. His et talibus propalat Spiritus Domini omnia, quaecunque in tota rerum universitate fiunt a providentia Dei gubernari, ita, ut hominum consilia et deliberationes divinae subiaceant gubernationi. Veritatem immotam huius in memetipso expertus sum. Ego namque in quotidianis votis habui, quo potuissem prima mea vota matrimonialia interrupta tenere, ast alias placuit Deo meo gressus meos dirigere, ligam meam matrimonialem primam solvendo, meque in tristem ac calamitosum viduitatis statum inducendo, et cuius benignae gubernationi patienter me subiiciens mussitavi: „Domines es, quod bonum est in oculis tuis, facias!” Sicuti ergo illi placuit meam primi mei matrimonii societatem dissociare, ita rursus placuit eidem paterne altero iugo matrimonii me coniugare, dum mihi ostendit viduam piam et honestam nomine Rachelem, quondam reverendi et clarissimi viri domini Johannis Famelici¹¹⁰ ministri ecclesiae Chisnensis relictam, filius similiter meus natus maximus Johannes viis et mediis legitimis habet sibi desponsatam virginem bene moratam Catharinam Paulini reverendi quondam viri Paulini¹¹¹ N. filiam. His itaque iam ordine divino prae habitis, instat, ut Deo adiutore

¹¹⁰ Johannes Famelicius/Lačný a Turóc megyei Folkusfalván született. 1639-től 1641-ig Liptószentmiklóson, 1641-től pedig legalább 1643-ig Breznóbányán működött kántorként. 1646 és 1666 között a Gömör megyei Hízný evangélikus lelkészeként szolgált. (SNA Zay, Schmal: Syllabus, 102; FABÓ, 1865, 30; SLÁVIK, 1921, 356; KUZMÍK, 1976, I, 218.) Valószínűleg közeli rokona (talán testvére) az a szintén folkusfalvai születésű Matthaeus Famelici († 1682), Emericus Famelici és Dorothea Tomkovitz fia, aki 1643 szeptemberében a besztercebányai evangélikus gimnázium diákja volt (RMNY (III.) 2015), és akit Martin Wagner ötvárosi szuperintendens 1645. november 8-án a Sáros megyei Lófalú/Kobila evangélikus lelkészének ordinált. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatorum, Martin Wagner/nr. 3.) Matthaeus Famelici a protestáns prédikátorok elleni 1674. évi per idején a Szepes megyei Richvaldon szolgált lelkészként (S. VARGA, 2002, 223), élete utolsó éveit pedig Bártfán töltötte száműzöttként. (KLEIN, 2015, 130–131.) Egy másik, jóval fiatalabb, szintén folkusfalvaiként feltüntetett Matthaeus Famelicius 1670. június 19-től az úrvölgyi (Zólyom m.) iskola diákja volt. „Matricula studiosorum et alumnorum scholae Vallensis 1659–1673.” AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 3. Zoliensia.

¹¹¹ Talán arról a Daniel Pauliniról van szó, aki Ján Bienik szerint 1645-ben rövid ideig a Nógrád megyei Lónyabánya, majd még ugyanabban az évben Nagylibercse lelkésze volt, végül onnan Uhorszkára távozott, Thomas Maior szerint ez a személy 1645-től egészen 1654-ig működött Nagylibercsén, majd 1656 és 1662 között Uhorszákn. Okolicsányi József adatai ettől csak enyhén eltérnek: Lónyabánya 1645, Nagylibercse 1645–1654, Uhorszka 1658–1662. Daniel Paulini 1665-ben Stephanus Fidicinis rimaráhói lelkész leányát, Anna Fidicinit vette feleségül. (OKOLICSÁNYI, 2009, 144, 152, 177; BIENIK, 2010, 28, 49; SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 161r. és 181r. – Fidicinis Maiornál tévesen ratkói lelkészként szerepel.) Paulininek talán a fia lehetett a közleményünkben szintén szereplő csetneki születésű Georgius Paulini kishonti esperes, aki 1682/1683 és 1685 között klenóci, 1685 és 1711 között pedig tiszolci evangélikus lelkészként működött. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 61; RIECKY, 2015, 134, 139), és az unokája az a tiszolci Andreas Paulini, aki 1698. november 22-én iratkozott be a hallei, 1699. április 8-án pedig a giesseni egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 636, 669.) Nem kizárt, hogy rokona volt Danielnek az a breznóbányai születésű Johannes Paulini, Paulus Paulini és Judith Fabiani fia is, akit 1663. november 11-én Joachim Kalinka biccei szuperintendens az Árva megyei Poruba lelkészének ordinált. (EOL OK, G III, 35, Joachim Kalinka/nr. 99.) Ismerünk továbbá egy Georgius Paulinit, aki két nemzedékel korábban, körülbelül 1628-ig a jolsvai iskola (Gömör m.) rektora volt (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatorum, Peter Zabler/nr. 140. Michael Pryhradni önéletrajza), majd 1633-tól 1639-ig a Gömör megyei Veszveresen/Polomán, 1639-től pedig a szintén Gömör megyei Bisztrán szolgált lelkészként. FABÓ, 1865, 28, 39.

ritu christianaee ecclesiae coniungamur. Dies sacro huic ritui diffinitus est 5. maii. Quod quia citra praesentiam gravium et cordatorum virorum fieri nequit, humiliter vestram multum reverendam et clarissimam dominationem ut et totum venerabile contubernium exorandum duxit, vellent se in tantum demittere mihique minimo servorum Christi tantum gratiae praestare, die praementionato in domo paroeiali Czetnekiensi hora 12. meridiana cum dulcissimis quoque domesticis haud gravatim comparere, nos, novellos coniuges precibus devotis Deo recommendare, consiliis et auxiliis sublevare, sicque postea frugali prandiolo interesse. Factura vestra multum reverenda et clarissima dominatio una cum venerabili contubernio rem mihi gratam aeternaque memoria atque in possibilibus etiam regratificatione omnimode dignam. Responsum optatum expectans, brachio divino clementi et potenti eandem cum toto venerabili contubernio recommendans. Datae Czetnekió, 28. aprilis anno 1680.

Multum reverendam atque clarissimam dominationem vestram ut et totum venerabile contubernium debite colens: Johannes Szentkereszty¹¹² minister ecclesiae Csetnekiensis

¹¹² Szentkereszty János a szakirodalom szerint a Turóc megyei Necpálon született. Pályája kezdetén a Zólyom megyei Dobronyán szolgált rektorként. 1652. június 16-án még dobronyai rektorként vette feleségül Johannes Stop breznói polgár leányát, Catharinát. 1652/1653 és 1655 között Turócszentmártonban volt rektor, 1655. február 10-én már necpáli rektorként írta alá a turóci lelkészi testvérület cikkelyeit. 1656. május 26-én viszont már a Necpál melletti Turócbéla lelkészeként járt el egy hivatalos ügyben. 1659 őszén innen a Liptó megyei Nádasfalvára távozott lelkésznek, ahonnan 1664-ben Szobotistyére/Ószombatra ment át tiszteletesnek. A Nyitra megyei mezővárosból vetette ki 1672-ben az ellenreformáció. 1674-ben reverzálist írt alá lelkészi működésének feladásáról. (DROBNÝ, 1929, 74.) Az 1670-es évek második felében Jolsva mezőváros jegyzőjeként helyezkedett el. (LEHOTSKÁ-ORLOVSKÝ, 1976, 177. – 1677 és 1679 között keletkezett forrás.) Ahogy azt levelünk is mutatja, később visszatért az egyházi szolgálatba, és 1679. december 2. és 1682 vége között a Gömör megyei Csetnek mezővárosban működött lelkészként. Levelünkből kiderül, hogy megözevgyülve 1680-ban feleségül vette Johannes Famelicius hizsnói lelkész (1646–1666) özvegyét, Rachelt. A szakirodalom szerint Csetnekről három év után, 1682 végén Jolsvára távozott, szintén lelkésznek, és itt működött egészen 1689-ig, amikor az ellenreformáció távozásra kényszerítette. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 142; FABÓ, 1865, 18, 20, 167, 263; PAULÍNY, 1891–1894, III, 73; MIKULIK, 1917, 99; SLÁVIK, 1921, 410; ŠKROVINA, 1929, 204, 299; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 475, 532; KOVÁČ, 2016, 20–22. 1659-re helyezve szobotistyei működésének kezdetét.) A jolsvai városi pénztárat 1690 előtt kisebb pénzkölcsönnel segítette. Nem tudjuk, hogy ő, vagy a meghívónkban szintén szereplő azonos nevű fia az, aki 1695-ben jolsvai városi jegyzőként tűnik fel. (LEHOTSKÁ-ORLOVSKÝ, 1976, 347, 386, 390.) Fia 1702. május 27-én még Jolsváról küldött levelet Jonas Bartholomaeidesnek. (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Minden bizonnyal rokona az a Szentkereszty András, aki 1653 és 1660 között a jolsvai gimnázium tanáraként, majd ratkói (Gömör m.) lelkészként, végül 1670-től (valószínűleg 1673/1674-ig) a Turóc megyei Necpál lelkészeként működött. (FABÓ, 1865, 266; ŠKROVINA, 1929, 198.) Rokon lehet az a Szentkereszty István is, aki Klanicza Márton szerint 1660-tól a Gömör megyei Ratkó lelkésze volt (FABÓ, 1865, 25), és valószínűleg az az egy ízben eperjesiként feltüntetett Szentkereszty Dániel is, aki 1690 májusában beiratkozott a danzigi akadémiai gimnáziumba, majd 1692. október 24-én a königsbergi egyetemre, végül 1694. július 24-én a koppenhágai egyetemre, ahol orvosdoktori fokozatot is szerzett. (SZÖGI, 2003, nr. 489, 1489, 1657; RMK III. 3803, 3880; SBS, V, 207–208; RMSZ 784.) Ő 1696. január 23-án Eperjesről írt újtívi köszöntőlevelet Daniel Chmelnek, amelyből kiderül, hogy rokonának („affinis”), Jonas Bartholomaeides klenóci lelkésznek is küldött üzenetet. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 14. Eperies, Sárossiensis, Zempleniensis et Abauiensis.

/Címzés:/ Multum reverendo, aequo ac clarissimo viro, domino Johanni Krmholeco, ministro ecclesiae Kokaviensis vigilantissimo, venerabilis contubernii Kis-Hontensis conseniori gravissimo, toti item almae fraternitati etc. dominis fautoribus in Domino fratribus iure meritoque suspiciendis

/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 1680. 28. aprilis dominus reverendus Johannes Szentkereszti ad dominum reverendum Johannem Kromholtz

/Matthias Schulek regesztája az első oldal alján:/ Viduus Szentkereszti verbi divini minister Csetnekiensis ducendo in matrimonium viduam Rachelem Famelici, filius vero suus Johannes virginem Catharinam Paulini venerabile contubernium Kis Hontanum pro nuptiis die 5. maii invitat

31.

1680. szeptember 14. Rimakokova

Johannes Kromholtz /rimakokovai lelkész, kishonti esperes/ Michael Prihradny /klenóci/, Georgius Lowcsany /cserencsényi/, Johannes Andreae /rimabrezói/ és Bodó András /rimabányai/ evangélikus lelkészekhez. Johannes Glosius /a korábbi pongyeloki lelkész/ leányát egy rimaszombati református jegyezte el. A rimaszombati református lelkészek magukhoz akarják vonni a házasságkötést, ellenkező esetben a vőlegényt három vasárnap is arra kényszerítik, hogy megszegyenítésül a gyülekezet elé álljon. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 126. (Bartholomaeides, 291.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae reverendi Johannis Kromholtz de dato Kokava 4. septembris 1680. ad fratres Michaelem Prihradny, Georgium Lovcsanium,¹¹³ Johannem

¹¹³ Georgius Lovcsani/Lowczany a Bars megyei, Garamszentkereszthez közeli Nagylócsa községből származó, 1613 óta nemesi jogállással rendelkező régi evangélikus lelkészcsalád sarja. (KUZMÍK, 1976, I, 418–419; ILA, 1944–1976, II, 461; FORGON, 1997, 428.) 1634. május 2-án született Besztercebányán, Elisaeus Lowczany és Sophia Rittaler gyermekeként. Besztercebányán, Bazinban, majd két éven át a sziléziai Boroszlóban tanult. 1659. április 21-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 4511.) 1662/1663 és 1665 között a Nógrád megyei Alsósztrégován szolgált lelkészként. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 174r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 107; BIENIK, 2010, 26.) Itt feleségül vette a körmöcbányai Margaretha Schindlert. 1664-ben a falut érő tatár támadás miatt elmenekült, és egy darabig besztercebányai rokonságánál húzta meg magát. 1665–1666 folyamán korponai német lelkész volt, majd 1666 és 1670 között besztercebányai ispótyalelkészként szolgált. Ezt követően Andreas Maier utóda-ként rövid ideig a Gömör megyei Jolsván működött (FABÓ, 1865, 18; LEHOTSKÁ–ORLOVSKÝ, 1976, 428), ahonnan 1673 körül kényszerűségből a kishonti Nyustyára távozott. Itt született meg Johannes nevű fia. 1673. június 11-én nyustyai lelkészként nyert felvételt a kishonti evangélikus lelkészi testvérületbe. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 60.) A „gályarab-perben” szintén nyustyai lelkészként szerepelt. (S. VARGA, 2002, 228.) Tagja volt a kishonti evangélikus egyházközségek Pozsonyba küldött háromtagú küldöttségének. (BARTHOLOMAEIDES, 1806–1808, 301.) 1674-ben a komáromi börtönben reverzálist írt alá lelkészi működésének feladásáról, amit nem tartott be. 1675. november 17-én már ismét Nyustyáról írt levelet Johannes Kromholtzknak, láthatóan lelkészi minőségében. (AECZT, M. Schulek gyűjtemény, nr. 56. Nyustya.) Valamikor ezután azonban távoznia kellett, és Besztercebányán húzta meg magát. Martin Riecky szerint 1678-tól 1684-ig, Cserencsényben működött

Andreae¹¹⁴ et Andream Bodo in casu filiae reverendi Johannis Glosii, quae reformato cuidam Rimaszombathensi desponsata. Pastores reformati Rima-Szombathenses ad se pertrahere volebant copulam, alias sponsum cogeant tribus dominicis prostare.”

lelkészként (RIECKY, 2015, 131), ám adata pontatlan. Lowczany a kishonti testvérület jegyzőkönyvébe 1678-ban valóban azt írta be, hogy Cserencsényre hívták lelkésznek: „Iterato post exilium Novisoliense revocatus in eandem fraternitatem in ecclesiam Cerenensem eadem uti supra sancte polliceor.” Itt azonban nem maradt sokáig, és legkésőbb 1680-ban Nyustyára távozott, hiszen egy 1680. szeptember 21-én és egy 1681. szeptember 25-én kelt iratban újra rendes nyustyai lelkészként („pastor ordinarius” tűnik fel. (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) 1682 tavaszán a Zólyom megyei Radványba hívták lelkésznek, próbaprédikációt is tartott. (1682. május. 27. Klenóc. Kubinyi István és Zsigmond Michael Prihradnyak. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Végül azonban nem Radványba ment, hanem Zólyomlipcsére, ahol 1682 és 1685 között állt az egyházközség élén. Ahogy az 33. számú levelünkéből kiderül, valójában még 1686. április 8-án is a Zólyom megyei mezővárosban volt lelkész. Ekkor meghívták a közleményünkben szintén szereplő Georgius Marcelli/Marček halálával megüresedett klenóci lelkészi posztra. Lowczany azonban láthatóan nem fogadta el az ajánlatot, és az állásba Jonas Bartholomaeides került. 1687 és 1690 között újra a besztercebányai ispótytemplom lelkészeként működött. 1690-ben ismét Cserencsénybe kapott meghívást, ahol 1693-ig maradt. 1694 és 1704 között a Nógrád megyei Losonctamási lelkészeként szolgált. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 168r. – tévesen 1705-ig kitolva itteni működését; FABÓ, 1863, 100; OKOLICSÁNYI, 2009, 168.) Itt utóda fia, Johannes Lowczani lett, akit Štefan Pilárik bányakerületi superintendens 1704. december 18-án losonctamási lelkésznek ordinált. (EOL OK, G Ia, 6, Štefan Pilárik/nr. 30.) Végül Georgius Lowczani élete alkonyán 1704 és 1706 között ismét Zólyomlipcsén volt lelkész. 1706. március 20-án halt meg itt 72 éves korában, zólyomlipcsei állását is Johannes Lowczanira „örökítve át”. Összesen nyolc gyermeke született. DROBNÝ, 1929, 38–39; SLÁVIK, 1921, 250–252.

¹¹⁴ Johannes Andreae/Kardos János. 1625 körül Vágbesztercén született Ladislaus Andreae turócszentpéteri rektor és Maria Rovos fiaként. Privigyén, Bártfán, Breznóbányán, Zsolnán és Lőcsén tanult. 1648 és 1652 között a Zólyom megyei Okolicsnón, 1652 és 1657 között pedig a Zólyom megyei Németlipcsén működött rektorként. (REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 138, 499.) Nyilván az utóbbi időszak alatt vette feleségül Helena Frivaldszkyt, Simon Frivaldszky németlipcsei elsőlelkész (1646–1673) leányát. Joachim Kalinka bicsei superintendens 1657. július 17-én Thököly István udvari prédikátorának ordinálta. (EOL OK, G III, 32, Joachim Kalinka/nr. 74.) Két nyomtatott gyászbeszédének és alkalmi verseinek tanúsága szerint 1658 és 1663 között biztosan Thököly István késmárki udvari lelkésze maradt. (RMNY (IV.) 2774, 2907, 3102/nr. 2–3, 3103/nr. 2, 3104/nr. 3.) A szakirodalom szerint 1664-től 1672-ig az Árva megyei Trstenán lelkészkedett, és 1672–1673-ban Likava várában fogságot szenvedett. Johannes Andreae 1673. május 2-án rimabrezói lelkészként került be a kishonti evangélikus lelkészi testvérületbe. Martin Riecky szerint 1673 és 1683 között szolgált Rimabrezón. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 60; FABÓ, 1865, 86; RIECKY, 2015, 138.) Számos Kromholtzhoz írott latin és szlovakizált cseh nyelvű levele bizonyítja, hogy valóban a gyászévtizedben is működött. 1675-ben komoly konfliktusba került a rimabrezói rektorral, Georgius Rotaridesszel, amelynek során beosztottját magyarul káromkodva szidalmazta, innen tudjuk, hogy többnyelvű volt. (AECZT, M. Schulek gyűjtemény, nr. 5a. Rimabrezó.) 1683 és 1689 között a Zólyom megyei Dubová/„Garamszentmiklós” evangélikus lelképásztora volt, ahol egyébként évtizedekkel korábban (1641–1646) apósa is szolgált. (SLÁVIK, 1921, 426.) Fabó András szerint pályája végén, 1695 és 1703 között a Hont megyei Bagyanban működött lelkészként. Csepregi Zoltán adattára szerint viszont a Szepes megyei Dravec lelkészeként hunyt el, 1696 körül. FABÓ, 1865, 322; ZOVÁNYI, 1977, 41; RMSZ, 41; ELEM II/2, 7 (Dubová és Dubovó összetévesztésével).

32.

1682. január 6. Rimaszombat

A frissen eljegyzett Johannes Gusatius és Maria Hunnius, Paulus Hunniusnak, a néhai balogi evangélikus lelkésznek leánya meghívják a menyasszony mostohaapját, Johannes Kromholtz rimakokovai lelkészt, a kishonti evangélikus esperesség seniorát 1682. január 13-án tartandó lakodalmukra.¹¹⁵ Az utóiratban az ünnepi alkalomra néhány tyúkot, nyulat, kakast, tyúktojást, pulykákat, illetve mindenekelőtt egy borjút, és ha akad, egy kövér üszőt kérnek. Ezeknek árát megadják majd. Üdvözlik Kromholtz gyermekét. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 139. (Bartholomaeides, 335.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae Johannis Gusacii et Mariae Hunnii neo-sponsorum Rimaszombathino die 6. ianuarii 1682. ad reverendum Iohannem Kromholtz pastorem Kokaviensem et venerabilis contubernii Kis-Honthensis seniozem sibi patre aetatem venerandum et suspiciendum datae, quibus significant, quod ipse Iohannes Gusatius sponsus sibi desponsaverit honestam aequae ac piam virginem, Mariam, viri quondam clarissimi, reverendissimi et doctissimi, domini Pauli Hunnii¹¹⁶ ecclesiae Lutheranoevangelicae Baloghiensis pastoris vigilantissimi derelictam filiam et nunc dicti reverendi Iohannis Kromholtz obsequentissimam privignam. Ad quas nuptias annuentibus utrinque parentibus die 13. ianuarii celebrandas etiam reverendum dominum Iohannem Kromholtz invitant. Post scriptum: ex confidentia filiali pro sua necessitate, erga competens pretium a se deponendum, si haberi possint, rogant aliquot gallinas, lepores, gallos, indicos, ova gallinacea et prae omnibus unum vitulum, et si iuvenca bene pinguis haberi posset, fore ipsis pergratum. Scribunt, subolemq. suae reverentiae salutant.”

33.

1686. április 8. Madácsi

A klenóci evangélikus egyházközség patrónusai (a Kubinyi család tagjai) és az egész falu, előző lelképásztoruknak, Georgius Marcellinek, a kishonti evangélikus esperesség helyettes seniorának idő előtt bekövetkezett halála után meghívják a számukra régóta jól ismert Georgius Lowczany zólyomlipcsei lelkészt a klenóci lelkészi állásra. Megígérik neki az or-

¹¹⁵ Ahogy azt Laučeknek a kötethez készített névmutatója is jelzi, az eljegyzés az apa tudomása nélkül köttethetett. Ezzel magyarázható az a korban szokatlan eljárás is, hogy az apát a jegyespár hívta meg a menyegzőre.

¹¹⁶ Paulus Hunnius már 1667-ben a Gömör megyei Balog lelképásztoraként szerepel (MIKULIK, 1917, 76), Klanicza Márton szerint 1669-ben bekövetkezett haláláig maradt a tisztségben (FABÓ, 1865, 27), ami nyilvánvalóan nem állja meg a helyét, hiszen 1671-ben is ennek a tisztségnek birtokában látjuk, sőt 1674-ben mint balogi lelkész szerepelt a perbe fogott protestáns prédikátorok között. MIKULIK, 1917, 81; S. VARGA, 2002, 224.

Reverende domine in Christo nobis honorande

Salutem et servitiorum nostrorum promptitudinem. Quandoquidem nostrae ecclesiae Klenoviensis his non tam pridem evolutis diebus admodum reverendus, clarissimus vir, Georgius Marcelli, alias substitutus senior venerabilis contubernii Kis Hontensis vitam cum morte commutaverit, relinquens nobis morte tam matura ac insperata non parum compassionis ac sollicitudinis, ea de causa conamur et intendimus omnes et singuli, quam patroni, tam etiam omnis populus, ut in locum memorati iam in Christo quiescentis reverendi domini plurimum reverendam dignitatem vestram a longa temporis iam serie nobis bene notam verboque divino sufficienter instructam, imbutam informatamque in praedictam ecclesiam introducamus. Cum vero sanctus Paulus id ostendat, et quasi speculum nobis ob oculos ponat, in ecclesia omnia ordine et decenter debere fienda, nos id ipsum secundare volentes, per¹¹⁷ praesentes reverendam claritatem vestram evocamus pro ordinario et legitimo pastore ad verbi divini praedicationem et sacramentorum iuxta institutionem Christi administrationem, assecurantes reverendam dominationem vestram legalem et per regnum usitatam et acceptatam dumtaxat decimam ab iis¹¹⁸ praestare velle, pollicendo insuper contra omnes legitimos offensores (uti et illegitimos impetitores et ecclesiae turbatores) secundum Dei adiuvamen omnimode tueri et defendere, quod nec intermissuri. His ita se habitis non dubitamus, quin sua reverenda dignitas nostrae instantiae ac petitioni non¹¹⁹ assurrexerit et satisfecerit. In reliquo ad vota nostra se resolvendum cupientes, felicissime suam reverendam claritatem cum omnibus domesticis valere et florere. Datum ex Madach,¹²⁰ die 8. aprilis anno 1686.

Eiusdem admodum reverendae claritatis amici ad officia obligatissimi:

Andreas Kybinj¹²¹ manu propria

/gyűrűspecst/

Christophorus Kubinj¹²² manu propria

/gyűrűspecst/

Stephanus Kubini manu propria

Kubinj Gáborka¹²³ manu propria

/gyűrűspecst/

¹¹⁷ Az eredetiben elírásként „prae” rövidítés szerepel.

¹¹⁸ Utána árhúzva: „ovium”

¹¹⁹ A tagadószo előtt egy láthatóan funkció nélküli és pár nélküli zárójel.

¹²⁰ Madácsi, Madácska (ma: Madačka, SK, Ábelová településrésze) Nógrád megye.

¹²¹ A Kubínyi család nagyolaszi ágából származó, az egész família jogi ügyeit igazgató (IV.) Kubínyi András († 1696/1697), (IV.) Kubínyi Kristóf († 1652/1653) és Petróczy Erzsébet fia, az aláírók sorában utána szereplő (V.) Kubínyi Kristóf bátyja. KUBÍNYI, 1906, 313. és a XI. leszármazási tábla.

¹²² A Kubínyi család nagyolaszi ágából származó (V.) Kubínyi Kristóf, (IV.) Kubínyi Kristóf († 1652/1653) és Petróczy Erzsébet fia. KUBÍNYI, 1906, 312. és a XI. leszármazási tábla.

¹²³ „Kubínyi Gáborka” († 1690 után) valószínűleg nem más, mint (III.) Kubínyi Gábor, (I.) Kubínyi Gábor († 1681 után) nyustyai birtokos Szentiványi Ilonától született fia, (IV.) Kubínyi Ádám testvére, (II.) Kubínyi Mihály unokaöccse, aki még a nagykorúság eléérése előtt elhunyt. KUBÍNYI, 1906, 44. és a III. leszármazási tábla.

Melchior Kubiny¹²⁴ manu propria
/gyűrűspecst/

Adamus Kubinyi senior¹²⁶ manu propria
/gyűrűspecst/

Alexander Kubinj iunior¹²⁸ manu propria
/gyűrűspecst/

Adamus Kubiny¹³⁰ manu propria
/gyűrűspecst/

Johannes Kubiny¹³¹ manu propria
/gyűrűspecst/

Georgius Kubinyi¹²⁵ /gyűrűspecst/

Joannes Kubinyi¹²⁷ manu propria
/gyűrűspecst/

Fanczaly Jób Zuzanna relict a quondam
domini Michaelis Kubinyi senioris¹²⁹
manu propria /gyűrűspecst/

Petrus Balint iudex pa/g/i Klenocz tota
denique communitas ac populus dictae
possessionis

/Címzés:/ Admodum reverendo Georgio Lowczany, ecclesiae Zolio Lipchensis verbi
divini praedicatori ordinario, domino et in Christo nobis semper collendissimo [!]

/A címzésoldalon további gyűrűspecst/

/Matthias Schulek fejlece az első oldal tetején:/ Anno 8. aprilis vocatoriae Georgii
Lowcsány ad Klenótz

¹²⁴ Valószínűleg (II.) Kubinyi Menyhért († 1706/1707), az aláírók között szintén szereplő (II.) Kubinyi Ádám és Plathy Borbála fia. KUBÍNYI, 1906, 214–215. és a VIII. leszármazási tábla.

¹²⁵ Valószínűleg (V.) Kubinyi György várgedei (Gömör m.) birtokos, (II.) Kubinyi Mihály és az aláírók között özvegyként szintén szereplő Fancsali Joób Zsuzsanna fia, (VIII.) Kubinyi János testvére, aki Hont vármegyének 1692-ben szolgabírája, 1698-ban és 1721 között pedig alispánja volt. KUBÍNYI, 1906, 54–55. és a III–IV. leszármazási táblák.

¹²⁶ (II.) Kubinyi Ádám († 1707/1708) nyustyai birtokos, (I.) Kubinyi Mátyás lipcsei követ († 1672. június 2. Klenóc) fia, Hont vármegye szolgabírája. KUBÍNYI, 1906, 186–188. és a VIII. leszármazási tábla.

¹²⁷ Valószínűleg (VIII.) Kubinyi János, (II.) Kubinyi Mihály és Fancsali Joób Zsuzsanna fia, (V.) Kubinyi György testvér, 1688-ban Kishont vármegye esküdtje. KUBÍNYI, 1906, 79–80. és a IV. leszármazási tábla.

¹²⁸ (II.) Kubinyi Sándor († 1696 és 1714 között), (IV.) Kubinyi György nyustyai birtokos, Hont megyei szolgabíró Rutkay Fruzsínától született fia. KUBÍNYI, 1906, 83. és az V. leszármazási tábla.

¹²⁹ Ahogy azt az aláírás is jelzi, a Liptó vármegyei nemesi családból származó Fancsali Joób Zsuzsanna, az 1639 és 1684 közötti időszakban aktív (II.) Kubinyi Mihály nyustyai birtokos özvegye, az aláírók között szintén szereplő (VIII.) Kubinyi János († 1697 és 1702 között) és (V.) Kubinyi György édesanyja. KUBÍNYI, 1906, 54. és a II–III. leszármazási táblák.

¹³⁰ Feltehetően Kubinyi (IV.) Ádám, (I.) Kubinyi Gábor és Szentiványi Ilona fia, (III.) Kubinyi Gábor édes-testvére, aki 1709-től több éven át a honti alispáni tisztség betöltője volt, és 1723-ban a nyustyai evangélikus egyházközség világi felügyelőjeként említik. KUBÍNYI, 1906, 45–46. és a III. leszármazási tábla.

¹³¹ Valószínűleg (VI.) Kubinyi János († 1713. Deménfalva), (III.) Kubinyi János fia. KUBÍNYI, 1906, 108–109. és a III. leszármazási tábla.

1686. augusztus 5. Klenóc

Kubinyi István Jonas Bartholomaeides kövi lelkésznek. Az egész klenóci egyházközség nevében ír. Bartholomaeides nyomatékos kéréseit pontról pontra kellene visszautasítania, de elegendőnek tartja, hogy a meghívólevélben foglalt ajánlatra, illetve a minden terményből járó tizedre hivatkozzon. Ennél többet nem tud ígérni. Ami a néhai Marček tiszteletes /Georgius Marcelli, az előző klenóci lelkész/ viselt dolgait illeti, azokat erős szavakkal illetetné, „de halottról és távollévőről jót vagy semmit”. Az egyházat a tisztességes életnek és a jó példának kell vezetnie, és nem a részegeskedésnek, a táncnak vagy más hasonló illetlen tetteknek. Kéri, hogy az eddigi halogatásokat félretéve most már adjon egyértelmű választ meghívásukra. Isten akaratába ajánlja, és reméli, hogy hozzájuk jön lelkésznek. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 7. Klenótz/

Admodum reverende vir in Christo mihi honorande

Salutis voto praemisso officiosam servitiorum meorum promti/tu/dinem, recommendationem. Iterato ad reverendam dignitatem has meas litteras ad postulationem quoque totius ecclesiae Klenoczensis exaravi, quibus mediantibus necessitaretur [!], quatenus punctuatim postulata reverendae dominationis refutarem. Sed ea postponens sufficit tam modo transmissis litteris evocatoris [!] modalitas legitima oblationi nostrae, executionis quoque defensio, honor, quam decima universalis usu antiquo et reali roborata et confirmatio, ultra non possum se [!] una cum ecclesia offerre, nisi in quantum Deus nos adiuvabit. Ad impossibilia nemo obligari poterit. Quantum ad quondam dominum reverendum [!] Marcček, honorem attinet, de eo possem calamitosa attingere aliqua verba, de quo bene scio eam verbis dixisse suae reverendae dominationi „et alias demortuis et absentibus nec bene, nec male.” Vita, exemplo bono etiam ecclesia ducitur et non ebrietate et saltis aliisque indecentis [!] actis et factis. Eapropter reverendam dominationem solum, nostrae peti/ti/oni postpositis exceptionibus quibusvis et excusationibus dignetur iam-iam nobis cathecoricae [!] se resolvere et crastino die auxiliante Deo valedicere, haec esset voluntas Dei et nostra. Volentem autem trahit Deus. De cetero eandem reverendam dignitatem Dei ter optimi maximi directionis et voluntati offero, et feliciter valere ad nos venire quoque obsidero [!]. Datum Klenocz, die 5. augusti 1686.

Eadem reverendae dignitati amicus et servitor obligatissimus: Stephanus Kubini manu propria

Post scriptum: Responso habito debeo consuetudini venerabili istius contubernii in conductione reverendae dominationis sese [!] accomodare et domino clarissimo seniori rescribere

/Címzés:/ Admodum reverendo domino Jonae Bartholomaeidae,¹³² ecclesiae Saxensis¹³³ legitimo ministro etc. domino et amico mihi in Christo honorando /fekete viaszba nyomott gyűrűspecst/

/Matthias és Gaspar Schulek fejléce az oldal tetején:/¹³⁴ Anno 1686. 5. augusti. Dominus Stephanus Kubiny ad dominum reverendum Jonam Bartholomaeides

/Gaspar Schulek regesztája a levél alatt:/ Dominus reverendus Jonas Bartholomaeides¹³⁵ vocatus ad Klenocz, quasdam conditiones posuit, ex quibus nonnullae hic solvuntur.

35.

1688. augusztus 28. Rimaráhó

Johannes Bánóczi /rimaráhói evangélikus rektor/ meghívja keresztkomáját, Jonas Bartholomaeides klenóci lelkészt, fiának, a fiatalon elhunyt Samuelnek másnap, augusztus 29-én Rimaráhón tartandó temetésére. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 68b. Correspondentia ad Bartholomaeides/

¹³² Jonas Bartholomaeides († 1719) Turóc megyei gyökerű régi evangélikus lelkészcsalád sarja. (BARTHOLOMAEIDES, 1825, 11–34; FORGON, 1997, 79–80.) Johannes Bartholomaeidesnek († 1680 körül), a Liptó megyei Kispalugya (1647–1657) és Mindszent (–1659), a Trencsén megyei Bán (1660–1661), majd Ozor (1661–1662), végül a Turóc megyei Ivánkafalva/Ivancsina (1663–1673) lelkészének és Gálffy Katának (Johannes Ladislaus Bartholomaeidesnél tévesen: Gálffy Borbála) házasságából született. Több más iskola (Mindszent, Nemetlipcse, Besztercebánya, Lőcse, Eperjes – erősen bizonytalan adatok) után a Kishont megyei Rimaráhón tanult, ahol hat évet töltött el Johannes Braxatoris rektor diákjaként. Innen az 1682 augusztusában újrainduló Eperjesi Evangélikus Kollégiumba ment, ám szűk egy évvel később már lelkési állásba kapott meghívást. 1683. július 3. körül ordinálta Philipp Heutsch ötvárosi szuperintendens a Gömör megyei Kövi lelkészének. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Philipp Heutsch/nr. 6; SNA Zay, Schmal: Syllabus, 78–79; ŰA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 14.) Ahogy az levelünkéből kiderül, még 1686. augusztus 5-én is itt szolgált. Bár a kishonti evangélikus esperesség cikkeleit csak 1689. július 6-án írta alá (ŰA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 62), ez minden bizonnyal a testvérület működésének szünetével függ össze, és az 1686 nyarán kapott klenóci állásajánlatot nem sokkal később elfogadta. 1719-ben bekövetkezett haláláig klenóci lelkészként működött, 1709 és 1719 között az esperesi tiszter is ellátva. (RIECKY, 2015, 134.) Jonas Bartholomaeidesnek a breznói, nemesi származású Catharina Chmeltől, Michael Chmel breznóbányai szenátor leányától született fiát, Johannes Bartholomaeidest (*1690) Samuel Antoni gömöri szuperintendens 1717. november 15-én a Kishont megyei (Felső)pokorágy lelkészének ordinálta. (EOL OK, G I, 8–9, Samuel Antoni/nr. 12.) Innen 1719-ben átment Klenócra, és átvette elhunyt apja lelkési állását, amelyet egészen 1753-ig betöltött, 1736-tól az esperesi tisztség birtokában. Johannest pedig az ő fia, Daniel Bartholomaeides követte a tisztségben (1753–1770). (RIECKY, 2015, 134.) A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy Johannes egyik öccse, Samuel (1694–1760) bátyjával párhuzamosan működött klenóci rektorként. BARTHOLOMAEIDES, 1825, 34.

¹³³ A szó erősen javított. A Gömör megyei Kövi (ma: Kameňany, SK) község rendhagyó latin melléknévi alakja.

¹³⁴ A dátum Matthias Schulek írásával, a feladó és a címzett pedig Gaspar Schulek betűivel.

¹³⁵ Javítva: „Bubenka”-ból.

Plurimum reverende et clarissime domine fautor et amice!

Perbelle constat dignitati suae [!] reverendae neminem unquam in mundum introiisse, quem non tristissima fata manerent. Cum ergo filius meus perdilectus, Samuel, quem nos ultteriores annos victurum sperabamus, fatum hoc subierit, itaque corpus eius exangue nihil aliud, quam honestas exequias expetit. Quocirca dignitas sua reverenda obnixè rogatur, ad diem crastinum 29. videlicet augusti huc comparere dignetur. Quod genus officii rebus in laetioribus compensandum satagam. His perpaucis reverendam suam dignitatem bene valere cupiens, maneo:

Ráhó 28. augusti 1688.

Servus paratissimus
Johannes Banoczi¹³⁶

/Címzés:/ Admodum reverendo et clarissimo viro, domino Jonae Bartholomaeidae, ministro verbi divini ecclesiae Klenoczensis fidelissimo (titulus) domino meo compatri observando

Klenocz

/Gaspar Schulek regesztája az oldal tetején:/ Invitat pro exequiis filioli sui Samuelis

36.

1690. július 25. Rimabrezó

Páldiák János rimabrezói lelkész felkéri Jonas Bartholomaeides klenóci lelkészt és feleségét, hogy – miként korábban is elláttak családjában ilyen feladatot – legyenek most született leányának is keresztszülei, és meghívja őket a másnap, július 26-án reggel 9 órakor tartandó keresztelezésre. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 5a. Rimabrezó/

¹³⁶ Johannes Bánóczi/Braxatoris († 1692. Rimaráhó) a Zemplén megyei Bánóczon született. 1668-ban már az eperjesi főiskola (akadémiai gimnázium) felső, filozófiai osztályába járt. (RMNY (IV.) 3410/nr. 7.) 1669-ban ugyanitt egy filozófiai disputáció respondense volt. A munka ajánlásából kiderül, hogy tanulmányait Jánoky Gáspár támogatta. (RMNY (IV.) 3534.) Még ebben az évben, valószínűleg szintén patrónusa segítségével, peregrinációra indult: 1669. november 22-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 4650. A „Banovitium” helynevet tévesen a Trencsén megyei Bánnak értelmezve; RMK III. 3079, 3080, 3156.) Még 1671. november 11-én is a neves szászországi városban tartózkodott, ekkor védett meg egy történeti tárgyú disszertációt (RMK III. 2576), sőt egy 1672. évi tübingeni disputáció ajánlásában is teológushallgatóként szerepel. (RMK III. 6633.) Hazatérése után a Jánoky családnál dolgozott nevelőként, Eperjesen. A szakirodalom valószínűleg megbízható adatai szerint 1676 és 1683, illetve 1686 és 1692 között a rimaráhói evangélikus iskola rektoraként működött, az intézményt magas színvonalra emelve. Néhány évig temetési meghívónkban említett fia, Samuel is a rimaráhói iskolában dolgozott 1688-ban bekövetkezett haláláig. (REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 143, 492; Johannes Braxatoris működését megerősítő adat 1692-ből: ČAPLOVIČ, (I.) 1524; Jonas Bartholomaeides fentebb idézett ordinációs életrajza pedig azt igazolja, hogy Braxatoris 1676 és 1682 között is betöltötte a tisztséget.) Rimaráhói tevékenységének szünetében, 1683 és 1686 között rozsnyói rektorként működött. FABÓ, 1865, 16; SBS, I, 315; RMSZ, 116.

Jesum Christum, Filium Dei viventis in vitam, salutem [...] ¹³⁷ praesentem et futuram vestrae admodum reverendae dominationi, domine compater mu[ltum ...] animitus off[ic]iosissime ...]

Maximus thesaurus, quem Deus parentibus concredidit [...] ergo etiam omnium gravissimam rationem hoc nomine s[...] moribus et doctrina ab ipsis exigit. Hunc [...] vice et quidem generis foeminei d[...] a Deo [...] ¹³⁸ longos et magnos [...] coniu]gali suscepimus, aquam igitur iusti[tiae ...] dent censuimus, ut illud, quod a Deo nobis concre[ditum fuit], Deo per fontem sacrosanctae baptismatis conferamus et inseramus. Cum [autem] sine susceptoribus et compatribus fieri nequit, ideo admodum reverendam dominationem vestram tanquam iam antecederet compatrem meum una cum domina commatre obnixè rogatam habere volumus, ut pro die 26. currentis ad nos pro hora 9. matutina comparere filiulamque nostram ad fontem baptismatis deducere piis ac devotis praecibus Deo commendando susceptor eiusdem fieri non dedignaretur. Quod officium pium et sanctum Deoque gratum nos officiis nostris vel in similibus vel in aliis omnimode demereri intendemus. His reverendam dominationem vestram cum domesticis vestris ex nobis salutandis Divinae protectioni commendamus et quam prosperrime valere cupimus. Datum Ryma Brezo 25. iulii anno 1690.

Admodum reverendae dominationis vestrae ad servitia obligatissimus compater: J. Paldiak ¹³⁹ pastor ecclesiae Brezoviensis propria

¹³⁷ A levél elejének jobb oldaláról szakadás miatt mindenhol hiányzik két, helyenként egyenesen három szó.

¹³⁸ Szövegközi szakadás.

¹³⁹ Johannes Paldiak/Paldia 1648. június 24. körül született az Árva megyei Trsztenán, Georgius Paldia trsztenai lakos és Agneta Lieskowsky gyermekeként. Érdekes a családneve, amely legtöbbször „Paldia” alakban fordul elő, maga is így használja lelkészavatási önéletrajzában, azonban a fenti, 1690. évi levelét már a magyaros „Páldiak” vezetéknévvel írja alá. Nem tudjuk, hogy ennek köze van-e származásához. Tizennégy éves korában szülei Puchóra küldték tanulni, ahol másfél évig maradt, majd egy évet a roznyói, hat évet pedig a kassai iskolában töltött, Johannes Fabricius rektori működése alatt. Az állásából 1671-ben az ellenreformáció által kivetett rektort követve az erdélyi Nagyszebenbe ment, ahol egy éven át tanult, majd három éven át magánzemélyként Kassán tartózkodott. Valamikor az 1670-es évek közepeén Johannes Andreae hívására a Kishont megyei Rimabrezón lett rektor. Innen 1680 körül a tiszolci iskola élére ment át. Philipp Heutsch ötvárosi szuperintendens 1683. július 9-én rimabrezói lelkészé ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Philipp Heutsch/nr. 7.) 1684. április 12-én rimabrezói lelkészként vették fel a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagjai közé. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 61.) 1683 és 1704 között szolgált Rimabrezón mint Johannes Andreae közvetlen utódja. (RAPOŠ, 1938, 76; RIECKY, 2015, 138. – működésének kezdete pontosítva.) 1704-től 1706-ig Breznóbányán, 1706-tól pedig a Liptó megyei Nagybobróc mezővárosban működött lelkészként. 1707. január 20-án vették fel a liptói lelkészi testvérületbe. Nagybobrócról 1709-ben az ellenreformáció miatt kényszerült távozni. Élete utolsó éveiben a Turóc megyei Bodófalván élt, magánemberként. (ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 20; FABÓ, 1865, 60.) Ján Slávik szerint Nagypalugyán temették el. Valószínűleg a testvére volt az a szintén trsztenai születésű Paulus Paldia, aki 1669-ben a breznóbányai evangélikus gimnázium első (legfelső) osztályának diákjaként szerepel. RMNY (IV.) 3561, 3568, RMSZ, 596.

/Címzés:/ Viro admodum reverendo et clarissimo domino Jonae Bartholomaeidae ecclesiae Klenoczensis mystagogae meritissimo etc. domino fratri in Christo et compatri mihi aeterna mentis suspicione semper amando et reverenter habendo
 /Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 1690. 25. iulii dominus reverendus Johannes Paldiak ad dominum reverendum Jonam Bartholomaeides
 /Matthias Schulek regesztája az első oldal alján:/ Pro baptismo recenter natae filiolar invit.

37.

1690. október 8. Szkálnok

Johannes Dionysius /szkálnoki evangélikus lelkész/ meghívja rokonát, Jonas Bartholomaeides klenóci lelkészt és annak családját eddig nőtlenül élő ifjú fiának, az idősebb Andreas Dionysiusnak a hajadon Susannával, Peter Hottmar jolsvai polgár leányával 1690. október 22-én, saját szkálnoki házában tartandó lakodalmára. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 17. Szkálnok/

Prae-clarissime domine, in Christo Iesu frater et fautor, nec non respective affinis omni cultu pietatis et honoris venerande!

Salutem, pacem omnemque prosperitatem precatus, me meaque studia commendo

Quandoquidem divinis auspiciis amicorumque ab utrinque unanimi assensu filius meus, juvenis Andreas Dionysius senior,¹⁴⁰ vitae suae solitariae statum mutaturus pudicam atque honestam virginem, Susannam, circumspecti condam atque consultissimi viri, domini Petri Hottmar,¹⁴¹ civis Jolsvensis filiam non tam pridem in futurum matrimonium

¹⁴⁰ Andreas Dionysius/Dianiška a Gömör megyei Restár/Rostár községben született, valamikor 1667 és 1670 között, az ott 1667 tájától lelképásztorként szolgáló Johannes Dionysiusnak, a későbbi szkálnoki lelkésznek (1691–1705) és Dorothea Laurusnak házasságából. (Apja restári működésére: FABÓ, 1865, 42.) Tizenkét éves koráig apja tanította, amiből hét év apja kényszerű száműzetésének idejére esett. Később Rozsnyón, a Gömör megyei Jolsván, a Turóc megyei Mosócon, végül Rimaráhón tanult. 1690-től körülbelül 1692-ig a Gömör megyei Pádáron, 1692-től 1706-ig pedig a Nógrád megyei Ozdiban működött rektorként. 1706. május 12-én Štefan Pilárik bányakerületi szuperintendens a Nógrád megyei Felsősztrégova evangélikus lelkészének ordinálta. (EOL OK, G Ia, 15–16, Štefan Pilárik/ nr. 88.) A szakirodalom szerint 1716-ig itt szolgált. (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 173r.; OKOLICSÁNYI, 2009, 138; BIENIK, 2010, 21.) 1707 januárjában megpróbálta behajtani a szkálnoki evangélikus egyház-községben néhai apjával, Johannes Dionysius szkálnoki lelkésszel szembeni állítólagos tartozásukat. 1707. január, Rimaráho. A kishonti evangélikus esperesség lelkészei Georgius Paulini esperesnek. AECZT M. Schulek gyűjt., nr. 17. Szkálnok.

¹⁴¹ Petrus Hottmar/„Hottmár alias Molnár Péter” Jolsván élő molnár volt. 1679. március 12-én az Absolon Dávid hagyatékának összeírására kirendelt jolsvai bizottság tagjaként szerepel. Talán ő az a Peter Mlynár is, akinek 1693. szeptember 8-án már csak az árvái szerepelnek. (LEHOTSKÁ–ORLOVSKÝ, 1976, 322, 331, 380.) Bizonyosan rokona volt annak a „teplicei” („Tepliczki”) származási névvel említett jolsvai Johannes Hottmárnak („Hottmár János deáknak”), aki 1657-ben Wesselényi Ferenc nádor bizalmas embereként, 1664-ben pedig familiárisaként és a murányi uradalom inspectoraként szerepel (RMNY

vitaeque sociam sibi desponsasset, visum est solennitatis nuptialis terminum in diem 22. mensis modo labentis octobris, in dominicam videlicet 22. Trinitatis incidentem praefigere. Ut itaque eadem nuptiarum solennitas bonorum amicorum et consanguineorum frequentia celebrior reddi possit, reverendam atque doctissimam claritatem vestram praesentibus meis amicissime exorare volui, dignetur praenotato die hic in Szkalnok apud me iuxta cum charissimis suis domesticis mature comparere, exoptatissima sua praesentia eadem solennia cohonestare atque ornatiora efficere. Quam singularem reverendae atque doctissimae claritatis vestrae erga me meosque declaratam propensionem et benevolentiam omni servitiorum genere, quoad vixero, reciproce demereri non intermittam, optatum ab eadem praestolando responsum. De reliquo reverendam et doctissimam claritatem vestram pro votis animi superesse desidero felicem. Datum in Szkalnok, die 8. mensis octobris anno 1690.

Eiusdem reverendae et doctissimae claritatis frater in Christo et respective affinis sincerus: Joannes Dionysius¹⁴² manu propria

/Címzés:/ Viro prae-clarissimo, domino Jonae Bartholomaeidi, hodie ecclesiae Klenocensis pastori vigilantissimo etc. domino in Christo fratri, fautori et respective affini omni pietatis cultu venerando

/Gaspar Schulek fejléce az oldal tetején:/ Anno 1690. 8. octobris¹⁴³ dominus Joannes Dionysius ad dominum reverendum Jonam Bartholomaeides.

/Gaspar Schulek regesztája a lap hátoldalán:/ Pro nuptiis filii sui Andreae, qui sibi virginem Susannam Hottmar Alnoviensem desponsavit, amice invitat.

(IV.) 2736, 3156.), és aki 1679-ben már halott volt, leányával, Mariával egyetemben. (LEHOTSKÁ-ORLOVSKÝ, 1976, 297, 305–306, 417.) Johannes és Georgius Hottmar II. Ferdinándtól 1642. december 12-én nemességet nyert. A nemeslevelet 1643-ban hirdették ki Gömör vármegye rozsnyói közgyűlésén. (FORGON 1997, 304.) 1668-ban a Hottmar család a jolsvai armalista nemesek között szerepel. ILA, 1944–1976, II, 461.

¹⁴² Johannes Dionysius/Dianiška becslésünk szerint az 1630-as évek második felében született, Ján Slávik szerint a morvaországi Litomyšlből menekült Venceslaus Dionysius fia volt, aki 1625 és 1637 között biztosan a Zólyom megyei Pónik lelkészeként működött. (SLÁVIK, 1921, 674–676.) Johannes Dionysius Klanicza Márton szerint 1659-től legalább 1665-ig a Gömör megyei hegyi faluban, Sumjácon/Semóccén szolgált lelkészként. (Megerősítő adat 1665-ből: MIKULIK, 1917, 76.) Ezután még hosszú ideig Gömörben maradt: ahogyan az fiának, Andreas Dionysiusnak ordinációs önéletrajzából is kiderül, 1667-től néhány évig szintén Restáron volt lelkész, 1670-től 1682-ig pedig Sűvétén működött. (FABÓ, 1865, 42, 44.) 1685-ben Jolsva mezővárosban (Gömör m.) szolgált segédlelkészként, 1688 júliusától ugyanott (az elvett templomot pótló fatemplomban) rendes lelkészként. (LEHOTSKÁ-ORLOVSKÝ, 1976, 346, 359–360.) 1691. június 19-én szkalnoki lelkészként írta alá a kishonti esperesség cikkelyeit. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 63.) 1691 és 1705 között állt az (alsó)szkalnoki egyházközség élén. (RIECKY, 2015, 423.) Valószínűleg közeli rokona volt az a breznóbányai Andreas Dionysius, aki 1666-ban a lőcsei evangélikus gimnázium diákjai között szerepel. RMNY (IV.) 3666/nr. 21.

¹⁴³ A dátum még Matthias Schulek írásával.

1699. április 22. Pila/Rimafürész

Samuel Marček/Marcelli meghívja /Jonas Bartholomaeides klenóci/ lelkész¹⁴⁴ és feleségét Nicolaus Nohaides pilai/rimafürészi evangélikus lelkész leányával, Maria Nohaidesszel 1699. május 10-én Pilán tartandó menyegzőjére, amely később Köviben folytatódik. A meghívás az eseménynek mind a nyilvános, mind a szűk körű részére vonatkozik, Marček a címzettet az esküvői prédikáció megtartására is felkéri, és még aznap választ vár. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 5. Pila/

Vir admodum reverende, clarissime, doctissime, domine pater et respective frater filiali observantia colende

Christi Iesu solemnem resurrectionem in animae corporisque benedictionem amice precatus, mea debita commendo officia.

Licet innumeros alat tellus, qui mordacibus suis dentibus scutum matrimonii ceu rem detestandam et abominandam arrodant linisque suis effraenatis proscindant, ex quorum farragine ipse Menander inter doctos merito locandus ait: „Foemina nihil peius, atque etiam bona.”¹⁴⁵ Verumtamen horum audacibus et plusquam sesquipedalibus verbis huius universi Faber videtur contraire, hac ore prolata sententia: „Non est bonum hominem esse solum.” Immo et electum vas Dei huic sententiae pollicem dando in haec verba prorumpit: „Honorabile est coniugium inter omnes.” Quibus de meliore [!] luto finxit praecordia Numen, /ii/ priorem cane peius et sanguinem fugientes, posteriorem ut saniozem et perutilem omnibus, utpote ex mandato et consilio divino emanantem, amplectuntur. Horum et ego castra sequutus, Deo sic suadente, amicis annuentibus posthabita coelibit vita desponsavi mihi in futuram vitae fortunarumque sociam virginem a moribus commendatissimam, Mariam Nohaidae, viri admodum reverendi clarissimi, doctissimi domini Nicolai Nohaidae¹⁴⁶ pro rostris apud Pilenses stantem

¹⁴⁴ A címzettet Martin Lauček 18. század végi regesztája is egyértelművé teszi: SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum, vol. III., 167. (Bartholomaeides, 463.)

¹⁴⁵ Menandrosz (Kr. e. 342–291) görög komédiaköltő latinra fordított mondásának/maximájának (Monostichoi 413.) „Nil muliere peius est, pulchra quoque” pontatlan idézése.

¹⁴⁶ Nicolaus Nohaides/Noe (1636–1705. március 20. Pila) a Turóc megyei, Mosóchoz közeli Raksán született Andreas Nohaides molnár és Dorothea More fiaként. Tanulmányait hat- vagy hétéves korában kezdte meg. Kezdetben a Turóc megyei Ábrahámfalván, Ivánkafalván, Mosócon és Várnán tanult, később Sáros megyében Berzevicén, majd egy éven át Eperjesen, hat éven át Besztercebányán, ismeretlen ideig Selmecbányán, végül a magyar nyelv elsajátítása érdekében rövid ideig Rozsnyón. Az 1660-as évek elején több mint egy éven át a Nógrád megyei Fülek végváros iskolájának élén állt, majd Martin Wagner ötvárosi szuperintendens 1663. február 10. és márcus 2. közötti időpontban a Gömör megyei Murányhosszúrét lelkészének ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Martin Wagner/nr. 183; SNA Zay, Schmal: Syllabus, 152; KLEIN, 1873, 291–292.) 1669-ig maradt itt, majd 1670-től, a szintén Gömör megyei Bisztrán volt lelkész. A protestánsok helyzetének kedvezőbbre fordulásával, 1683 és 1705 között pilai/rimafürészi lelkészként működött. (RIECKY, 2015, 138.) A kishonti evangélikus lelkészi testvérületnek 1683. június 15-én lett a tagja. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 61.) Halálakor a conseniori tiszteletet betöltötte. Első házasságát meg Füleken kötötte meg Veres

filiam. Quod negotium ut felicem ingressum et progressum habet [!], sic etiam ut fortunatum finem sortiatur, desiderat. Dies ergo huic negotio sacro pertractando utraque parte amicitiae consentienti pro affutura die Domini Iubilate, quae incidet in diem 10. mensis maii affuturi, est praefixus. Quia vero hoc ipsum negotium absque viris clarissimis et cordatis ad finem optatum perducere nequaquam poterit, suam claritatem venerandam ceu patrem et fratrem ad aras usque colendum amice hisce mediantibus rogandam et orandam volui, ut pro praefixa die hic in Pyla una cum dulcissima vitae /socia/ comparere, dominam affinem, me, cum omni choro amicorum expectet, et ut incepit partes meas laudabiliter promovere, sic iterum provinciam oratoris in humeros suscipiendo promoveat, hic ceremoniis cum sacris et publicis, tum etiam privatis intersit, ubi vero tempus et ratio expostulaverit, ut Kövinum una cum domina affine videat, actumque hunc nuptialem una nobiscum continuet, etiam atque etiam percupio. Quod si id genus benevolentiae (ut nullus dubito) sum assequuturus, magnum gratiae thesaurum me habere apud suam claritatem multum venerandam palam profitebor. Iam vero sub umbonem divinae proneae suam claritatem multum venerando una cum dilectissimis domesticis maioribus et minoribus commendatam volo,¹⁴⁷ meaque debita officia pietatis et servitiorum in aeternum subscribo. Responsum amicum adhuc hodie expectans, maneo:

Suae multum reverendae claritatis nominis cultor studiosissimus Samuel Marcček¹⁴⁸
manu propria

Dabam volante crena in Pyla, die 22. aprilis 1699.

/A címzésoldal hiányzik/

/Matthias Schulek fejlece az első oldal tetején:/ Anno 1699. 22. aprilis Samuel Marcsek ad
/Matthias Schulek regesztája a második oldal alján:/ Invitat pro copulatore et
nuptialista matrimonio Mariae Nohaidae filiae verbi divini ministri ecclesiae Pilensis
iungendus.

Zsuzsanna özvegyasszonnyal, de a frigy az asszony halála miatt nem tartott sokáig, és rövid gyász után feleségül vett egy rozsnói, nemesi származású hajadont, Újházy Juditot. Három fiú és két lány született a házasságból, de a felnőttkort csak a Bisztrán, 1670 után megszületett Johannes Nohaides és a két lány élte meg. (FABÓ, 1865, 28, 32; Az Újházy család: FORGON, 1997, 669–670.) Ahogy az meghívónkból kiderül, leánya, Maria Nohaides 1699-ben Samuel Marcelli kövi rektor felesége lett. Fiát, Johannes Nohaidest pedig Jakob Zabler ötvárosi szuperintendens a Szepes megyei Svábóc lelkészévé ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Jakob Zabler/nr. 141.) A fenti életrajz elsődleges forrása: „Parentatio plurimum reverendi et clarissimi domini Nicolai Noaidae ecclesiae Pilensis ministri fidelissimi et venerabilis contubernii consenioris.” AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 5. Pila.

¹⁴⁷ A szó a sor fölé utólag beszúrva.

¹⁴⁸ Samuel Marcelli/Marczek/Marček a közleményünkben szintén szereplő Georgius Marcelli és Susanna Simkowitz házasságából született Turócszentmárián, becslésünk szerint valamikor az 1660-as évek második felében. Johannes Braxatoris rektori működése alatt (1676–1682) Rimaráhón, majd Jolsván, Besztercebányán és Selmecbányán tanult. 1696 és 1704 között, tehát Maria Nohaidessel való 1699. évi házasságkötése idején is, a Gömör megyei Köviben működött rektorként. Andreas Bodovinus 1704-ben a Gömör megyei Süvete evangélikus lelkészének ordinálta. (EOL OK, G I, 1, Bodó András/nr. 1; SNA Zay, Schmal: Syllabus, 137–138; FABÓ, 1865, 44.)

1699. július 19. /Rimabánya/

Ifjabb Johannes Glosius rimabányai lelkész meghívja keresztkomáit, Andreas Grelnertius kiétei, Páldiák János rimabrezói és Jonas Bartholomaeides klenóci lelkészeket atyjának, idősebb Johannes Glosiusnak 1699. július 22-én Rimabányán tartandó temetésére. SNK LA C 1069. Martin Lauček, Epistolarum vol. III., 167. (Bartholomaeides, 467.)

Martin Lauček regesztája: „Litterae reverendi Iohannis Glosii iunioris,¹⁴⁹ pastoris Rima-Banensis anno 1699. die 19. iulii ad reverendum dominum Andream Grenertzium¹⁵⁰ pastorem Kiettensem, Iohannem Paldiak pastorem Brezoviensem, et

¹⁴⁹ Ifjabb Johannes Glosius (1670 körül, Pongyelok – 1729. december 24. Losonctamási) idősebb Johannes Glosius pongyeloki lelkész (1653–1674) és Susanna Bubenka fia. Könnyen lehetséges, hogy az ő születéséhez kapcsolódik 9. számú forrásunk, egy keresztelői meghívó. Előbb Rimaráhón tanult, Johannes Braxatoris diákként, majd Eperjesen, ahonnan – feltehetően 1687 elején, az iskola ismételt elvétele miatt – más, volt eperjesi diákokkal együtt előbb Löcsére, végül Késmárkra ment. 1691. november 14-én beiratkozott a thorni akadémiai gimnázium legfelső osztályába. (SZÖGI, 2003, nr. 913.) Itt Gömör megyei születésűnek nevezi magát, ami aligha fedi valódi születési helyét. 1691-ben, illetve 1693-ban már thorni diákként írt üdvözlőverset Johannes Sartorius és Martinus Calixti disputációihoz. 1693-ban maga is egy thorni disputáció respondense volt, és ugyanebben az évben verses alkalmi nyomtatványok egész sorát szentelte a thorni akadémiai gimnázium, illetve a nyugat-poroszországi város vezetőinek. (RMK III. 3703, 3813–3820.) Tervei ellenére végül nem jutott el egyetemre. 1694. augusztus 1-jén Jakob Zabler ötvárosi szuperintendens a Gömör megyei, Nyustyához közeli Baradna evangélikus lelkészének ordinálta (valószínűleg édesapja utódaként). (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Jakob Zabler/nr. 38; FABÓ, 1865, 29.) Ám nem maradt itt sokáig, mert 1696 és 1703 között rimabányai lelkészként működött. (RIECKY, 2015, 137.) A kishonti evangélikus lelkészi testvérület cikkelyeit két teljes esztendei rimabányai működés után, 1698. július 16-án írta alá. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 63.) Fiainak, az 1703-ban Rimabányán született, 1726. november 11-én a Pest megyei Törtgyörkre/Galgagyörkre ordinált Daniel Glosiusnak, illetve az 1709-ben a Zólyom megyei Radványban született, 1730. március 11-én a Pest megyei Csóvárra ordinált (III.) Johannes Glosiusnak önéletrajzaiból kiderül, hogy anyjukat, Johannes Glosius feleségét Maria Sinapiusnak hívták. (EOL OK, G I, 20, 24, Samuel Antoni/nr. 49, nr. 61.) Az apa Johannes Glosius 1704 és 1709 novembere között a Zólyom megyei Radványban (FABÓ, 1863, 100; FABÓ, 1865, 295), illetve 1710 és 1711 között a Nógrád megyei Kálnón (SNA Zay, Maior: Synopsis, fol. 167r. téves 1700–1712. évkörrel; OKOLICSÁNYI, 2009, 146. 1711–1712. évkörrel), majd 1711-től 1719-ig ismét Kishontban, Tiszolcon szolgált lelkipásztorként. Pályája végén, 1719-től 1723 végéig a Pest megyei Aszódon, majd 1729 karácsonyán bekövetkezett haláláig a Nógrád megyei Losonctamásiban működött lelkészként. Egy-egy közismert szlovák nyelvű énekeskönyv, illetve imádságoskönyv szerzője/összeállítója. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 65; HOLKO, 1818, 36–40; SLÁVIK, 1921, 707–708; ZOVÁNYI, 1977, 217; SBS, II, 194; RIECKY, 2015, 139.

¹⁵⁰ Andreas Grelnertius a Liptó megyei Németlipcsén született az ottani rektor (1638–1647), majd segédlelkész (1647–1648), Andreas Grelnertius és Rebeka Chalupka házasságából. Apai ágon Tobias (az unoka emlékezete szerint Andreas!) Grelnertius turócszentmihályi lelkésznek, anyai ágon pedig a németlipcsei Johannes Chalupkának, a Liptó megyei Dovalló lelkészének (1622–1645) volt az unokája. (EOL OK, G III, 24, Joachim Kalinka/nr. 22; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 498; ELEM II/2., 106.) Talán idősebb rokona volt Paulus Grelnertius († 1653. október 27. Úrvölgy), Timotheus Grelnertius wittenbergi diák (SZÖGI, 2011, nr. 4446; RMSZ 301) édesapja, aki 1631 és 1653 között a Zólyom

Ionam Bartholomaeidem pastorem Klenotzensem compadres aestimantissimos datae, quibus eos invitabat ad exequias patris sui, reverendi Iohannis Glosii senioris feriis Mariae Magdalенаe in eadem Rima-Banya deducendas et eundas.”

40.

1705. június 8. /Ivánkafalva/

Andreas Blasii /ivánkafalvi evangélikus lelkész/ a Klenócon tartózkodó Samuel Michaelidesnek. /Jonas/ Bartholomaeides leveléből úgy értesült, hogy Michaelides még súlyos betegséggel küzd. Szeretné leveleivel gyakrabban is vigasztalni, és még inkább személyesen beszélni vele, de saját erőtlensége miatt ez nem lehetséges. Csodálkozik azon, hogy fiát visszahozta az ő fiától, Andreas Blasiitól, hiszen Andreast utasította is, hogy különös gondja legyen rá. Még nála vannak Michaelides kidolgozott prédikációi, amelyeket azonban terjedelmük miatt nem használ, mivel szemei már gyengülnek.

/Matthaeus/ Polereczki Frivaldról Kaszára ment lelkésznek. Ott majd, ha akarja, és ha Michaelides ezt engedélyezi számára, használhatja a fenti kész prédikációkat. Ő maga, elesett állapotában Ivánkafalván szolgál és Hájban, már amikor lehetséges. Felesége súlyos betegségből lábadozik. Szeretne értesülni Michaelides sorsáról. Feltételezi, hogy komoly nehézségei vannak, de emlékezteti, hogy az örök üdvösséggel összemérve mindezek eltörpülnek. Amit Michaelides Andreasra bízott, azt ő biztosan megőrzi fia számára. Utóirat: egyik fia, Johannes, Wittenbergben tanul, egy másik, Daniel Breznóbányán. Felesége is üdvözli Michaelidest és annak családját. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 17. Szkálnok/

megyei Úrvölgy lelkészeként szolgált. (BURIUS, 1864, 180; KRÍŽKO, 1901, 200; SLÁVIK, 1921, 770.) Andreas Grelnertius Liptószenterzsébeten, egy meg nem nevezett iskolában Matthaeus Palumbini diákjaként, illetve az Eperjesi Evangélikus Kollégiumban tanult, egészen az intézmény 1672. évi bezárásáig. Egy darabig a Gömör megyei Dobsinán húzta meg magát, ahol feleségül vette Johannes Monkovicenus – talán az egykori vágújhelyi segédlelkész (1636–1638) (EOL, OK, G III, 36, Joachim Kalinka/nr. 109; AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatorum, Martin Wagner/nr. 179; ELEM II/2., 201. – leányát, Annát. Ezután nagy szegénységben, egyházi állás nélkül a Trencsén megyei Rajecen élt, majd innen visszatért Dobsinára, ahol meghívást kapott a Gömör megyei Ratkó rektori állásába. Miután ezt a tisztséget egy és egynegyed évig (kb. 1683 elejétől) ellátta, Philipp Heutsch ötvárosi szuperintendens 1684. március 5-én a Gömör megyei Kiéte lelkészének ordinálta. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatorum, Philipp Heutsch/nr. 27; FABÓ, 1865, 33.) 1705-ig kiétei lelkész maradt. Feleségét Anna Monkoviczenusnak hívták. „Ministri, rectores et praeceptores in matricula ecclesiae Kiettensis occurrentes, cum domesticis, tum extraneis.” AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 66. Correspondentia varia.

Jesum protectorem medicum et consolatorem loco salutis!

Reverende domine frater, ex litteris reverendi et clarissimi domini Bartholomeides ad me datis intellexi reverendam dominationem vestram adhuc cum morbis durissimis conflictari. Vere bonum reverenda dominatio vestra certat certamen, et certo sibi persuadeat cum Sancto Paulo coronam repositam in coelo, si fidem, bonam conscientiam et patientiam servaverit. Utinam et suos iam bene dispositos et sibi affectos haberet. Ego cuperem et creberrimis meis reverendam dominationem vestram consolari, imo magis praesenter loqui, sed illud occupationes creberrime, hoc mea debilitas vetant. Miror, quod filium suum a meo Andrea¹⁵¹ reducerit, cui ego mandaveram, ut singularis eiusdem haberetur cura. Scriptos concionum labores apud me habet, quibus ego non utor propter prolixitatem et verborum copiam, oculi enim iam caligant.

Dominus frater noster Polerecki¹⁵² in Cassam¹⁵³ pro pastore est introductus et ex Frivald eductus. Hic, si cupiverit, forte iisdem reverendae dominationis vestris laboribus uti posset, si permittet reverenda dominatio vestra. Ego in mea debilitate adhuc ad Ivančinensem ecclesiam deservio, et simul Hajensi, quando licet. Siquidem apud nos adhuc sunt scopae dissolutae. Uxor mea nunc a morbo gravi reducitur. De vestra conditione et statu cuperem scire. Coniicio esse vestrae dominationis sortem duram, sed modicum est, quod affligit, mox sequetur aeterna felicitas. Quo crux maior, de nobis

¹⁵¹ Valószínűleg arról az (ifjabb) Andreas Blasii-ról van szó, aki 1719-ben a Turóc megyei Necpál iskolájában működött rektorként. ŠKROVINA, 199, 206.

¹⁵² Matthaeus Polerecki 1645-ben született a Turóc megyei Ivánkafalván/Ivancsinán, Matthias Polerecki és az ismeretlen családnevű Barbara gyermekeként. Előbb Ivánkafalván, Bártfán, illetve a Trencsén megyei Illaván tanult. Egy zsolnai nyomtatvány tanúsága szerint 1668. július 4-én egy illavai teológiai disputáció respondense volt. (RMNY (IV.) 3496; RMSZ, 638.) Tanulmányait Zsolnán folytatta, amelyeknek végeztével Zsolnán lett beosztott tanár (collega). 1673-ban a többi zsolnai egyházi alkalmazottal együtt menekülni kényszerült. Később ismeretlen időpontban rektori állást kapott a Trencsén megyei Szulyón, de innen is távoznia kellett, amelyet tíz év „száműzetés” követett. Körülbelül 1693/1694 és 1704 tavasza között a Nyitra megyei Miaván működött rektorként, egy bécsi követi utat is vállalva a Miava környéki evangélikus egyházközségek érdekében. 1704-ben mintegy negyedévig a zsolnai iskola élén állt, majd 1704. október 3-án Štefan Pilárik bányakerületi szuperintendens a Trencsén megyei Frivaldra ordinálta evangélikus lelkésznek. (EOL OK, G Ia, 4 (= G I, 34) Štefan Pilárik/nr. 20.) Levelünk, és a rá következő levél tanúsága szerint innnen néhány hónap után, legkésőbb 1705 elején távozott a szintén Trencsén megyei Kossa/Kasza és Kocskóc lelkészi állásába. 1706-tól pedig, Andreas Blasii utódaiként, szülőfalujának, Ivánkafalvának lelkésze lett, és itt szolgált 1709-ig, amikor az ellenreformáció állásából kivetette. 1709-től 1714-ig az Ivánkafalva melletti Dvorecen tartott istentiszteleteket, 1714-ben térhetett vissza Ivánkafalvára. Működésének záródátuma még nem tisztázott. SNA Zay, Schmal: Syllabus, 162–163. (Matthaeus Polerecki és a mosóczi születésű Matthias Polerecki adatainak a szakirodalomban általános vegyítésével. Utóbbira: REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 528.); FABÓ, 1865, 265; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 59. (pontatlan adatok); ŠKROVINA, 1929, 345–346.

¹⁵³ Kasza/Kossa (ma: Košeca, SK) Trencsén megye.

propior. Solum bene suos disponat, illud depositum apud Andream meum est certum, filio vestro servandum. Plura occupatio vetat. Deus misereatur vestri! Amen. V. V. V. Raptim anno 1705. die 8. ianuarii, frater semper sincerus: Andreas Blasii¹⁵⁴ manu propria.

¹⁵⁴ Idősebb Andreas Blasii/Blasius († 1715. május 24. Ivánkafalva) a Turóc megyei Borcfaľván/Borcováń született (és nem Zólyomban, ahogy az néhol szerepel), a szakirodalom szerint 1640 körül. Nem össze-
tevesztendő a másik, drieromai (Trencsén m.) születésű, jó tizenöt évvel idősebb Andreas Blasiuszal, aki
1642-ben már a trencsényi evangélikus gimnázium egyik felsőbb osztályának diákja volt (RMNY (III.)
1964), és akit Joachim Kalinka bicsei szuperintendens 1653. december 9-én kotessói (Trencsén m.)
lelkésznek ordinált. (EOL OK, G III, 29, Joachim Kalinka/nr. 55.; ELEM II/2, 22.) Ő a gyászévtized
kezdetén Szulyón (Trencsén m.) szolgált, később Sziléziában élt, végül pedig Lesznóban hunyt el.
Kettejük életrajzi adatai a régebbi munkák egy részében keverednek. A levelünkben szereplő Andreas
Blasii viszont a szakirodalom szerint 1659 és 1666 között kántorként működött Besztercebányán.
(Megerősítő adat besztercebányai tartózkodására 1665-ből: RMNY (IV.) 3215/nr. 3.) Egy 1668. évi
disputációban turócszentmihályi rektorként szerepel – Otto Škrovina azt írja, hogy 1668. január 26-án
ennek az állásnak a birtokosaként írta alá a turóci lelkési testvérület cikkelyeit, Ján Slávik szerint már
1666-ban Turócszentmihályra került. (RMNY (IV.) 3497, ŠKROVINA, 1929, 253.) Még Johannes
Burius is ezzel a tisztséggel említette, annak kapcsán, hogy 1673. október 30-án, úton Szilézia felé, a
stubyai fürdőben találkozott vele. (BURIUS, 1864, 57.) A protestáns prédikátorok elleni 1674. évi per
során reverzalist írt alá, és a lipótvári templomban pro forma katolizált. (Uo., 103; RÁCZ, 1899–1909,
II, 21.) Később állítólag magántanárként működött. 1685. augusztus 8-án ivánkafalvi lelkészként lett a
turóci evangélikus lelkési testvérület tagja, ám már 1683 végétől Ivánkafalván dolgozott. (Ordinációja
nem maradt fenn.) Levelünk tanúsága szerint 1704-től a közeli háji egyházközségbe is beszolgált. Tehát
nem ment oda át rögtön, mint ahogy az néhol szerepel. Valószínűleg csak 1706-tól lett háji lelkész,
amikor ivánkafalvi állását Matthaues Polereczki vette át. 1705-től a turóci evangélikus esperességnek
dékánja, 1706. július 16-tól pedig ismeretlen ideig seniora volt. 1709-ben az ellenreformáció kivetette
háji állásából és ezután 1715-ig Plathy Sándor udvari lelkészeként működött. (SNA Zay, Schmal:
Syllabus, 81; FABÓ, 1865, 264; SLÁVIK, 1921, 292; ŠKROVINA, 1929, 113, 267, 345; SBS, I, 263;
RMSZ, 100.) Andreas Blasii még turócszentmihályi rektori működése alatt Andreas Mathesiusnak, a
Zólyom megyei Dubova, utóbb az Árva megye Velicsna (1655–1661) néhai lelkészének és Barbara
Sinapiusnak leányát, Susanna Mathesiust vette feleségül, akitől nyolc gyermeke született, köztük a leve-
lünkben szereplő három fia, Andreas, Johannes és Daniel is. (SNA Zay, Schmal: Syllabus, 21.) 1709.
november 5-én meghalt első felesége. Másodjára Johannes Burius († 1689) korponai lelkész özvegyét,
Julianna Roteridest vette feleségül. SNA Zay, Schmal: Syllabus, 21; SLÁVIK, 1921, 292.

Post scriptum: Johannes meus est Vittebergae,¹⁵⁵ Daniel¹⁵⁶ Briznae in studiis. Mea salutem reverendam dominationem vestram, cum qua solum vivo. Vernaculos salutem omnes.
/Címzés:/ Viro reverendo et dignissimo domino, Samueli Michalidae¹⁵⁷ in Klenocz vere cruciano, domino fratri mihi peramando et honorando
/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 1705. 8. iunii, reverendus Andreas Blásy ad reverendum Samuelem Michalidem

¹⁵⁵ Johannes Blasii/Blasius 1684. július 21-én született a Turóc megyei Ivánkafalván, Andreas Blasii és Susanna Mathesius házasságából. 1693-tól 1698-ig Körmöcbányán, 1698 és 1700 között Besztercebányán, végül 1700 és 1702 között Selmecbányán tanult. 1702-től a boroszlói Magdalenaum akadémiai gimnázium diákja lett. 1705. április 29-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre (TAR, 2004, nr. 3251; RMK III. 4528), ahol 1706 februárjáig maradt. (Propemptikon: RMK III. 4566.) Štefan Pilárik bányakerületi szuperintendens 1706 júniusában zólyomlipcsei evangélikus lelkésznek ordinálta. (Ezt megerősíti 1707 júniusából származó levele is: 43. számú forrás.) Innen 1708-ban apja kérésére a stubnyai (Turóc m.) egyházközség élére távozott, majd mikor Stubnyáról 1709-ben az ellenreformáció kiszorította, Újfalusi Pál udvarában lett prédikátor a Nyitra megyei Divékújfalun. (A szakirodalom gyakran apja életrajzába csempészi ezt a momentumot: pl. SLÁVIK, 1921, 292.) 1712-től 1719-ig trencsényi lelkészként működött. Erről az állásáról egy agyvérzés miatt lemondott, és miután valamelyest felépült, a Gosztonyik hívására elvállalta, hogy a családnak a Nyitra megyei Krencs/Kerencs faluban álló kápolnában lesz lelkész. Ladislav Paulíny szerint kiújuló betegsége miatt csak 1720-ig tudta viselni hivatalát, Ján Slávik viszont azt írja, hogy 1732-ben a Carolina resolutio nyomán kellett feladnia azt. Akármelyik verzió is az igaz, ezután még egészen 1755-ig a faluban maradt. Életét azonos nevű fiának, a későbbi nagypalugyai lelkésznek házában fejezte be, a szlovák szakirodalom szerint 1763. május 4-én, ami számunkra gyanúsán késeinek tűnik. Az 1710-es évektől az 1740-es évekig egy egész sor könyvvel gyarapította az evangélikus irodalmat: katekizmussal, énekeskönyvvel, imádságoskönyvvel, és Martin Moller postilláinak fordításával. 1707 júniusában Jonas Bartholomaeides klenóci lelkész leányát kérte feleségül (43. számú forrás), ám a körülmények azt mutatják, hogy nem járt sikerrel. A szakirodalom azt az Éva Buriust említi feleségként, aki valószínűleg a mostohatestvére volt, és házasságukból már 1708. augusztus 8-án Zólyomlipcsén megszületett fiuk, Johannes. EOL OK, G Ia, 18 (= G I, 42.), Štefan Pilárik/nr. 109; SNA Zay, Schmal: Syllabus, 21–23; FABÓ, 1865, 269–270; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 194; FABÓ, 1865, 109; SLÁVIK, 1921, 580–581; ŠKROVINA, 1929, 270; ZOVÁNYI, 1977, 82; SBS, I, 263.

¹⁵⁶ Daniel Blasii talán azonos azzal a Daniel Blasiuszal, aki 1705 és 1720 között a Nyitra megyei Assakürt evangélikus lelkésze volt, 1706. november 16. és 1711 között az újonnan megszervezett galgóczi-nagypalocsányi-bajmóci esperesség seniori tisztét is betöltve (FABÓ, 1865, 149; PAULÍNY, 1891–1894, IV, 129, 155), de valószínűbb, hogy ez a Nyitra megyei adat arra a szülői (Trencsén m.) születésű másik Daniel Blasiusra vonatkozik, akit Jakob Zabler ötvárosi szuperintendens 1695. november 26-án a Bucsányi család kósúti (Turóc m.?) kápolnájaiban ordinált lelkésznek. AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Jakob Zabler/nr. 51.

¹⁵⁷ Samuel Michaelides (1674. február 18. Liegnitz mellett, Szilézia – 1740. november 22. Besztercebánya) a hajnikai születésű Johannes Michaelides (1629–1705), kiszucaújhelyi kántor, csejtektől rektor, berezói (1658–1670), szakolcai (1670–1671), liegnitzi (Szilézia), majd nagypalugyai (1683–1690) és ismét berezói (1690–1705) lelkész és a liegnitzi Elisabetha Sobieslavska fia. Zsolnán, Szülőváralján, Besztercebányán, Liptószentivánon, Késmárkon, Nagypalugyán, Mosócon és Körmöcbányán tanult, majd 1690 és 1694 között a felső-lausitzi Zittauban. 1694. július 2-án beiratkozott a wittenbergi egyetemre. (SZÖGI, 2011, nr. 5043.) Aligha lehet igaz a szlovák szakirodalomnak az az állítása, hogy 1695 tavaszától a Nyitra megyei Berezőn működött volna segédlelkészként, mert 1696. január 4-én és április 22-én egy-egy wittenbergi filozófiai disputáció respondense volt. (RMK III. 4019, 4022.) 1696-tól a szintén Nyitra megyei Botfalván lett lelkész. Andreas Schmal szerint 1698-ban vette el feleségül Georgius Góbi/Gobius modori lelkész (1682–1707) leányát, Catharinát († 1730. április 1. Besztercebánya).

1705. október 6. Ivánkafalva

Andreas Blasii ivánkafalvi evangélikus lelkész a Klenócon tartózkodó Samuel Michaelidesnek. Mivel lehetősége támadt, hogy bokros egyházi teendői között írhasson neki, élt az alkalommal. A nyustyai rektortól /Daniel Palackytól/ valamelyest már értesült Michaelides helyzetéről, ám szeretné őt a maga állapotáról tudósítani. Jelenleg az ivánkafalvi egyházközség lelkésze, de már egy éve a háji gyülekezetbe is beszolgál. Hamarosan csak egy szolgálati helye marad majd, mert nem bírja erővel az állandó utazást. Közös barátjuk /Matthaeus/ Polereczki mint újszülött lelkész Kocskócon szolgál, de átmeneti jelleggel Kaszán is, és éppen házasodni készül. Jól tudja, hogy Michaelidesnek mennyi szenvedést kellett átélnie, Jób példájával inti türelemre. Nem tudja, hogy fia miért hagyta ott az ő fiának, Andreas Blasiinak háztartását, ráadásul annak tudomása nélkül, talán azért, mert nem tanult semmi türelmet. Vissza kellene irányítani a fiút Andreashoz, aki elküldené valami mesterséget kitanulni, vagy az iskolába, úgyis kevés most a diákja. A fiú kifogásaival nem kellene törődni. A /nyustyai/ rektor, /Daniel/ Palacky – Michaelides erről szóló meghatalmazása nélkül – el akarta tőle kérni annak prédikációit. Bár ő maga terjedelmességük miatt nemigen veszi hasznukat, inkább magánál tartotta őket, és hamarosan visszaküldi őket Besztercebányára, ahol hozzá kerültek, hátha majd Michaelides utódai örömeiket lelik olvasásukban. Ami a többi könyvet illeti, ha esetleg még maradt belőlük valamennyi azután, hogy Martha szétszórta őket, írjon Andreasnak, hogy megbízható emberek előtt kétszíszen róluk jegyzéket, és tegye el őket egy biztonságos helyre, mivel Michaelides ládája

1701 tavaszától Trencsénben, végül 1706 júniusától a Trencsén megyei Kaszán szolgált lelkészként. Levelünk tanúsága szerint a háborús események miatt 1705-ben átmenetileg a kishonti Klenócon húzta meg magát. Kaszai működése alatt, 1706. június 6-án az alsó-trencsényi evangélikus esperesség seniorának is megválasztották. Valamikor a rózsahegyzi zsinatot (1707) követő években innen is távozni kényszerült, és néhány évi hányódás után 1710 tavaszától haláláig Besztercebányán működött szlovák prédikátorként, 1732. november 22-től a bányai evangélikus egyházkerület szuperintendensi tisztét is betöltve. (SNA Zay, Schmal: Syllabus, 147; FABÓ, 1861, 143–149; FABÓ, 1865, 282. hibás adatokkal; PAULÍNY, 1891–1894, III, 13–14, IV, 13–14; SLÁVIK, 1921, 261–263; ZOVÁNYI, 1977, 403, RMSZ, 539.) Életrajzi adataiból, különösen születési évéből következően nem lehet a szuperintendenssel azonosítani azt a Samuel Michaelidest, aki 1684. április 12-én (alsó)szkálnoki lelkészként írta alá a kishonti esperesség cikkelyeit, és 1684-től 1690-ig (alsó)szkálnoki lelkészként szolgált. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 62; RIECKY, 2015, 135.) Már a későbbi kaszai alkalmazás, és a levelekben hangsúlyosan szereplő írott prédikációk miatt csaknem teljesen biztosra vesszük, hogy levelünkben a szuperintendensről van szó, és nem az ismeretlen kishonti lelkészről. Még nagyobb bizonyosságot jelent az az 1712. december 10-én Besztercebányán kelt levél, amelyet egyértelműen a besztercebányai szlovák segédlelkész Michaelides írt Jonaes Bartholomaeidesnek, az 1683 és 1719 között működő klenóci lelkésznek. (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) A szövegben említett, ifj. Andreas Blasii háztartásában nevelkedő kisfiú (filiolus) egy első, gyermekként elhunyt fia lehetett Samuel Michaelidesnek, talán az Andreas Schmal által említett Samuel. (A felnőttkort csak az 1703-ban, Modorban született Johannes Fridericus Michaelides élte meg, aki a Pest megyei Aszód, majd a Hont megyei Marót lelkészeként működött.) A levelek tartalma alapján (jellemzően egy kisiskolás korú fiúról szólnak), elképzelhetőnek tartjuk, hogy Catharina Gobival valójában már 1696-ban megkötöttett a házasság.

benne a könyvekkel eddig mindig tárva-nyitva állt. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 17. Szkálnok/

Salutem a Iesu Christo, salutis fonte, pacem utramque, benedictionem, protectionem et a Spiritu Sancto consolationem reverendae dominationi vestrae precor.

Reverende domine frater, nactus occasionem perscribendi ad reverendam dominationem vestram inter complures occupationes ecclesiasticas intermittere nolui. Quamvis autem ex ore domini rectoris Hnusstensis de statu reverendae dominationis vestrae non [!] satis sim instructus, tamen, cum intelligam adhuc vivere dominum fratrem, etsi misere, his lineolis etiam de statu meo certior reddere volui. Deo cooperante vivo porro in ecclesia Ivančinensi et iam ab uno anno Hajensi quoque verbo Dei et sacramentis inservio. Modus hic hactenus difficilis me brevi iam ad unum certum locum adstringet, et molesta peregrinatione liberabit occasio alia. Noster dominus Polerecki novus reverendus servit ecclesiae Kočkoviensi et ad tempus Cassensi. Ad vota secunda matrimonii descendit. Domine frater honorande, etiam sine interprete reverendam dominationem vestram scio multis iam exagitatam probis, cruciatibus et doloribus, multum etiam profecisse in schola Christi, ut solatium eidem a Spiritu Sancto conceptum non desit, tamen ex amore fraterno reverendam dominationem vestram in sancta patientia et piaie mentis constantia tandem consolidare volui – passi graviora, dabit Deus his quoque finem. Vitae nostrae brevitatem et calamitatis brevitatem dictat, et ad aeternae felicitatis gaudia mentem elevat. Quis Jobo similis in sanctitate? Quis similis in proba et afflictione? Sed probatus et liberatus est. Nescio, an iam crux domestica sit mitigata, nescio, anne dolores corporis iam aliquantum quieverint? Quicquid sit adversi, virum Dei omnia infracto animo ferre decet! Quia non sunt pares afflictiones praesentis temporis ad futuram illam gloriam, quae revelabitur in nobis.

Iam ad alia. Filiolus reverendae dominationis vestrae cur deseruerit filium meum Andream, nescio. Intellexi, quod ipso inscio se subduxerit, forte quia nihil pati didicit. Remittendus esset ad illum, quem sive ad artificium, sive ad scholam promovere paratus esset, praesertim, quia nunc discipulo caret. Excusationes talium non facile admitti debent, quia plerumque sunt frivolae et calvae. Neque enim sciunt discernere, quid sunt. Non tibi per ventos assa columba venit.

Dominus rector Palacki¹⁵⁸ nullis instructus credentialibus scriptas conciones reverendae dominationis vestrae a me repetit. Quamvis ego illis raro admodum ob

¹⁵⁸ Daniel Palacky († 1715. augusztus) nyustyai rektorról van szó. A Trencsén megyei Vágbesztercén született Johannes Palacky és Anna Bartholomaeides házasságából, tehát Jonas Bartholomaeides klenóci lelkész az anyai nagybátyja volt. (BARTHOLOMAEIDES, 1825, 25.) 1701 elején még Selmecen tanult, nagybátyjától a csetneki organistai posztra kért ajánlást. (1701. február 20. Selmecbánya. Daniel Palacky Jonas Bartholomaeidesnek. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) Tanulmányai után végül a nyustyai iskolában kezdett tanítani, ahonnan 1703. július 4-én Rimarórára hívták rektornak. Itt két évet töltött, majd visszatért Nyustyára. (REZÍK–MATTHAEIDES, 1971, 143.) Még alig melegegett meg Nyustyán, 1705. december 17-én a klenóci rektori állásba hívták Martinus Felicides helyére, de a nyustyaiak felzúdulása miatt valószínűleg nem váltott munkahelyet. (AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7. Klenótz.) 1707 és 1714 között biztosan nyustyai rektorként szolgált. (1707. november 7. Klenóc.

verborum prolixitatem utor, tamen cum a reverenda dominatione vestra nil certi habeam,¹⁵⁹ potius retinebo, et brevi Novisolium, unde accepi, remittam, forte olim vestri posterius hac memoria gaudere gestient. Quod attinet et caeteros libros, si qui adhuc sunt residui et non opera Marthae dissipati, scribet meo Andreae, ut coram hominibus certis consignaret, et per ipsum in locum bonum deponantur, quia cista vestrae reverendae dominationis cum libris semper patebat. Plura nequeo ob labores alios. Iam denique reverenda dominatio vestra valeat in Christo Iesu, et in miseratione eius gaudeat. Raptim in Ivančina, anno 1705 die 6. octobris.

Reverendae dominationis vestrae frater sincerus ad cineres: Andreas Blasii, ecclesiae Ivančinensis pastor manu propria

Post scriptum: Consors mea reverendam dominationem vestram cum omnibus vestris salutatur

/Címzés:/ Viro reverendo et dignissimo domino, Samueli Michalidae in Klenoc in schola crucis Christi decertanti, domino fratri charissimo

/Matthias Schulek fejléce a lap oldalán:/ Anno 1705. 6. octobris

„Daniel Palaczky pro tempore rector seminarii Nustensis ordinarius kötelezvénye.” 1709. január 25. Nyustya. Daniel Palacký nyustyai rektor Jonas Bartholomaeides klenóci lelkésznek. 1714. augusztus 14. Kövi („Lythapolis”). Paulus Jacobi Daniel Palacký nyustyai rektornak. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 56. Nyustya.) Alighanem a fia volt az a nyustyai születésű Johannes Palacky, aki tíz éven át dolgozott a Liptó megyei Bocabánya evangélikus rektoraként, míg 1749 táján bele nem halt az alkoholizmusba. (ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 133.) Valószínűleg Daniel Palacky apjával azonos az a Johannes Palacky, aki 1671. január 29-én mosóci rektorként írta alá a turóci lelkészi testvérület cikkelyeit. REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 201; ŠKROVINA, 1929, 255.

¹⁵⁹ Utána áthúzza: „et”.

1705. december 5. Rimaráhó

*Elias Bubenka*¹⁶⁰ /rimaráhói evangélikus lelkész/ Georgius Paulininak, a kishonti evangélikus esperesség seniorának és az egész esperességnek. Ahogy azt sokszor láthatták életük folyásán, Isten irányítja az ember útait. November 22-én hajnalban betegen feküdt az ágyában, amikor váratlanul megjelent nála az úrvölgyi /Zólyom m./ egyházközség négytagú küldöttsége, és lelkészi állást ajánlott neki. Kitartó győzködésük nyomán végül két hét gondolkodási időt kért, részben betegeskedése miatt, részben pedig, hogy megtudakozhassa Isten akaratát. A két hét még le sem telt, amikor levele érkezett Úrvölgyről, amelyben arra kérték, hogy adjon azonnal végleges választ. Végül Isten akarata előtt meghajolva úgy döntött, hogy elfogadja az állást. A következő napon már el is búcsúzik a rimaráhói gyülekezetétől. Köszönetet mond a lelkészi testvérület tagjainak a sok jótéteményért, azért, hogy tizenöt évvel ezelőtt befogadták körükbe, és hogy később szóvivővé (orator), majd conseniorrá választották. Külön köszönettel tartozik Paulini esperesnek, akinek örökké hálás lesz. Kéri, hogy állítson ki számára lelkészi működéséről egy pecsétes bizonyáglevelet, továbbá azt,

¹⁶⁰ Idősebb Elias Bubenka, a 17–18. század folyamán főként Kishont és Gömör vármegyékben tevékenykedő evangélikus lelkészi dinasztia tagja. Idősebb Andreas Bubenka karaszközi lelkész (1631–1636) unokája, ifj. Andreas Bubenka († 1684. június 6. Ochtina) csetneki segédlelkész (1639–1641), szabosi/szlabosi (1641–1650), végül ochtinai lelkész (1650–1684) fia, a löcsei tanárként 1705. június 18-án elhunyt Jonas Bubenka öccse. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 114–115, 143, 289; DUDÁŠOVÁ, 2014, 35, 189.) Elias Bubenka Csetneken született, tehát valószínűleg 1639 és 1641 között. 1664 februárjában a szepességi Igló evangélikus gimnáziumában tanult. (RMNY (IV.) 3167/nr. 12.) 1665 júniusában már az eperjesi kollégium diákjaként írt verset Johann Sartorius eperjesi evangélikus lelkész lakodalmára, és még 1668-ban is az intézményben tanult, a logikai osztályban. (RMNY (IV.) 3202A/nr. 38, 3410/nr. 44. – Érdekes, hogy az utóbbi nyomtatványban már ochtinaiként szerepel, apjának akkori szolgálati helye után.) Az 1680-as évek elején valahol Kishont megyében lehetett rektor. 1687 és 1689 között a szepességi Viderniken (ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 69), 1689 és 1705 között pedig Rimaráhn működött evangélikus lelkészként. (FABÓ, 1863, 100; RIECKY, 2015, 133. – működésének végét tévesen 1707-re helyezve, RMK III. 3814.) Itt 1692-ben ő parentálta el az egyházközség elhunyt patrónusát, Jánoky Gáspárt. (ČAPLOVIČ, (I.) nr. 1524.) Levelünk tanúsága szerint innen 1705 végén a Zólyom megyei Úrvölgyre távozott. Két fia is lelkész lett. Az egyik a Catharina Frölichtől született ifjabb Elias Bubenka (*1683. szeptember 21. Kishont megye), aki 1703 és 1704 között Szkalnokon, 1704–1705-ben pedig Rimaráhn volt rektor (diákjainak latin iskoladrámákat írva), majd 1706. szeptember 11-én Štefan Pilárik bányakerületi szuperintendens a Zólyom megyei Hrochot lelkészévé ordinálta. Végül további állomáshelyek után 1720. március 3. és 1751 között a kishonti Karaszkon szolgált lelkészként (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 68; EOL OK, G Ia, 19, Štefan Pilárik/nr. 120; SLÁVIK, 1921, 463; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 144; SBS, I, 335; RIECKY, 2015, 135), ugyanott tehát, ahol egykor dédapja. A másik, jóval fiatalabb fiú, Samuel Bubenka (1694–1745. május 7.) legkésőbb 1718-tól 1722-ig Rimaráhn működött rektorként, majd 1722 és 1727 között Cserencsényben, 1727-től 1745-ben bekövetkezett haláláig pedig, nagyapja nyomdokába lépve Ochtinán szolgált lelkészként. Samuel két, felnőttkort megért fia megint csak lelkész lett. Jonas 1754 és 1764 között Ochtinán, 1764 és 1804 között pedig Szepesbélán szolgált, Andreas pedig klenóci rektori működés után 1761 és 1764 között a Gömör megyei Alsósajón, majd 1764-től 1782-ig, testvére utódként, Ochtinán volt lelkész. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 68; ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 69; BARTHOLOMAEIDES, 1799, 291; DUDÁŠOVÁ, 2014, 39, 41.

hogy búcsúzására küldje ki a testvérület két tagját, nevezetesen a közel lakó rimabrezói és rimabányai lelkészeket. Szeretné, ha az eseményen maga az esperes is ott lenne, de nem tudja pontosan, hogy mikor jönnek érte a szekerek, és nem akar neki felesleges fáradságot okozni. Végül kéri, hogy a következő vasárnapokra rendelje ki Rimarábóra a pongyeloki lelkészt, aki már advent első vasárnapján és András-napon is prédikált helyette. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 67. Correspondentia ad Krumholtz/

Incaratus ille mundi redemptor, qui olim venit, in praesens usque venit, et brevi post venturus est, sit semper plurimum reverendae et clarissimae dominationis vestrae defensor!

Quod Dominus Deus noster per Esaiam capite 55 innuit dicens: Cogitationes meae non sunt, velut cogitationes vestrae, neque viae vestrae sunt sicut viae meae.¹⁶¹ Id ipsum in admirandis eius operibus diversis temporibus intra nos mirifice verificatur et declaratur. Cuius rei manifestissimum pro nunc praestat exemplum, me namque nuper, id est dominica ultima Trinitatis horis matutinis in lecto iacente, et mortem potius, quam aliud quid meditante, ecce inopinato viri egregii, numero quattuor, Vallis Minorum incolae me accedunt, nomine communitatis suae salutant, et ad functionem pastorem ecclesiae illius invitant et omnimode urgent, instant, provocant. Ego actis gratiis morbum meum, senectutem, nec non alias eisdem considerata proposui, porro illi ea non curantes, intentioni suae mordicus inhaesere, meque ut votis eorum assurgerem, ursere. Tandem data illis fuit quindena maxime ob morbum, et ut orando interim voluntatem Dei hac in re cognoscere possem. Quindena nondum completa, adest nuntius cum litteris, urgens, ut me tandem plene resolverem. Ideo videndo voluntatem Dei, votis eorum iam annuo, cras Deo iuvante ecclesiae Rakoviensi publice valedicturus. Sed quid ego hic? Quid – quaeso – ago? Dum autem tam laudabili, mihi quae semper favorabili me sequestrare intendo contubernio, diffuunt certo genae lacrymis ex moestissimis oculorum fonticulis promanantibus. Eapropter nunc non prolixas, sed sinceras per gemitus meos suspiriaque clarissimis ac in Christo carissimis fratribus, veluti candidae Contubernii Kis-Honth coronae, ago gratias, maxime ex eo, quod me, trium ante lustrorum excursus in ordinem suum adsciverit, honore, amore candoreque exceperit, et non modo in oratorem, sed exposit in conseniorum suum elegerit et confirmaverit. O, utinam ego emeritus pro meritis tantis collatis in me merita venerandae fraternitati possem reddere praemia. Sed quae mihi desunt, uberrime compensaturus est ille, a quo omne donum perfectum ad nos descendit. Valet, fratres suavissimi, valet felicissime! Lacrymae meae vos Deo commendant, ideo et ego precibus vestris me commendo semper. Ita fiat, amen, amen!

Quid denique mihi dicendum tibi, vir Dei venerande, plurimum reverende, clarissime necnon doctissime domine senior? Tu, tu certe innumera beneficia in me contulisti. Tu promotionis meae fautor et autor extitisti. Tu seniorali dignitati me

¹⁶¹ „Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae, neque viae vestrae viae meae, dicit Dominus.” Ézsaiás könyve, 55. rész 8. vers.

adiunxisti, et ut nomen meum inclaresceret, nihil non egisti. Tui ergo memoria semper apud me manet alta mente reposita. Tui ob id etiam mei alieni quique recordantur, recordabunturque. Tibi beneficiat Deus in omnibus conatibus! Tibi benedicat, uti in publicis, sic etiam in privatis! Tibi Spiritu suo Sancto adsit ad extremum usque halitum! Te ego ob tuum in me¹⁶² declaratum candorem semper intimo amore prosequar. Te coram multis deprædicabo, Te laudabo, Te denique ad finem vitæ honorabo. O, Tu conscripte pater! O, Tu venerande canicie senex! O, Tu capitis mei corona! Tu dexter ocelle mi! Utinam non hæc sors, sed mors potius nos separasset! Siccine a Te invitus quasi avellar? Siccine a Te moestus discedere cogor? A Te discedo quidem corpore, sed haud mente. A Te iam peto dimitti, ut legitima fiat separatio, donec nos Deus in die pantocritico ex gratia iterum coniunget, charitateque coelesta redonet. Fiat, fiat!

Rogo autem claritatem vestram plurimum reverendam, velit [me] brevissimis testimonialibus sigillo authentico firmatis ornare, simul etiam duos dominos reverendos fratres, qui vicini sunt, utpote dominum Brezoviensem et dominum Banensem¹⁶³ pro valedictione mea m[itte]re. Optarem, si clarissima dominatio vestra adesset, ast quia diem et horam curuum adventus ignoro, ideo molestias non facesso. Denique pro sequentibus dominicis reverendam /dominationem/ huc ordinet Pondelcensem,¹⁶⁴ iam fuit /dominica/ I. Adventus et festo Andreae. His claritatem vestram plurimum reverendam ac omnes eius dome[sticos] divinis commendo operibus. Valet!

Rakoviae []¹⁶⁵ 5.¹⁶⁶ decembris 1705.

Elias Bu[benka]

/Címzés:/ Viro Dei clarissimo, plurimum reverendo, clarissimo [!] necnon doctissimo domino Georgio Paulini¹⁶⁷ etc. etc. uti etiam toti venerabili contubernio in Kis-Honth, dominis fratribus in Christo, amicis et fautoribus longe honoratissimis.

Tiszócz

/Matthias Schulek fejléce az első oldal tetején:/ Anno 1705 15. decembris reverendus Elias Bubenka ad reverendum Georgium Pauliny

¹⁶² A szó a sor fölé beszúrva.

¹⁶³ Michael Abrahamides rimabrezói (1705–1724), illetve ifj. Andreas Bodovinus/Bodó András rimabányai (1707–1721) lelkészek.

¹⁶⁴ A pongyeloki evangélikus gyülekezetben 1687 és 1708 között a korábbi rimaráhói rektor, Georgius Textoris működött lelkészként. A kishonti evangélikus lelkészi testvérületnek névleg csak 1689. július 6-án lett tagja. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 62; RIECKY, 2015, 136.

¹⁶⁵ A papírból itt egy darab hiányzik, de valószínű, hogy a számból nem vett el számjegyet.

¹⁶⁶ Matthias Schulek a napot tizenötödikének olvasta, ám ez a levél tartalma alapján valószínűtlen.

¹⁶⁷ Georgius Paulini Csetneken született. Daniel Sinapius utódaént 1667 és 1683 között a Gömör megyei Kövi lelkipásztora volt, egyházközségének a gyászévtized alatt is szinte teljes sértetlenséget kiharcolva. (FABÓ, 1865, 34; S. VARGA, 2002, 231.) 1683 és 1685 között klenóci, 1685 és 1711 között pedig tiszolci evangélikus lelkészként működött, 1683 és 1685, illetve 1686 és 1709 között a kishonti esperesi tisztelet is betöltve. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 61; RIECKY, 2015, 134, 139. Tiszolci működésének kezdetére valószínűtlen 1686-os évszámot megadva.)

1707. június 6. Zólyomlipcse

Johannes Blasius/Blasii zólyomlipcsei evangélikus lelkész Jonas Bartholomaeides klenóci lelkésznek. Éppen lelkézi állásra való meghívásának bonyodalmai kötik le, de a kegyelmes Isten feleséget mutatott neki, mégpedig éppen Jonas Bartholomaeides lányát. Elnézését kéri a sietségért, hogy mint a bibliai Tóbiás, akit csak egy angyal kísért, egyedül kérte meg tőle a kezét, bár szülei és a házasságszerző /Johannes/ Glosius lélekben jelen voltak. Leánykérését most írásban is megismétli, és biztosítja, hogy jó vej és férj lesz belőle. Azt szeretné, ha lehetőleg már a mostani levélvivő megkaphatná tőlük a végleges választ, és ha áldásukat adják a frigyre, jó lenne, ha a lakodalom Keresztelő Szent János napja (június 24.) körül meglehetne. Elnézésüket kéri, hogy ha levelében a kelletténél egy kicsit szabadosabban fogalmazott. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 3. Zoliensia/

Spiritus Sancti gratiosam adsistentiam, vir Dei!

Plurimum reverende, clarissime et amplissime domine in Iesu Christo frater, patris instar summopere venerande, colende!

Elegantissima et digna, quae albo, ut aiunt, notentur calculo sunt verba Sapientiae illius, non pure¹⁶⁸ Salamonicae, verum increatae atque hypostaticae Filii Dei altissimi, prolata per os sapientissimi regum: „A Domino uxor prudens.”¹⁶⁹ Hoc igitur dum me minime lateret, in necessitate mea (utpote in quem vere quadrabat effatum illud Ecclesiastae „Vae soli”¹⁷⁰) ad istum omnis boni autorem atque datorem me supplex recipi, ac pro auxilio implicatus sacris et arduis vocationis meae negotiis, humillime totoque pectore institi. Audivit ergo hic custos Israelis, qui non dormit nec dormitat [!], verum pollicetur se auditurum suspiria ingemiscientium, audivit inquam, et digito quasi suo paterno ostendit subiecta quaedam satis idonea, quae Auxiliatrices porrigere Manus queant. Quoniam vero me sperante et vel ex illo unico coniiciente, similis simili gaudet, sors in carissimam virginem filiam cecidisse videtur, eamque ferisse, capropter animum meum in Eandem dilectissimam virginem filiam direxi, adistente summo illo omnium Rerum Directore. Quia tamen munia vocationis meae negligere metuens, utpote Deo rationem daturus, pertexere coeptam telam non licuit, absens ut praesens etiam atque etiam humillime insto obsecroque, dignetur plurimum reverenda dominatio vestra me certiore reddere, num spes quaedam obtinendi Thesauri supersit. Non est, quod vitio vertat plurimum reverenda claritas vestra me solitarium inopinate advolasse: praesens erat Supremus Director Deus, aderant animo mei dulcissimi domini parentes, aderat clarissimus optimeque addictus huius

¹⁶⁸ A szó a sor fölé utólag beszúrva.

¹⁶⁹ „Domus et divitiae dantur a patribus, a Domino autem proprie uxor prudens.” Példabeszédek könyve (Proverbiorum) 19. rész 14. vers.

¹⁷⁰ „Si unus ceciderit ab altero, fulciatur vae soli, quia cum ruerit, non habet sublevantem.” Prédikátor könyve (Ecclesiastes) 4. rész 10. vers.

negotii quasi mediator, noster dominus Glosius et is animo, siquidem corpore non licuit. Aderam ipse, cui et seritur et metitur, exemplo confirmatus Tobiae iunioris,¹⁷¹ sodalitiisque eius comitatus. Non est porro quod metuat plurimum reverenda claritas vestra, aut dubitet de requisitis omnibus et singulis tum boni generi tum desiderati mariti. Turpe enim est doctore, dum culpa redarguit ipsum, meum quippe est exemplo aliis praecire. Festinationem vero hoc in negotio tantis comprobare possem argumentis, quanta vix haec integra charta caperet, sed ne sim molestus, supersedeo. Hoc tantummodo ea, qua par est animi observantia, devotione et demissione, bona tamen cum venia vestram plurimum reverendam claritatem urgeo, vel potius oro, velit per hunc ipsum tabellionem me¹⁷² certissimo certiore reddere, num petitis meis obnixis et devotis plurimum reverenda claritas vestra sit locum benigne datura, ut sciam, quonam me vertere debeam. Si vero penitus acquiescit plurimum reverenda claritas vestra, una cum venerabili domina vitae socia ac imprimis dilectissima virgine filia in votis meis, danda erit opera, ut auxiliante divina gratia circa festum Johannis baptistae (si possibile) hoc sacrum et arduum negotium optato eventu coronetur. Antequam finem faciam epistolae huic, demisse oro, ut si aliquanto iusto liberius locutus fuerim, confidentiusque egerem, pallio paternae charitatis vestra plurimum reverenda claritas tegere non dedignabitur. Leges non habet necessitas, utpote quae durum est telum.

Cesso hic et pronoeae Divinae plurimum reverendam claritatem vestram commendans maneo amplissimi et clarissimi nominis Bartholomeidiani cultor studiosissimus et deditissimus:

Johannes Blasius, ecclesiae Zolio-Lipschensis verbi Divini minister manu propria Deproperabam Zolio-Liptschae die 6. iunii anno 1707.

Multum honorandam et carissimam dominam conthoralem una cum caeteris dominis domesticis officiosissime saluto, et eorundam quoque consensum avidus exopto, expeto [!] et expeto.

/Címzés:/ Viro Dei plurimum reverendo, clarissimo et amplissimo domino Jonae Bartholomaeidi, ecclesiae, quae est in Klenocz mystae pervigili et orthodoxo, venerabilis contubernii Kis-Hontensis etc. con-seniori dignissimo etc. domino in Christo Jesu fratri ac respective patri mihi maximopere venerando.

/Matthias Schulek fejlece az első oldal tetején:/ Anno 1707. 6. iunii reverendus Johannes Blasius ad reverendum Jonam Bartholomaeidem

¹⁷¹ Johannes Blasii itt a bibliai Tóbiás történetére hivatkozik (Tóbiás könyve, 6. és 7. rész), aki egyedül Rafael angyal társaságában kérte meg rokonának, Ráguel lányának, Sárának kezét.

¹⁷² A szó a sor fölé utólag beszúrva.

Daniel Fabricius trencségi orgonista Jonas Bartholomaeides klenóci evangélikus lelkésznek, apai nagynénje férjének. Ő, felesége, és az előző évben, december 10-én született kisfiuk jól vannak, kéri, hogy ő is adjon hírt hogylétükről. A /trencségi/ egyházközség helyzete napról napra nehezebb, az egyház tagjainak és szolgálóinak egyre keményebb megpróbáltatásokat kell kiállniuk. Minden vágya az lenne, hogy csendesebb és biztonságosabb életet éljen, ezért kéri, hogyha valahol megüresedne egy iskolamesteri állás, ajánlja be őt. Igyekszik majd hasznosan szolgálni. Ajándékként küld egy köteg spanyol dohányt. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 12. Trencsiniensia/

Reverendissimo domino affini mihi iugiter colendo.

Salutem, prosperitatem cum omnigena Dei benedictione, necnon servitiorum meorum paratissimam defero promptitudinem. Pergratus hanc certam accepi occasionem, per quam vos certos de meo statu, valetudineque facerem. Ego et mea vitae socia cum filiolo Daniele (superiori anno 10. decembris nato) recte valemus, quod bonum vobis etiam charissimis amicis devote precamur, ut eadem de vobis perquam citissime percipiamus. Ratione status ut aliquid loquar, lingua balbutienti me facile iudicabunt, cum status noster sit ex utraque parte commiserabilis, de die in diem maiora incommoda ecclesia nostra patitur, eius quoque membra et servi multo duriora experimur. Utinam illa felicitas mihi porrigeretur, ubi tutius atque placidius vitam agere possem. Quapropter obnixè rogandam duco reverentiam vestram, domine affinis, velit meam commendationem promovere, atque alibi (si forte locus vacuus est) pro scholae moderatore recommendare. Ego omnibus modis intendam servire. Exmitto clarissimae dominationi fasciculum tabacae Hispanicae, prosit et con[...]eat.

Maneo eiusdem claritatis vestrae admodum reverendae obligatissimus servus et affinis, Daniel Fabricius¹⁷³ organista Trenchiniensis
[..... 17]16

/Utóirat:/ [.....]e salutem tam claritatem vestram, [quam] dominam amitam cum fillis [et fili]abus.

/A lap sarkában:/ Dominam amitam et fratres cum sororibus volo salutare.

/Címzés:/ Admodum reverendo, necnon clarissimo viro, domino Jonae Bartolomeidae, affini meo charissimo, ecclesiae Klenoviensis A[...]geno piissimmo vigilantissimo

/Matthias Schulek fejlece az oldal tetején/ „Anno 1716. Humilis Daniel Fabricius ad reverendum Jonam Bartholomaeides.”

¹⁷³ Daniel Fabricius talán az 1621-ben nemességet nyert zólyomlipcsei Fabricius családból származott, amelyből a 17–18. század folyamán számos evangélikus rektor és lelkész került ki. (KEMPELEN, 1911–1932, IV, 12–15.) Ezt megerősítő adattal azonban nem rendelkezünk, és a családfán sem tudjuk elhelyezni.

/Matthias Schulek regesztája az oldal alján:/ „Conqueritur de vexationibus ecclesiae et servitorum eius, commendatque sui aliorum promotionem.”

45.

1719. február 12. Pila/Rimafürész

Martinus Felicides pilai/rimafürészi evangélikus lelkész meghívja kollégáit, a nyustyai, rimabrezói, rimabányai, rimaráhói, szkálnoki, cserencsényi és pokorágyi lelkészeket legidősebb fiának, Paulus Felicidesnek és Elisabethának, a néhai Zacharias Clementis „kosztolányi” (Nyitra m.) lelkész és a néhai Sophia Sartoris elárvult, /Johannes/ Maior lónyabányai lelkész házában nevelkedő hajadon lányának 1719. február 19-én Lónyabányán kezdődő, és 21-én Pilán folytatódó lakodalmára. A meghívás február 21-re szól, a pilai parókián tartandó ebédre. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 5. Pila/

SeMen Verbi Dei felicitate spargite in agro spiritali!

Viri Dei, plurimum reverendi, clarissimi et doctissimi, domini per evangelium fratres longe aestumatissimi, officium parentum erga liberos in quibus consistat ac quousque extendatur, nihil attinet, ut prolixè hic describam, cum etiam me tacente probe sciatis ac in numerato omnia habeatis. Illud sane haud postremum esse arbitror, obligari nimirum parentes ad curanda, promovenda dirigendaque eorum, si adoleverint, coniugia, quod non modo Sacer Codex cum variis dictis atque sententiis, tum exemplis sanctorum virorum luculentissimis (quae in medium adducere uti longum, ita fortassis quoque taediosum foret) commendat, verum etiam ipsi adeo stimuli naturae ac pentateuchi a Deo parentibus insitae [!] imperant. Quae cum ita sint, filiusque meus natus maximus, Paulus Felicides, Dei gratia illos attigerit annos, in quibus sacri matrimonii iura capessere possit, in eam hactenus coelum fatigando precibus incubui curam, ut pro socia vitae ac fortunae perpetua honestam et pia ei inquirerem personam. Quod etiam, laus Deo, feliciter cessit. Desponsavit namque sibi praeteritis diebus cum consilio atque consensu meo pudicam et piam virginem, Elisabetham quondam domini Zachariae Clementis,¹⁷⁴ ecclesiae Costolanensis in comitatu Nitriensi verbi Divini

¹⁷⁴ Zacharias Clementis 1664. december 18-án született a Liptó megyei Nagybobrócon id. Zacharias Clementis (1620. augusztus 3. Szulyó – 1698 Kisszeben) nagybobróci lelkésznek (1659–1673) és Anna Regisnek/Sartorisnak († 1686. január 13.), Stephanus Regis/Sartoris liszkófalvai (Liptó m.) lelkész leányának negyedik fiaként. (OSZK Kézirattár, Fol. Lat. 3415, fol. 22v. id. Zacharias Clementis naplójában; ELEM II/2., 45.) Nagybobrócon, Turóc megyében, Körmöcbányán, Eperjesen – valamikor Elías Ladiver directori működése (1682–1686) alatt, a Turóc megyei Mosócon és Korponán tanult. Körülbelül 1696-tól 1700-ig Bukócon (Nyitra m.), 1700-tól 1704-ig pedig Botfalván (Nyitra m.) működött rektorként. 1704. november 19-én Štefan Pilárik bánya szuperintendens a Nyitra megyei Vagyóc evangélikus lelkészének ordinálta. (EOL OK, G Ia, 5, Štefan Pilárik/nr. 25; PAULÍNÝ, 1891–1894, IV, 72.) Meghívónk a Nyitra megyei Kosztolány néhai lelkészeként említi, ám a települést egyelőre még Ladislav Paulíný monográfiájának segítségével sem tudjuk egyértelműen azonosítani. A név alapján a legkézenfekvőbb lehetőség a csejteit esperességhez tartozó (Nagy)kosztolány (ma: Kostolný, SK) lenne, de itt

ministri et Sophiae Sartoris filiam, nunc iam post fata suorum parentum apud multum reverendum et clarissimum dominum Ioannem¹⁷⁵ Major, ecclesiae Lonyo Banensis mystam dignissimum, qua [!] amicum sibi proximum in clientela permanentem, ut adeo nihil supersit amplius, quam sacram copulam iis conferre ac administrare, quod etiam futurum in praedicto loco ecclesiae Lonyo Banensis futura 19. praesentis, unde tandem venturi ad nos parentes in Pilam sequente 21. praesentis. Quare humillime rogandos duxi praetitulatos dominos fratres, ut cum gaudente me patre de illa felicitate quoque gauderent, atque vel maxime ad demonstrandum suum gaudium exornandam continuandamque nuptiarum filii mei solemnitatem in praefata 21. praesentis pro coena ad Pilam et parochiam nostram venire, ibique sepositis tantisper negotiis gravioribus in christiana hilaritate commorari non gravarentur. Quod gratiae ac beneficii genus, uti me a praetitulatis dominis fratribus obtenturum persuasum habeo, ita non solum praesente occasione nuptiali, sed etiam quibuslibet occasionibus aliis in cursu vitae mihi oblati digne atque animo hilari et candido compensare ac exornare velle sancte polliceor. Quod superest, venite iam una cum vestris pignoribus carissimis, atque valete in Domino diutissime ac felicissime!

Ita cupit et precatur: Plurimum reverendi atque clarissimis dominis fratribus

már közvetlenül 1660 után megszűnt az evangélikus vallásgyakorlat, egy másik jelölt a bajmóci esperességhez tartozó Kosztolnafalva (ma: Kostolná Ves, SK) lehet, ám ennek lelkészeit egyelőre csak 1706-ig ismerjük. Végül szóba jöhet a Vagyóccal éppen szomszédos Kosztolna (ma: Kostolná, SK) is, de itt Paulíny szerint egészen 1783-ig nem működött önálló egyházközség, hanem 1730-ig, a vagyóci templom elvételeig annak filiája volt. (PAULÍNÝ, 1891–1894, IV, 25–26; 79–81; 231–232.) Gyanús, hogy Clementis vagyóci lelkészi funkcióját nevezték meg így, pontatlanul, de nem tudunk megbízhatóan dönteni a három lehetőség között. Levelünkben említett felesége, Sophia Sartoris, valószínűleg anyjának rokona volt.

¹⁷⁵ A keresztnév utólag, más írással beírva. Johannes Maior Paulus Maior (1640. január 25. Kosztolnafalva – 1714.) turócszentmártoni (1667–1669), majd illavai (1669–1672, 1683–1684) rektornak és Juditha Sartoriusnak, Andreas Sartorius kaszai (Trencsén m.) lelkész lányának házasságából született a Trencsén megyei Illaván 1683 körül. Trencsénben és fél év erejéig Selmecebányán folytatott hazai tanulmányok után 1700-ban Boroszló érintésével a nyugat-poroszországi Thornba ment, ahol 1700. június 28-án beiratkozott az akadémiai gimnázium legfelső osztályába. (SZÖGI, 2003, nr. 937; RMK III. 4356, 4474.) Itt tanult egészen 1705-ig. (Két, 1704. április 9-én, illetve 1704. november 5-én tartott thorni disputációja: RMK III. 4483, 4484.) 1705-ben hazatért, és Štefan Pilárik bányai szuperintendens 1705. november 1-jén körmöcbányai rektornak („ad cathedras scholasticas”), egyben szlovák (segéd)lelkésznek ordinálta. (EOL, OK, G Ia, 10, Štefan Pilárik/nr. 53.) Itt működött egészen 1713-ig, amikor egy katolikus–evangélikus hitvita nyomán távozni kényszerült. Körmöcbányai működése alatt vette feleségül a bocabányai Rosina Wozart, Andreas Wozar bocabányai lelkész (1706–1720) leányát. Átmeneti szklabiniai és mosóci tartózkodás után 1714. május 7-től 1715. március 27-ig Besztercebányán volt rektor és szlovák (segéd)lelkész, majd személyi konfliktusok miatt az eldugott Nógrád megyei Lónyabánya lelkészi posztjára távozott, ahol 1719-ig maradt. 1719-től 1722. augusztus 7-én bekövetkezett haláláig a Gömör megyei Kövi lelképásztoraként szolgált. Özvegye, Rosina Wozar utóbb hozzámert Kövi következő lelkészéhez, Thomas Kmetonyhoz. „Chronologico historica deductio genealogiae gentis Maiorianae”, kevéssel 1777 után készült családtörténeti összeállítás. AECZT M. Schulek gyűjt., nr. 54. Correspondentia Kis-Honthensia; FABÓ, 1865, 35, 285; SLÁVIK, 1921, 294–295; REZÍK-MATTHAEIDES, 1971, 278, 332; SBS, IV, 34; BIENIK, 2010, 50.

Ad omnia pietatis officia paratissimus et con-frater minimus:

Martinus Felicides¹⁷⁶ pastor ecclesiae Pilensis ordinarius

In Pila, 12. februarii, anno 1719.¹⁷⁷

/Címzés:/ Viris Dei plurimum reverendis, clarissimis atque doctissimis dominis ecclesiarum Nyusstya, Brezo, Banya, Raho, Skalnok, Čzerenczen, Pokorad directoribus fidelissimis aequae ac vigilantissimis etc. dominis in Christo fratribus, fautoribus et amicis mihi ea, qua par est pietate colendis, suspiciendis.

46.

1719. február 15. Rimabánya

Bodó András /rimabányai evangélikus lelkész/ Johannes Bartholomaeides pokorági lelkésznek. Mivel a pilai lelkész /Martinus Felicides/ nagy kérlelésére el kellett vállalnia fia lakodalmán a násznagyi tisztelet, nászasszonyával kénytelen nagy fáradtsággal Lónyabányára elutazni, de alig lesz mellette egyházi személy. Lehetősége van magának megválasztania kíséreit, ezért kéri a menyegzőre szintén hivatalos Bartholomaeidest, hogy csatlakozzon hozzá. (Kocsi is van, amin utazzon.) Szívességéért a pilai lelkész is hálás lesz. Pénteken este vagy szombat reggel jöjjön Rimarábóra, hogy ott találkozzon a Piláról érkező násznéppel. Az utóiratban kéri a cserencsényi lelkészt, hogy minél hamarabb küldje át a levelet valami gyermekekkel Pokorágyra, hogy a jelen levél kézbesítője Rimaszombatról visszatérőben majd megtalálhassa nála a választ. /AECZT Matthias Schulek gyűjteménye, nr. 5. Pila/

¹⁷⁶ Martinus Felicis/Felicides Johannes Felicis és Dorothea Filip házasságából született a Zólyom megyei Brusznón. Előbb a szülőfaluja melletti Garamszentandrason, majd egy évig Breznóbányán, végül négy éven át Besztercebányán tanult, ahol feltételezhető rokonának, a Danzigban és Königsbergben iskolázott Paulus Felicides magiszternek diákja volt. („Trencsényi” születésűként megjelölt rokonának beiratkozásai: 1677. augusztus. Danzig. 1679. október 26. Königsberg. SZÖGI, 2003, nr. 475; SZÖGI, 2011, nr. 1643; SLÁVIK, 192, 293.) 1695-ben Libetbányán tartózkodott, Susanna Fabrivál kötött házasságából itt született meg fia, a másik Paulus Felicides. 1705 előtt (feltehetően 1700-tól, Georgius Andreae utódjaként) Klenóccon működött rektorként. (1705. december 3. Klenóc. Klenóc község az Andreae helyére kiszemelt Stephanus Korbeliknek. AECZT, M. Schulek gyűjt., nr. 7.) Martinus Felicidest Štefan Pilárik bányakerületi szuperintendens 1705. november 23-án pilai/rimafürészi lelkésznek ordinálta. (EOL OK, G Ia, 10, Štefan Pilárik/nr. 54.) 1707. március 9-én pilai/rimafürészi lelkészként lett a kishonti evangélikus lelkészi testvérület tagja. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 64.) Bár a szakirodalom működésének kezdetét pontatlanul adja meg, de az az adat valószínűleg megbízható, hogy Martinus Felicides 1732-ig állt a pilai gyülekezet élén. (RIECKY, 2015, 138.) Az őt a pilai lelkészi állásban felváltó (1732–1740) Paulus Felicidesen (EOL OK, G I, 27, Samuel Antoni/nr. 77) kívül az a pilai születésű Johannes Felicides is a fia volt, aki a késmárki Liceumban folytatott tanulmányai után 1724. november 2. és 1727. június 20. között a Liptó megyei Bocabányán, majd 1727 nyarától a Kishont megyei Rimabányán dolgozott rektorként. ÚA ECAV, Horniak, nr. 3. Schulek: Memorabilia, 131.

¹⁷⁷ A dátum a keltezési helytől eltérő írással.

Salutem et mea affinalia servitia!

Admodum reverende et clarissime domine affinis. Siquidem multa prece domini reverendi Pilensis adactus cogor filio ipsius nupturienti pronubum agere et ad Lovino-Banyam una cum mea pronuba pro sponsa fatigium suscipere, tamen ex statu nostro vix aliquem ad latus meum sum habiturus. Ideoque cum mihi hac in re, scilicet eligendi personam, sit concessa [!], peto admodum reverendam claritatem vestram (cum quoque pro nuptiis invitata sit), velit se comitatui huic (habendo et medium, quo vehi poterit) et mihi adiungere, quod genus alacritatis absque omni dubio et reverendo domino Pilensi erit pergratum. Si erit animus (quod fieri poterit) s/um/at die Veneris pro nocte ex Pila venturos ad me, die vero sabbathi profecturos, quo potuerimus Deo iuvante. Idcirco intenderet reverenda claritas vestra vel die Veneris ad Raho pro nocte venire, vel die Sabbathi mature comparere, ut ibidem convenire possemus. His Deo commendo, responsum certum expectando, simulque maneo affectu sincero. Raptim in R. B. die 15. februarii anno 1719.

Andreas Bodo¹⁷⁸ manu propria

/Címzés:/ Admodum reverendo et clarissimo viro, iuveni domino Johanni Bartholomaeidae,¹⁷⁹ ecclesiae Pokoradiensis ministro ordinario etc. domino affini et fratri In Christo semper amando et honorando

/Utóirat:/ Dominum reverendum affinem Cserentsenensem¹⁸⁰ rogat humiliter, ut has continuo per pueros expediat ad Pokorad, ut harum lator redux Ryma-Szombathino responsum apud vos invenire posset. Andreas Bodo manu propria.

¹⁷⁸ Ifjabb Andreas Bodovinus/Bodó András († 1721 Rimabánya) idősebb Andreas Bodovinus rimabányai, utóbb csetneki lelkész és Catharina Marci házasságából született Rimabányán, becslésünk szerint valamikor az 1660-as évek második felében. Tizenhat éven át folytatott tanulmányairól semmi pontosabbat nem tudunk. Lelkészavatási önéletrajzából sajátos módon nem derül ki, hogy Jakob Zabler ötvárosi szuperintendens 1694. június 3-án hova ordinálta lelkésznek, hanem csak az, hogy iskolái befejezése után nemesi jogállású személyként egy darabig világi, „közéleti” pályát („animum [...] plurimum ad politiam applicueam”) folytatott. (AECZL V. C 23/a. Matricula ordinatum, Jakob Zabler/nr. 37.) Klanicza Mártontól úgy tudjuk, hogy 1694-től 1705-ig a Gömör megyei Veszverésen/Polomán szolgált lelkészként. (FABÓ, 1865, 39.) Az intervallum vége lehet problémás, mert 1703-ban már úgy említik, mint akit Veszverésről elűztek. Ekkor a süvétei egyházközségbe akarták felülről behelyezni (MIKULIK, 1917, 115), de valószínűleg sikertelenül. Az 1705 és 1721 közötti időszakban rimabányai lelkészként működött. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 112; RIECKY, 2015, 137.) A kishonti evangélikus lelkészi testvérületnek 1705. június 18-án már mint rimabányai lelkész lett a tagja. (ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 64.) Az ő fia volt a 18. század közepének híres jogtudosa, Matthias Bodo/Bodó Mátyás. (BARTHOLOMAEIDES, 1799, 112–114; HOLKO, 1818, 43–44.) Andreas Schmal szerint ifjabb Andreas Bodovinus Maria nevű lánytestvére, Bodó Mátyás nagynénje csépánfalvi Teőke Zsigmondnak, a kor ismert ügyvédjének lett a felesége. FABÓ, 1861, 108.

¹⁷⁹ Johannes Bartholomaeides 1716 és 1719 között működött (felső)pokorágyi lelkészként. RIECKY, 2015, 140.

¹⁸⁰ Tobias Hrebenda volt ekkor a cserencsényi lelkész. 1705-ben a Gömör megyei Ochtinán működött rektorként, majd onnan még abban az évben Betlérrre ment lelkésznek. Betlérről az ellenreformáció miatt távozni kényszerült, és a Gömör megyei Bugyikfalván húzta meg magát. A cserencsényi lelkészi állást

Rövidítések és irodalomjegyzék

AECZL	Archív evangélikého cirkevného zboru augsburského vyznania v Levoči (A Lőcsei Evangélikus Egyházközség Levéltára, Lőcse)
V. C 23/a.	Matricula ordinatorum 1614–1741. (Az ötvárosi-sárosi szuperintendencia lelkészavatási jegyzőkönyve)
AECZT	Archív evangélikého cirkevného zboru augsburského vyznania v Tisovci (A Tiszolci Evangélikus Egyházközség Levéltára, Tiszolc)
M. Schulek gyűjt.	Matthias Schulek gyűjteménye
EOL	Evangélikus Országos Levéltár, Budapest
OK	Ordinációs könyvek (www.hungaricana.hu)
G I	A Gömöri kerület ordinációs jegyzőkönyve 1704–1738., illetve a Bányai kerületben ordináltak jegyzéke 1704–1710 (Raab Vilmos gépírásos, latin nyelvű kivonatai)
G Ia	Bányai kerület ordinációs lista (1704–1710, 1735–1740) (Raab Vilmos gépírásos, latin nyelvű kivonata)
G III	A Biccsei kerület ordinációs jegyzőkönyve 1610–1670. (Raab Vilmos gépírásos, latin nyelvű kivonata)
OSZK	Országos Széchényi Könyvtár, Budapest
Kézirattár	
Fol. Lat. 3415.	Congeries variorum manuscriptorum, multarumque ex impressis etiam clarissimorum virorum libris ad illustrationem, cum primis historiae Hungariae tam politicae quam lutherano-ecclesiasticae facientium rerum fideliter desumptarum etc. 1758.

1713 és 1720 között töltötte be. ÚA ECAV, ZSRDT, Matricula Kis-Honthensis, 67. (keltezés nélkül); FABÓ, 1865, 28; DUDÁŠOVÁ, 2014, 92; RIECKY, 2015, 131.

SNA	Slovenský národný archív (Szlovák Nemzeti Levéltár, Pozsony)
Zay	Archív rodu Zay – Bučiansky archív, zbierka
Maior: Synopsis	Thomas Maior: Synopsis historiae ecclesiarum cum serie pastorum comitatus Neogradensis, 1775, In: Martin Lauček: Collectanea, XVI/2, fol. 159r–193v. (šk. 167.)
Schmal: Syllabus	Andreas Schmal: Syllabus litteratorum Thurocziensium, 1755, In: Martin Lauček: Collectanea, XII, 1–188. (šk. 166.)
SNK	Slovenská národná knižnica, Literárny archív (Szlovák Nemzeti Könyvtár, Turócszentmárton)
LA	Literárny archív (Kézirattár)
C 1069	Martin Lauček: Collectanea
ÚA ECAV	Ústredný archív Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku (A Szlovák Evangélikus Egyház Központi Levéltára, Pozsony)
Horniak	Osobný fond – Pavel Horniak
Nr. 3. Schulek: Memorabilia	Matthias Schulek: Memorabilia ecclesiarum evangelicarum Liptoviensium /Gévelt másolat 1956-ból/
ZSRDT	Zbierka starších rukopisných dokumentov a tlačí
Matricula Kis-Honthensis	Inclyti et venerabilis senioratus Kis-Honthensis Augustanae confessioni addictorum matricula secunda ab anno 1637 usque annum 1808 continuata [...] reparata sub senioratu venerandi domini Matthiae Holko ecclesiae evangelicae Augustanae confessionis Rima-Bányensis verbi divini ministrum anno Domini 1808.

*

ADAMOVIČ
2010

Štefan ADAMOVIČ: *Dejiny evanjelického augsburského vyznania Novohradského seniorátu 1517–1940*, Dolné Srnie, Združenie evanjelikov augsburského vyznania Považského seniorátu, 2010.

BARTHOLOMAEIDES
1799

Ladislavus BARTHOLOMAEIDES: *Memorabilia provinciae Csetnek, Neosolii, Johannes Stephani*, 1799.

BARTHOLOMAEIDES
1806–1808

Ladislavus BARTHOLOMAEIDES: *Incltyi Superioris Ungariae comitatus Gömöriensis notitia historico-geographico-historica*, Leutschovia, Josephus Carolus Mayer, 1806–1808.

BARTHOLOMAEIDES
1828

Johannes Ladislavus BARTHOLOMAEIDES: *Memoria Ladislai Bartholomaeides, ecclesiae Ochthinensis verbi divini ministri, senioratus augustanae confessionis addictorum Gömöriensis postremo senioris, incltyi vero eiusdem nominis comitatus cum Kis-Honth articulariter uniti circa annum 1808 et 1809 historiographi ad diem 18. aprilis 1825 fata functi, seu genealogia familiae Bartholomaeides*, Pest, J. M. Trattner, 1828.

BIENIK
2010

Ján BIENIK: *Dejiny Novohradského seniorátu 1517–1922*, Dolné Srnie, Združenie evanjelikov augsburského vyznania Považského seniorátu, 2010.

BURIUS
1864

Johannes BURIUS: *Micae historicae evangelicorum in Hungaria ab anno 1673 ad 1688 annum*, kiad. Paulus LICHNER, Pozsony, 1864.

ČAPLOVIČ

Ján ČAPLOVIČ: *Bibliografia tlači vydaných na Slovensku do roku 1700*, I–II, Martin, Matica Slovenská, 1972–1984.

DROBNÝ
1929

Ján DROBNÝ: *Evanjelickí Slovenskí martyri (mučeníci)*, Liptovský Svätý Mikuláš, Tranoscius, 1929.

DUDÁŠOVÁ
2014

Darina DUDÁŠOVÁ: *Z prachu zabudnutia. Dejiny evanjelického augsburského vyznania cirkevného zboru v Ochti-nej*, Ochtiná, Cirkevný zbor ECAV na Slovensku, 2014.

ELEM
II/1.

CSEPREGI Zoltán: *Evangelikus lelkészek Magyarországon (ELEM) Proszopográfiai rész, II, A zsolnai zsinattól (1610)*

- a soproni országgyűlésig (1681)*, II/1. *Nyugat-Magyarország (a dunántúli, a bajmóci és a felső-dunamelléki egyházkerület)*, Budapest, Magyar Evangélikus Digitális Tár, 2018.
- ELEM
II/2. CSEPREGI Zoltán: *Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) Proszopográfiai rész II. A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681)*, II/1. *Észak-Magyarország (a biccsei egyházkerület)*, Budapest, Magyar Evangélikus Digitális Tár, 2019.
- FABÓ
1861 *Monumenta evangelicorum Augustanae confessionis in Hungaria*, I (= Andreas Schmal: Brevis de vita superintendentum evangelicorum in Hungaria commentatio), kiad. FABÓ András, Pest, Osterlamm Károly, 1861.
- FABÓ
1863 *Monumenta evangelicorum Augustanae confessionis in Hungaria*, II (= Andreas Schmal: Adversaria ad illustrandam historiam ecclesiasticam evagelico-hungaricam pertinentia, Matthias Bahil: Tristissima ecclesiarum Hungariae protestantium facies), kiad. FABÓ András, Pest, Osterlamm Károly, 1863.
- FABÓ
1865 *Monumenta evangelicorum Augustanae confessionis in Hungaria*, III (=Martinus Klanicza: Fata augustanae confessionis ecclesiarum a temporis reformationis ad synodum Pestiensis in comitatibus Hungariae, Johannes Simonides: Galeria omnium sanctorum), kiad. FABÓ András, Pest, Osterlamm Károly, 1865.
- FORGON
1997 FORGON Mihály: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai*, Pozsony, Méry Ratio, 1997.
- HOLKO
1818 Matthias HOLKO: *Commentatio II. historico-literaria de documentis literariis in senioratu Kis-Honthensi evangelicae Augustanae confessionis cum brevi illorum indice ad finem usque seculi III. post reformationem sacrorum deducta occasione tertii iubilaei secularis ecclesiae evangelicae et nonae solennitatis anniversariae bibliothecae publicae Kis-Honthanae edita*, In: *Solennia memoriae anniversariae bibliothecae Kis-Honthanae publicae senioratus evangelici A. C. cum jubileo III. reformationis die 13. septembris anno 1817 Alsó Szkalnokini junctim celebrata*, Selmezbánya, Joannes Sulzer, 1818, 21–88.

- HÖRK
1885
HÖRK József: *A Sáros-Zempléni Evangélikus Esperesség története*, Kassa, Bernovits G., 1885.
- ILA
1976
ILA Bálint: *Gömör megye*, I–IV, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1944–1976.
- KEMPELEN
1911–1932
KEMPELEN Béla: *Magyar nemes családok*, I–XI, Budapest, Grill Károly, 1911–1932.
- KLEIN
1789
Johann Samuel KLEIN: *Nachrichten von den Lebensumständen und Schriften Evangelischer Prediger in allen Gemeinen des Königreichs Ungarn*, I–II, Leipzig–Ofen, Diepold und Lindauer, 1789.
- KLEIN
1873
Johann Samuel KLEIN: *Nachrichten von den Lebensumständen und Schriften Evangelischer Prediger in allen Gemeinen des Königreichs Ungarn*, III, kiad. FABÓ András, Pest, Hornyánszky Viktor, 1873.
- KLEIN
2015
Johann Samuel KLEIN *száz lelkészi életrajza*, kiad. CSEPREGI Zoltán – Peter KÓNYA, Prešov, Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015.
- KOMÁROMY
1885
KOMÁROMY András: *Karancsberényi báró Berényi György élete és politikai működése 1601–1677*, In: *Századok*, 19. (1885) 124–155.
- KOVÁČ
2016
Martin KOVÁČ: *História evanjelického augsburského vyznania cirkevného zboru Sobotište*, Sobotište, Cirkevný zbor ECAV na Slovensku Sobotište, 2016.
- KOWALSKÁ
2006
Eva KOWALSKÁ: *Günther, Klesch, Láni und die anderen. Zur Typologie der ungarischen Exulanten des 17. Jahrhunderts*, In: *Acta Comeniana*, 20–21. (2007) 49–64.
- KRIŽKO
1901
Pavol KRIŽKO: *Dejiny banskomestského seniorátu*, Tranoscius, Liptovský Mikuláš, 1901.
- KUBÍNYI
1906
KUBÍNYI Miklós: *A felső-kubíni Kubínyi család története és leszármazása*, Budapest, Franklin Társulat, 1906.

- KUZMÍK
1976
Jozef KUZMÍK: *Slovník autorov slovenských a so slovenskými vzťahmi za humanizmu*, I–II, Martin, Matica slovenská, 1976.
- LEHOTSKÁ–ORLOVSKÝ
1976
Darina LEHOTSKÁ – Jozef ORLOVSKÝ: *Najstaršia jeľšavská mestská kniha 1566–1710*, Bratislava, Osveta, 1976.
- LIPPISCH
1735
Johann Georg LIPPISCH: *Thorunium Hungarorum litteris deditorum matrem oratione peculiari, qua celeberrimi gymnasio Thorunensi animo gratissimo valedixit, publice exponit et commendat*, Jena, Iohannes Fridericus Ritter, 1735.
- MAKKAI
1976
A magyarországi gályarab prédikátorok emlékezete, szerk. MAKKAI László, Budapest, Magyar Helikon, 1976.
- MARTINKA
1956
Jozo MARTINKA: *Ladislav Bartolomeides vlastivedný priekopník*, Martin, Vydavateľstvo Osveta, 1956.
- MIKULIK
1917
MIKULIK József: *A Gömöri Ágostai Hitvallású Evangélikus Esperesség története 1517–1740*, kiad. KOVÁCS Sándor, Pozsony, Wigand K. F., 1917.
- NAGY
1857–1868
NAGY Iván: *Magyarország családai, czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, I–XII, Pest, Ráth Mór, 1857–1868.
- OKOLICSÁNYI
2009
OKOLICSÁNYI József: *A Nógrádi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházmegye monográfiája*, Budapest, METEM, 2009.
- PAULÍNÝ
1891–1894
Ladislav PAULÍNÝ: *Dejepis superintendencie Nitrianskej dľa starých a novších prameňov*, I–IV, Jasenová, Redakcia „Cirkevných listov”, 1891–1894.
- RÁCZ
1899–1909
RÁCZ Károly: *A pozsonyi vértörvénysek áldozatai 1674-ben*, I–III, Lugos, Traunfellner Károly, 1899–1909.
- RAPOŠ
1938
Karol RAPOŠ: *Dejiny cirkvi evanjelickej augsburského vyznania Breznianskej (v súvisi s dejinami mesta Brezna nad Hronom)*, Liptovský Mikuláš, Kníhtlačiareň Razusovcov, 1938.

REZÍK–MATTHAEIDES

1971

JÁN REZÍK – SAMUEL MATTHAEIDES: *Gymnaziológia. Dejiny gymnázií na Slovensku*, kiad. Vladislav RŮŽIČKA, Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1971.

RIECKY

2015

MARTIN RIECKY: *Dejiny Malohontského seniorátu Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku*, Liptovský Mikuláš, Tranoscius, 2015.

RMK

SZABÓ KÁROLY: *Régi magyar könyvtár*, I–III, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1879–1898. [és pótlásai]

RMNY

Régi magyarországi nyomtatványok, I–IV. (1473–1600. 1600–1635. 1635–1655. 1655–1670.), szerk. BORSA GEDEON – HELTAI JÁNOS, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973–2011.

RŮŽIČKA

1946

VLADISLAV RŮŽIČKA: *Eliáš Ladiver mladší slovenský pedagóg*, Turčianský Svätý Martin, Maticá slovenská, 1946.

ŠKROVINA

1929

OTTO ŠKROVINA: *Z historie turčianskeho evanjelického seniorátu a jeho sborov*, Martin, 1929.

SLÁVIK

1921

JÁN SLÁVIK: *Dejiny zvolenského evanjelického augsburského vyznania bratstva a seniorátu*, Banská Štiavnica, Joerges, 1921.

SZLUHA

2003–2015

SZLUHA MÁRTON: *Nyitra vármegye nemes családjai*, I–II, Budapest, Heraldika Kiadó, 2003–2015.

SZÖGI

2003

SZÖGI LÁSZLÓ: *Magyarországi diákok lengyelországi és baltikumi egyetemeken és akadémiákon 1526–1788*, Budapest, ELTE Levéltára, 2004. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 9.)

SZÖGI

2011

SZÖGI LÁSZLÓ: *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és akadémiákon 1526–1700*, Budapest, ELTE Levéltára, 2011. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 17.)

- TAR
2004
TAR Attila: *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és főiskolákon 1694–1789*, Budapest, ELTE Levéltára, 2004. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 11.)
- VAGNER
1996
VAGNER József: *Adalékok a nyitrai székes-káptalan történetéhez*, Nyitra, Huszár István Könyvnyomdája, 1896.
- S. VARGA
2002
Vitetnek ítélőszékre... Az 1674-es gályarabper jegyzőkönyve, kiad. S. VARGA Katalin, Pozsony, Kalligram, 2002.
- ZOVÁNYI
1977
ZOVÁNYI Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*, Budapest, Magyarországi Református Egyház, 1977.